HISTORIA I SPOŁECZEŃSTWO - PRZEDMIOTOWE ZASADY OCENIANIA

I. Ogólne kryteria stopni szkolnych.celujący

Uczeń:

	potrafi korzystać z różnych źródeł informacji wskazanych przez nauczyciela, ale również umie samodzielnie zdobyć wiadomości, wychodzi z samodzielnymi inicjatywami rozwiązywania konkretnych problemów w czasie lekcji, bierze aktywny udział w konkursach, w których jest wymagana wiedza historyczna, odnosi w nich sukcesy, jest autorem pracy wykonanej dowolną techniką o dużych wartościach poznawczych i dydaktycznych, potrafi nie tylko poprawnie rozumować kategoriami historycznymi (przyczyny - skutki), ale również umie wnioskować, połączyć problematykę historyczną z zagadnieniami poznawanymi w czasie lekcji, potrafi powiązać dzieje własnego regionu z dziejami Polski lub powszechnymi, wyraża samodzielny, krytyczny stosunek do określonych zagadnień zprzeszłości, potrafi udowadniać swoje zdanie używając odpowiedniej argumentacji, będącej skutkiem nabytej samodzielnie wiedzy, opanował bardzo dobrze materiał przewidziany programem, (patrz: kryteria na ocenę bdb),
bardzo dobry	*Uczeń:* sprawnie korzysta z różnych źródeł informacji wskazanych przez nauczyciela; potrafi również korzystając ze wskazówek nauczyciela dotrzeć do innych źródeł informacji, samodzielnie rozwiązuje problemy i zadania postawione przez nauczyciela posługując się nabytymi umiejętnościami, wykazuje się aktywną postawą w czasie lekcji, rozwiązuje dodatkowe zadania o średnim stopniu trudności, potrafi poprawnie rozumować w kategoriach przyczynowo skutkowych wykorzystując wiedzę przewidzianą programem,
	opanował bardzo dobrze materiał przewidziany programem,**dobry** *Uczeń:* potrafi korzystać ze wszystkich poznanych w czasie lekcji źródeł informacji, umie samodzielnie rozwiązywać typowe zadania, natomiast zadania o stopniu trudniejszym wykonuje pod kierunkiem nauczyciela, rozwiązuje niektóre dodatkowe zadania o stosunkowo niewielkiej skali trudności, poprawnie rozumuje w kategoriach przyczynowo - skutkowych; umie samodzielnie

	potrafi odróżnić przyczyny i skutki wydarzeń historycznych, jest aktywny w czasie lekcji, w dobrym stopniu opanował materiał programowy
dostateczny	*Uczeń:* potrafi korzystać ze wszystkich poznanych w czasie lekcji źródeł informacji, umie samodzielnie rozwiązywać typowe zadania, natomiast zadania o stopniu trudniejszym wykonuje pod kierunkiem nauczyciela, rozwiązuje niektóre dodatkowe zadania o stosunkowo niewielkiej skali trudności, poprawnie rozumuje w kategoriach przyczynowo - skutkowych; umie samodzielnie odróżnia przyczyny i skutki wydarzeń historycznych, jest aktywny w czasie lekcji, w podstawowym stopniu opanował materiał programowy
dopuszczający	*Uczeń:* przy pomocy nauczyciela potrafi wykonać proste polecenia wymagające zastosowania podstawowych umiejętności, jego wiedza posiada poważne braki, które można uzupełnić w dłuższym okresie. podejmują próby współpracy przy zadaniach zespołowych.
niedostateczny	*Uczniowie:* nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi wykonać prostych poleceń wymagających zastosowania podstawowych umiejętności, braki wiedzy są na tyle duże, że nie rokują nadziei na ich usunięcie nawet przy pomocy nauczyciela ***Szczegółowe kryteria na poszczególne stopnie w załączniku.***

II. Formy oceniania.

Bieżące ocenianie obejmuje: testy, krótkie formy pisemne (kartkówki), czytanie ze zrozumieniem (tekstu podręcznika, tekstu źródłowego) - karty pracy, sprawdziany z mapek, referaty, odpowiedzi ustne. Oceniana jest także aktywność ucznia na lekcjach, prace domowe, praca w grupie, udział w konkursach i olimpiadach.

a) odpowiedzi ustne obejmują materiał działu aktualnie omawianego (3-5 ostatnich lekcji).

b) krótkie formy pisemne „kartkówki" mogą obejmować materiał nauczania od trzech dopięciu ostatnich lekcji (nie muszą być wcześniej zapowiadane).

c) dłuższe formy pisemne są obowiązkowe. Jeżeli z przyczyn losowych uczeń nie może napisać z całą klasą, to powinien to uczynić w terminie uzgodnionym z nauczycielem. . W razie ponownego nie przystąpienia ucznia do sprawdzianu decyzja o jego terminie/formie/warunkach jest w wyłącznej gestii nauczyciela.

d) ocena może być poprawiona przez ucznia w terminie uzgodnionym z nauczycielem, nie później, niż przed kolejnym sprawdzianem.

e) przyjmuje się następujący przelicznik wyników sprawdzianów na stopnie szkolne:

Niedostateczny – do 34%
Dopuszczający – 35 - 50%
Dostateczny – 51 - 70%
Dobry - 71 – 85%
Bardzo dobry – 86 - 99%

Celujący – 100%

f) krótkie odpowiedzi ustne z 3-5 ostatnich lekcji, krótkie zadania domowe, praca na lekcji , brak zeszytu, brak podręcznika, mogą być oceniane za pomocą plusów i minusów. Ustala się następujący sposób przeliczania ich na oceny: + + + +(bardzo dobry)
+ + + - (dobry)
+ + - - (dostateczny)
+ - - - (dopuszczający)
- - - - (niedostateczny)

g) W przypadku niesamodzielnej pracy (sprawdzianu, zadania domowego, referatu) uczeń otrzymuje ocenę niedostateczny .

h) uczeń i jego rodzice (prawni opiekunowie) maja prawo wglądu do prac pisemnych w szkole, w obecności nauczyciela

i) uczniowie mają prawo do zgłoszenia nieprzygotowania do lekcji - 1 nieprzygotowanie w semestrze **.** Jest ono zgłaszane przed lekcją, odnotowane , lecz nie wpływa na ocenę.

Oceny klasyfikacyjne semestralne oraz końcowe ustala nauczyciel przedmiotu biorąc pod uwagę wszystkie oceny cząstkowe z następującymi wagami

Lp.	Forma	Waga	uwagi
1	Sprawdzian	10	Kolor czerwony
2	Kartkówka , odpowiedź ustna	5- 6	
3	Zadanie domowe	2 – 3	
4	Ocena z plusów i minusów	3 - 5	
5	Referat/ Prezentacja	4- 6	
6	Praca w grupach, karty pracy	3 - 4	
7	Osiągnięcia w konkursach/ olimpiadach	7 – 20	

III. Tryb odwoławczy.

Uczeń ma możliwość poprawienia zaproponowanej przez nauczyciela oceny rocznej na warunkach zapisanych w statucie szkoły.

Historia i społeczeństwo. Ojczysty Panteon i ojczyste spory

Wymagania na poszczególne oceny

Wymagania podstawowe: oceny dopuszczająca i dostateczna

Wymagania ponadpodstawowe: oceny dobra, bardzo dobra, celująca

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań

Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować zasób wiedzy i umiejętności z poprzedniego poziomu

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Tak jak Grecy i Rzymianie						
1. Greccy bohaterowie	1. W starożytnej Grecji – wyjaśnia znaczenie terminu: Hellada, wojna Persami 4. Niezgoda, która rujnuje	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: postać Heinricha Schliemanna – zna datę bitew pod Maratonem (490 r. p.n.e.) i pod Termopilami (480 r. p.n.e.) – wyjaśnia, uznaje kulturze miejsca badania postawy bitew wojen	Uczeń: – wyjaśnia postawy antycznych Greków 3. Wojny z postacie: Homera, Leonidasa – identyfikuje postacie: Achillesa, Hektora – zna datę bitwy pod Cheroneją (338 r. p.n.e.) – zna daty wojny peloponeskiej literaturze, sztuce i historyczne	Uczeń: – identyfikuje – odnosi przykłady bohaterskich trojańska Hellenowie – identyfikuje postacie: Temistoklesa, Kserksesa, Pauzaniasza, Herodota – identyfikuje Termopilami w mapie Troję, – charakteryzuje popularnej antycznego	Uczeń: 2. Wojna wojna trojańska peloponeska wojny peloponeskiej dla świata greckiego – opisuje recepcję Maratonem i – wskazuje na dlaczego się, że Grecy zapoczątkowali najsłynniejszych	Uczeń: znaczenie terminu: terminów: – omawia skutki do postaw współczesnych Polaków

	grecko-perskich – wymienia cechy	– przedstawia antyczne wzory	żołnierza i obrońcy ojczyzny na

		charakterystyczne antycznej cywilizacji greckiej	bohaterstwa na przykładzie *Iliady* Homera	przykładzie wojen grecko-perskich – wyjaśnia, dlaczego twórcy kultury na przestrzeni dziejów odwoływali się do tych postaw		
2. Polskie Termopile	1. Polski Leonidas 2. Bitwa pod Zadwórzem 3. Bohaterowie spod Wizny i Monte Cassino	Uczeń: – identyfikuje postacie: gen. J. Sowińskiego, kpt. B. Zajączkowskiego, kpt. W. Raginisa, gen. W. Andersa – wyjaśnia, kto i dlaczego zyskał miano polskiego Leonidasa	Uczeń: – zna datę szturmu Woli (6 IX 1831 r.), bitwy pod Zadwórzem (17 VIII 1920 r.), bitwy pod Wizną (7-10 IX 1939 r.), zdobycia Monte Cassino (18 V 1944 r.) – wskazuje na mapie miejsca bitew pod Zadwórzem, Wizną, Monte Cassino – przedstawia obronę Woli oraz bitwy pod Wizną i Monte Cassino jako symboliczne oraz historyczne	Uczeń: – opisuje przebieg i znaczenie bitwy pod Zadwórzem oraz wyjaśnia jej symbolikę	Uczeń: – przedstawia motyw Termopil i jego znaczenie w polskiej literaturze – ocenia postawy polskich bohaterów poświęcających się dla ojczyzny	Uczeń: – omawia i ocenia znaczenie popularyzowania wiedzy o wydarzeniach historycznych za pomocą współczesnych środków przekazu

			nawiązania do greckich Termopil			
a) **3. Republika rzymska – państwo obywateli** b)	c) 1. Republika rzymska d) 2. Rzymski obywatel – patriota e) 3. Kryzys republiki 4. Upadek republiki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: republika, obywatel – wyjaśnia, w jaki sposób Rzymianie rozumieli pojęcie cnót obywatelskich	Uczeń: – zna daty wojny z Ekwami (458 r. p.n.e.), przejęcia władzy przez Gajusza Juliusza Cezara (49 r. p.n.e.), upadku republiki rzymskiej (31 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Lucjusza Kwinkcjusza Cyncynata, Gajusza Juliusza Cezara, Oktawiana – wskazuje na mapie zasięg republiki rzymskiej – przedstawia cechy charakterystyczne republiki rzymskiej – omawia cechy rzymskiego obywatela – patrioty na przykładzie	Uczeń: – identyfikuje postacie: Tyberiusza i Gajusza Grakchów, Marka Tuliusza Cycerona – przedstawia przyczyny i skutki kryzysu republiki rzymskiej – omawia przejawy kryzysu republiki rzymskiej i próby jego przezwyciężenia	Uczeń: – wyjaśnia, dlaczego Cyncynat stał się wzorem dla amerykańskich obywateli – wyjaśnia zależności między kryzysem republiki rzymskiej a upadkiem cnót obywatelskich	Uczeń: – analizuje możliwość zastosowania obywatelskich wzorców obowiązujących w starożytnej republice rzymskiej w dzisiejszych czasach

4. Polski patriotyzm na wieków	1. Patriotyzm w przeszłości – wyjaśnia – wskazuje – wyjaśnia – omawia mity – ocenia, czy w **przestrzeni** 2. Święta znaczenie terminu wydarzenia, które znaczenie terminu związane z polskim czasach narodowe patriotyzm miały wpływ na *Corona Regni* patriotyzmem współczesnych 3. Patriotyzm dziś – wymienia polskie rozwój polskiego *Poloniae* potrzebny jest święta o patriotyzmu patriotyzm charakterze – charakteryzuje – wyjaśnia narodowym postawy okoliczności – wymienia patriotyczne w ustanowienia podstawowe Polsce na polskich świąt o przestrzeni dziejów narodowym charakterze obowiązki wyjaśnia, czym – przedstawia obywatela – charakteryzuje się zmiany w polskiego rozumieniu pojęcia patriotyzm i współczesny jego Polsce na przykłady patriotyzm w przestrzeni dziejów	Cyncynata Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
II. Za panowania Piastów i Jagiellonów						
1. Jak rządzili pierwsi Piastowie	1. Dynastia Piastów 2. Pierwszy król Polski Piastowie terminów: Brzetysława, wewnętrznej w polityczne 3. Spory o tron i – lokalizuje w monarchia Władysława państwie Bolesława kryzys państwa czasie panowanie patrymonialna, Hermana, piastowskim Chrobrego, Piastów dynastii statut sukcesyjny Zbigniewa w XI w. na pozycję Bolesława 4. Od odbudowy piastowskiej – zna daty – omawia przejawy władcy Śmiałego i do podziału – zna datę chrztu koronacji kryzysu i – przedstawia Bolesława państwa Piastów Polski (966 r.), Mieszka II (1025 odbudowy słabe i mocne Krzywoustego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu koronacji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie r.), Bolesława	Uczeń: – identyfikuje postacie: państwa polskiego	Uczeń: – omawia wpływ sytuacji strony państwa	Uczeń: – porównuje oraz ocenia koncepcje

		Bolesława Chrobrego (1025 r.), Kazimierza Wielkiego (1333 r.) – identyfikuje postacie: Mieszka I, Bolesława Chrobrego – wskazuje na mapie zasięg monarchii piastowskiej – wyjaśnia, jakie przesłanki umożliwiły Bolesławowi Chrobremu sięgnięcie po koronę królewską	Śmiałego (1076 r.), Przemysła II (1295 r.), Władysława Łokietka (1320 r.) – identyfikuje postacie: Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Bolesława Krzywoustego – przedstawia cechy charakterystyczne panowania Kazimierza Odnowiciel, Bolesława Śmiałego i Bolesława Krzywoustego	w XI w.	polskiego za panowania pierwszych Piastów	
2. Ostatni Piastowie na tronie polskim	1. Drogi do zjednoczenia 2. Metropolia na straży jedności 3. Panowanie Kazimierza Wielkiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rozbicie dzielnicowe, Jagiellonowie – zna daty:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: monarchia stanowa – zna daty: pokoju	Uczeń: – zna daty: koronacji Przemysła II (1295 r.), koronacji Wacława II (1300 r.), przyłączenia	Uczeń: – identyfikuje postać bp Jana Muskaty – opisuje i ocenia rolę Kościoła w jednoczeniu	Uczeń: – porównuje sposób prowadzenia polityki przez Bolesława Chrobrego i

	4. Zmiana dynastii	sprowadzenia w Kaliszu	(1343 r.), Rusi Halickiej	państwa polskiego	Kazimierza w Polsce	Krzyżaków do

koronacji Ludwika (1340-1356)– charakteryzuje i Wielkiego Polski (1226 r.), Andegaweńskiego – identyfikuje ocenia panowanie – ocenia wpływ, koronacji (1370 r.)postacie: Kazimierza jaki na działania Władysława – przedstawia Przemysła II, Wielkiegowładców miały Łokietka (1320 r.), cechy Wacława II, funkcjonujące koronacji charakterystyczne Wacława III, abp wówczas ustroje

Kazimierza rozbicia Jakuba Świnki(monarchia
Wielkiego dzielnicowego w – prezentuje patrymonialna
(1333 r.), założenia Polsce piastowskiejokoliczności oraz stanowa)
Akademii – omawia sytuację przejęcia władzy w
Krakowskiej wewnętrzną Polsce przez (1364 r.), państwa polskiego Andegawenów i
przywileju za panowania Jagiellonów
koszyckiego ostatnich Piastów
(1374 r.) – identyfikuje postacie: Władysława
Łokietka,
Kazimierza
Wielkiego, Ludwika Andegaweńskiego,
Jadwigi
Andegaweńskiej,
Jagiełły – wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego

		za panowania Kazimierza Wielkiego – omawia przyczyny i etapy jednoczenia ziem polskich – wymienia osiągnięcia Kazimierza Wielkiego w rządzeniu państwem				
3. Polska częścią Europy łacińskiej	1. Chrzest Mieszka I 2. Zjazd w Gnieźnie 3. Katoliccy patroni Polsce 4. Kultura i sztuka chrześcijańska 5. Wartości i obyczajowość chrześcijańska 6. Architektura i sztuka polska w średniowieczu 7. Kronikarze dziejów Polski 8. Laicyzacja i	Uczeń: – zna daty: chrztu Polski (966 r.), zjazdu w Gnieźnie (1000 r.) – identyfikuje postacie: Mieszka I, Bolesława Chrobrego, Ottona III, św. Wojciecha – prezentuje cechy charakterystyczne sztuki i kultury chrześcijańskiej w Polsce – charakteryzuje sztukę i	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu laicyzacja – identyfikuje postacie: Dobrawy, bp Stanisława ze Szczepanowa – omawia skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I – opisuje postanowienia zjazdu w Gnieźnie i wymienia jego konsekwencje	Uczeń: – identyfikuje postacie: Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, Jana Długosza Janka z Czarnkowa – przedstawia na wybranych przykładach rolę, jaką w średniowiecznym państwie i społeczeństwie odgrywali święci patroni	Uczeń: – ocenia skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I – charakteryzuje przyczyny i skutki laicyzacji życia publiczno-politycznego – wyjaśnia, co przyczyniło się do mniejszej niż w Europie Zachodniej laicyzacji życia w Polsce	Uczeń: – omawia i ocenia wpływ wartości chrześcijańskich na przemiany w obyczajowości społeczeństwa polskiego

	chrześcijaństwo w czasach współczesnych	architekturę polskiego średniowiecza	– tłumaczy, jaką rolę kroniki odgrywały dawniej i współcześnie	– określa, na które obszary kultury chrześcijaństwo wywarło największy wpływ – wymienia kronikarzy polskich i przedstawia ich osiągnięcia		
4. Początki unii polsko-litewskiej	1. Dlaczego zawarto unię polsko-litewską? 2. Konflikt z zakonem krzyżackim 3. Spór polsko-krzyżacki na arenie międzynarodowej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu unia – zna daty: zawarcia unii w Krewie (1385 r.), bitwy pod Grunwaldem (15 VII 1410 r.), I pokoju toruńskiego (1411 r.), II pokoju toruńskiego (1466 r.) – identyfikuje postacie: Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka – omawia	Uczeń: – zna daty: wielkiej wojny z zakonem krzyżackim (1409-1411), wojny trzynastoletniej (1454-1466) – identyfikuje postać Ulricha von Jungingena – wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Litewskie, państwo zakonu krzyżackiego – omawia postanowienia unii polsko-litewskiej w Krewie – opisuje przyczyny	Uczeń: – zna daty: soboru w Konstancji (1414-1418), aktu inkorporacji Prus do Polski (1454 r.) – identyfikuje postacie: Witolda, Pawła Włodkowica, abp Mikołaja Trąby – analizuje znaczenie bitwy pod Grunwaldem dla polskiej tradycji historycznej i świadomości narodowej na przykładzie obrazu Jana Matejki – charakteryzuje	Uczeń: – przedstawia oraz ocenia panowanie Władysława Jagiełły – wyjaśnia, na czym polegała postępowość poglądów Pawła Włodkowica	Uczeń: – ocenia efektywność polityki państwa polskiego w stosunku do Krzyżaków

1. szlachty	**Państwo** 1. Dlaczego szlachta uzyskała znaczenie egzekucyjny „Szlachcic na sposób	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie przywódców ruchu szlachecka, – zna daty uchwalenia Sienickiego Mikołaja wiedzę własną	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu szlachecką w szlachecki postać Mikołaja Zamojskiego oraz	Uczeń: – wyjaśnia działalność demokrację 2. Parlament demokracja przykładzie Jana opinie potomnych i	Uczeń: – omawia i ocenia terminów: walny, sejmiki – identyfikuje wykorzystując wojewodzie”	Uczeń: – ocenia **polskiej** terminów: sejm ruch szlacheckiego na zagrodzie równy – omawia konstytucji *Nihil*	przywileje? terminów: Polsce, 3. szlachta – opisuje
		okoliczności *novi* (1505 r.), demokracji – porównuje przywilejów oraz pierwszego – charakteryzuje i dzisiejszej Polsce		funkcjonowania Sienickiego szlachcie pierwszy sejmu walnego (1493 r.), demokracją w		nadawania zwołania instytucji szlacheckiej i jej z wymienia ich skutki *liberum veto*	po raz demokrację ruch egzekucyjny
		– przedstawia stanu	(1652 r.) postawy charakterystyczne	jego wpływ na cechy – identyfikuje postać Jana Zamojskiego		przedstawicieli szlachty szlacheckiego	
2. Rzeczpospolita Obojga Narodów	1. Złoty wiek 2. Zawarcie unii lubelskiej 3. Rzeczpospolita	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów przyczyny i skutki polsko- Krewie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: unia i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim oraz soborze w trzynastoletniej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: dyplomatyczne zabiegi Pawła Włodkowica na		Uczeń: – ocenia przyczyny, postanowienia oraz skutki unii	– ocenia postawy Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta
			Konstancji				

III. Dziedzictwo Rzeczypospolitej Obojga Narodów

	krajem wielu 4. Pierwsi królowie elekcyjni	Rzeczpospolita renesans – zna daty: hołdu pruskiego (1525 r.), unii lubelskiej (1569 r.) identyfikuje postacie: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta (1573 r.) – charakteryzuje panowanie Obojga Narodów – przedstawia postanowienia Korony i Litwy w – wyjaśnia, architektury i	personalna, unia Narodów, realna, konfederacja warszawska, wolna elekcja – zna daty: aktu konfederacji warszawskiej (1573 r.), pierwszej wolnej elekcji identyfikuje – charakteryzuje Rzeczpospolitej Henryka Walezego, Stefana Batorego – wskazuje na mapie ziemie pierwszych królów elekcyjnych	Artykuły henrykowskie, pacta conventa – wskazuje na mapie ziemie we wspólnym władaniu Polski i Litwy po 1569 r., lenna Rzeczpospolitej Obojga Narodów – opisuje obrazów Jana Matejki – wskazuje na panowanie polskiej tradycji historycznej oraz mapie granice świadomości Rzeczpospolitej Obojga Narodów polskiego wieku renesansu	lubelskiej wobec wyzwań kultur i religii – wyjaśnia, na czym polegała wielokulturowość Rzeczypospolitej Obojga Narodów i jakie były jej skutki – omawia miejsce hołdu pruskiego i unii lubelskiej w polskiej tradycji – wskazuje na – charakteryzuje postacie: Albrechta Hohenzollerna, ostatnich Jagiellonów – omawia i ocenia oraz skutki unii lubelskiej – wymienia cechy Polsce szlacheckiej dlaczego wiek XVI nazwano złotym	Obojga epoki na przykładzie hołdu pruskiego oraz unii lubelskiej – ocenia wpływ szlachty na – politykę państwa przykładzie – przyczyny, ocenia wpływ polskim pod Kircholmem znaczenie
3. Wiek wojen	1. Zygmunt III Waza na tronie – zna daty: bitwy – wyjaśnia – wyjaśnia – wymienia – ocenia terminu znaczenie terminu przyczyny i XVII-wiecznych 2. O tron (1605 r.), potopu husaria rokosz przejawy konfliktów na	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

	szwedzki szwedzkiego – zna daty: bitwy – zna daty: bitwy odchodzenia od społeczeństwo 3. Zmierzch (1655-1660), bitwy pod					

	Kłuszynem pod Beresteczkiem tolerancji Rzeczypospolitej potęgi PolskiWiedniem (1610 r.), (1651 r.), wygnaniawyznaniowej w 4. Lew Lechistanu(1683 r.) powstania arian (1658 r.)Polsce 5. Rzeczpospolita – identyfikuje Chmielnickiego – identyfikuje – przedstawia i – państwo ponadpostacie: (1648 r.), obrony postacie: ocenia postawy stan?Zygmunta III Wazy, Jasnej Góry Hieronima wielkich wodzów Jana Kazimierza, (1655 r.), bitew Radziejowskiego, XVII w. wobec Jana III Sobieskiegopod Cecorą Janusza Radziwiłła,wyzwań epoki na – opisuje (1620 r.), Mehmeda IVprzykładzie przyczyny, przebiegChocimiem (1621 i – wskazuje na Stanisława i skutki potopu 1673 r.)mapie zmiany Żółkiewskiego, szwedzkiego– identyfikuje granic Stefana postacie: Jana Rzeczypospolitej wCzarnieckiego i Karola XVII w.Jana III Sobieskiego Chodkiewicza, – omawia Stanisława przyczyny, Żółkiewskiego, przejawy i skutki Władysława IV konfliktu Zygmunta Wazy, Bohdana Wazy z obozem Chmielnickiego, szlacheckim Stefana – określa Czarnieckiegouwarunkowania – wskazuje na powstania mapie miejsca Chmielnickiego i najważniejszych jego skutki zwycięstw Polaków– charakteryzuje w wojnach XVII w.konflikt polsko– prezentuje cechy turecki w II poł. charakterystyczne XVII w. konfliktów Rzeczypospolitej z sąsiadami w XVII w.				
4. Konstytucja 3 maja –	1. Czasy saskie i – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: 2. Poniatowski – wyjaśnia panowanie	Uczeń: – wyjaśnia ocenia postawy	Uczeń: – charakteryzuje – prezentuje i jego przeciwnicy	Uczeń: **ratunek czy** znaczenie znaczenie	Uczeń:

przyczyna 3. Dokonania terminów: Komisja terminów: terminów: prawa Stanisława Augusta szlachty polskiej **upadku?** Sejmu Wielkiego Edukacji konfederacja kardynalne, czarna Poniatowskiego wobec przemian						
	4. Drugi rozbiór Polski	Narodowej, sarmatyzm Wielki, konfederacja targowicka (1697–1763), powstania Komisji Edukacji Narodowej (1764 r.), powołania Komisji Konstytucji 3 maja (1775 r.), (1789 r.), przykładzie (1793 r.) – identyfikuje postacie: Stanisława Augusta Poniatowskiego, – identyfikuje postacie: Tadeusza Józefa – wymienia cechy Poniatowskiego Augusta II, Augusta sarmatyzmu i – wskazuje na III, Stanisława oświecenia w mapie ziemie Konarskiego,	barska, Sejm – zna daty: unii personalnej polsko-saskiej epoki na przykładzie Polsce Stanisława Augusta Poniatowskiego Nobilium (1740 r.), w polskiej tradycji historycznej i obrad Elementarnych czarnej narodowej na rozbioru Polski (1788-1792), zawiązania konfederacji Konstytucji (1792-1793), bitew pod (1792 r.) Zieleńcami i Dubienką (1792 r.) – identyfikuje Kościuszki	procesja wyzwań konfederacki w założenia Collegium Konstytucji 3 maja (1773 r.), uchwalenia (1791 r.), II Sejmu wojny w obronie	– przedstawia postawy obywateli – ocenia ruch (1772 r.), Tadeusza Rejtana – określa miejsce do Ksiąg świadomości procesji Jana Matejki – ocenia reformę edukacji w czasach stanisławowskich Tadeusza Rejtana,	ustrojowych w kraju – zna daty: Polski – zna daty: elekcji stanisławowskiej

		Polsce	zagarnięte przez państwa zaborcze w I i II rozbiorze Polski – omawia reformy polityczne i społeczne Sejmu Wielkiego – omawia reformę edukacji w czasach stanisławowskich	Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego – podaje przejawy kryzysu państwowości polskiej w czasach saskich – omawia przyczyny, przebieg i skutki konfederacji barskiej – przedstawia przyczyny i skutki zawiązania konfederacji targowickiej		
5. Dlaczego Rzeczpospolita upadła?	1. Sytuacja po drugim rozbiorze 2. Powstanie kościuszkowskie i trzeci rozbiór Polski 3. Przyczyny	Uczeń: – zna daty: ogłoszenia aktu powstania kościuszkowskiego (24 III 1794 r.), III rozbioru Polski	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: insurekcja, kosynierzy – zna daty: bitew	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: uniwersał połaniecki, szkoła krakowska, szkoła	Uczeń: – ocenia stanowiska w sporze o ocenę przyczyn upadku Rzeczypospolitej – przedstawia i	Uczeń: – ocenia panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego

	upadku Rzeczypospolitej 4. Historyczne spory o upadek Rzeczypospolitej	(1795 r.) – identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki – podaje przyczyny upadku państwowości polskiej w XVIII w.	pod Racławicami (4 IV 1794 r.) Maciejowicami (X 1794 r.) – identyfikuje postacie: Jana Kilińskiego, Wojciecha Głowackiego – wskazuje na mapie ziemie zabrane przez państwa zaborcze w III rozbiorze Polski – opisuje przebieg insurekcji kościuszkowskiej i jej skutki	warszawska, demagogia, populizm – zna daty: ogłoszenia uniwersału połanieckiego (7 V 1794 r.), kapitulacji Warszawy (XI 1794 r.) – identyfikuje postacie: Jakuba Jasińskiego, Berka Joselewicza – omawia sytuację w Rzeczypospolitej po drugim rozbiorze – omawia znaczenie uniwersału połanieckiego – charakteryzuje stanowiska w sporze o ocenę przyczyn upadku Rzeczypospolitej	ocenia postawy obywateli wobec wyzwań epoki na przykładzie Stanisława Augusta Poniatowskiego oraz przywódców i uczestników powstania kościuszkowskiego	
IV. Pod zaborami						
1. Zawiedzione	1. Czy Polacy	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

nadziejemogą	istnieć bez–	wyjaśnia – zna	daty: – zna datę	– identyfikuje –	przedstawia i	

państwa?znaczenie terminu utworzenia założenia postacie: Jana ocenia koncepcje 2. U boku Francji?Legiony PolskieKsięstwa Uniwersytetu Śniadeckiego, dotyczące

3. U boku Rosji?– zna datę: Warszawskiego Warszawskiego Stanisława Kostki odzyskania powstania (1807 r.), (1816 r.)Potockiegoniepodległości Legionów Polskich utworzenia – identyfikuje – omawia i ocenia przez Polskę na we Włoszech Królestwa postacie: Juliana udział Polaków w przełomie XVIII i (1797 r.)Polskiego (1815 r.)Ursyna kampaniach XIX w.

– identyfikuje – identyfikuje Niemcewicza, napoleońskich postacie: Adama postacie: Józefa Stanisława – przedstawia i Mickiewicza, Poniatowskiego, Staszica, wielkiego ocenia postawy Juliusza Aleksandra Iksięcia obywateli wobec Słowackiego, – wskazuje na Konstantego, wyzwań epoki na Fryderyka Chopina,mapie zasięg Franciszka przykładzie Jana gen. Jana Henryka terytorialny Druckiego-Henryka Dąbrowskiego, Księstwa LubeckiegoDąbrowskiego, Józefa WybickiegoWarszawskiego i – opisuje losy i Józefa

– przedstawia Królestwa postawy Polaków Poniatowskiego, okoliczności Polskiegopo trzecim Ksawerego powstania, – wyjaśnia, w rozbiorze Druckiegoorganizację i losy jakich RzeczypospolitejLubeckiego i Legionów Polskich okolicznościach – omawia Stanisława we Włoszechpowstało Księstwo organizację Kostki Potockiego Warszawskie i jak polityczną i zostało przemiany zorganizowanegospodarczo– wymienia społeczne w postanowienia Królestwie Polskim kongresu wiedeńskiego w

			sprawie polskiej			
2. Spiski i powstania	1. Spiski niepodległoś-ciowe 2. Powstanie listopadowe 3. Wielka Emigracja	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: noc listopadowa, Wielka Emigracja – zna daty: wybuchu powstania listopadowego (29/30 XI 1830 r.) – wskazuje na mapie ziemie objęte powstaniem listopadowym – omawia przyczyny i przebieg powstania listopadowego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Święte Przymierze, Wiosna Ludów – zna daty: powstania Świętego Przymierza (1815 r.), bitew pod Olszynką Grochowską (II 1831 r.) i Ostrołęką (V 1831 r.), wybuchu powstania krakowskiego (21 II 1846 r.), Wiosny Ludów (1848–1849) – identyfikuje postacie: Piotra Wysockiego, gen. Józefa Chłopickiego – wskazuje na mapie ziemie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Hotel Lambert, Towarzystwo Demokratyczne Polskie, rabacja galicyjska – zna daty: zawiązania Sprzysiężenia Podchorążych (1828 r.), rabacji galicyjskiej (1846 r.) – identyfikuje postacie: gen. Ignacego Prądzyńskiego, Adama Jerzego Czartoryskiego, Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli – wskazuje na mapie ziemie objęte rabacją galicyjską	Uczeń: – zna datę powstania Wolnomularstwa Narodowego (1819 r.) – identyfikuje postać Waleriana Łukasińskiego – omawia i ocenia postawy przywódców politycznych oraz dowódców wojskowych podczas powstania listopadowego – opisuje stosunek społeczeństwa polskiego do zrywów niepodległoś-ciowych	Uczeń: – ocenia przyczyny klęsk polskich wystąpień w I połowie XIX w.

			objęte powstaniem krakowskim i Wiosną Ludów – wyjaśnia, które grupy społeczne i dlaczego były zainteresowane zrywami niepodległościowymi – podaje przyczyny zawiązywania spisków niepodległościowych na ziemiach polskich – charakteryzuje Wiosnę Ludów na ziemiach polskich i jej skutki	– omawia założenia ideowe polskich organizacji emigracyjnych – charakteryzuje Wielką Emigrację oraz jej wpływ na wydarzenia w Galicji i Wielkopolsce w latach 1846 i 1848 – wymienia skutki rabacji galicyjskiej		
3. Bić się czy nie bić?	1. Walka czy lojalność? 2. Powstanie styczniowe 3. Praca organiczna 4. Autonomia galicyjska	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu praca organiczna – zna daty powstania styczniowego (1863–1864) – identyfikuje postać Romualda	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Biali, Czerwoni, branka, autonomia galicyjska, lojalizm – zna datę wydania manifestu Rządu Narodowego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu odwilż posewastopolska – identyfikuje postacie: Aleksandra II, Dezyderego Chłapowskiego,	Uczeń: – identyfikuje postacie: Edwarda Abramowskiego, Kazimierza Badeniego – ocenia politykę Aleksandra Wielopolskiego – porównuje	Uczeń: – wyjaśnia wpływ polskiej rzeczywistości politycznej XVIII i XIX w. na kształtowanie się nurtu realizmu politycznego oraz

		Traugutta – opisuje przebieg powstania styczniowego	(22 I 1863 r.) – identyfikuje postacie: Aleksandra Wielopolskiego, Hipolita Cegielskiego – wskazuje na mapie ziemie objęte powstaniem styczniowym – porównuje poglądy społeczno-polityczne Białych i Czerwonych – prezentuje założenia ideologiczne oraz wskazuje cele i przykłady działalności zwolenników pracy organicznej	Franciszka Stefczyka – przedstawia przejawy odwilży posewastopolskiej w Królestwie Polskim – omawia sytuację społeczno-narodową w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania styczniowego – omawia politykę Aleksandra Wielopolskiego – charakteryzuje autonomię galicyjską – porównuje sytuację Polaków pod zaborami po powstaniu styczniowym	polskie powstania narodowe pod kątem przyczyn i okoliczności wybuchu oraz sposobu prowadzenia działań militarnych	go ocenia – przedstawia oceny polskich zrywów niepodległościowych w historiografii i publicystyce – formułuje i uzasadnia własną opinię na temat polskich powstań narodowych
4. Jak kształtował się współczesny naród polski?	1. Ku współczesnemu narodowi 2. W obronie polskości	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: naród, germanizacja,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: świadomość	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kulturkampf,	Uczeń: – omawia rozwój kultury polskiej w drugiej połowie XIX i na początku	Uczeń: – przedstawia i ocenia proces upowszechniania świadomości

	3. Kultura narodowa i religia 4. Ruch narodowy	rusyfikacja – identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Jana Matejki – opisuje sposoby walki w obronie polskości	narodowa, nacjonalizm – identyfikuje postać Romana Dmowskiego – omawia pojęcie narodu polskiego na przestrzeni wieków	solidaryzm społeczny – identyfikuje postać abp Mieczysława Ledóchowskiego – wymienia czynniki, które miały wpływ na kształtowanie się narodu polskiego w XIX w. – przedstawia główne koncepcje ideologii nacjonalistycznej i jej rozwój na ziemiach polskich	XX w. – charakteryzuje współczesny naród polski	narodowej Polaków
5. Przemiany społeczne w XIX wieku	1. Nowe grupy społeczne 2. Sprawa chłopska 3. Sprawa robotnicza 4. O prawa kobiet	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: inteligencja, uwłaszczenie, emancypacja – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Marii Skłodowskiej-Curie – wyjaśnia, jakie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: ziemiaństwo, burżuazja, drobnomieszczaństwo, proletariat – zna daty: powstania Stronnictwa Ludowego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Uniwersytet Latający – zna datę założenia Uniwersytetu Latającego (1882 r.) – identyfikuje postać Jędrzeja	Uczeń: – omawia stanowisko ugrupowań politycznych wobec sprawy odzyskania niepodległości przez Polskę	Uczeń: – ocenia stanowisko ugrupowań politycznych wobec sprawy odzyskania niepodległości przez Polskę

		przemiany cywilizacyjne zaszły na ziemiach polskich pod zaborami w drugiej połowie XIX i na początku XX w.	(1895 r.), powstania Polskiej Partii Socjalistycznej (1892 r.) – identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Stanisława Wojciechowskiego – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała inteligencja polska w II połowie XIX w. – opisuje proces walki o prawa kobiet	Moraczewskiego – omawia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie polskim w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – charakteryzuje założenia ideologiczne i działalność partii politycznych na ziemiach polskich		
V. Polska i Polacy w XX wieku						
1. I wojna światowa – po której stronie podjąć walkę?	1. Powrót sprawy polskiej 2. Po stronie ententy czy państw centralnych? 3. Odzyskanie niepodległości 4. Polacy na konferencji paryskiej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Legiony Polskie – zna datę przekazania władzy Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną (11 XI 1918 r.) – identyfikuje postacie: Józefa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akt 5 listopada, mały traktat wersalski – zna daty: wkroczenia Kompanii Kadrowej do Królestwa Polskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Naczelny Komitet Narodowy, Legion Puławski, Komitet Narodowy Polski, Błękitna Armia – zna daty: powstania Naczelnego	Uczeń: – określa wpływ działań polskiej dyplomacji i formacji zbrojnych na odzyskanie niepodległości – przedstawia pierwsze tygodnie działalności państwa polskiego po odzyskaniu	Uczeń: – ocenia wpływ działań polskiej dyplomacji i formacji zbrojnych na odzyskanie niepodległości

		Piłsudskiego, (VIII Romana	1914 r.), utworzenia	Komitetu Narodowego	niepodległości	

DmowskiegoLegionów Polskich (1914 r.), – przedstawia i Legionu powołania Rady
działania zbrojne Puławskiego (1914 Regencyjnej Polaków w czasie r.), ogłoszenia
aktu Królestwa
I wojny światowej5 listopada Polskiego
(1916 r.), kryzysu (1917 r.), założenia przysięgowego Komitetu
(1917 r.), orędzia Narodowego Polski prezydenta USA (1917 r.),
Thomasa utworzenia
Woodrowa Błękitnej Armii
Wilsona (I 1918 r.), (1917 r.) podpisania małego– identyfikuje
traktatu postacie: Józefa wersalskiego Hallera, Jędrzeja
(1919 r.)Moraczewskiego
– identyfikuje – wskazuje na postać Ignacego mapie zmiany
Paderewskiegoterytorialne na – omawia ziemiach polskich
działalność Józefa w czasie I wojny Piłsudskiego, światowej i po
jej
Romana zakończeniu
Dmowskiego i – charakteryzuje
Ignacego poglądy polskich Paderewskiegośrodowisk
na rzecz odbudowypolitycznych na niepodległej Polskikwestię

			– prezentuje decyzje konferencji pokojowej dotyczące odrodzonego państwa polskiego	niepodległości Polski – opisuje międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej podczas I wojny światowej i po jej zakończeniu		
2. Kształtowanie się granic	1. Powstanie wielkopolskie 2. Plebiscyty i powstania śląskie 3. Walki o wschodnią granicę 4. Przyłączenie Wileńszczyzny	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu plebiscyt – zna daty: powstania wielkopolskiego (XII 1918–II 1919), wojny polsko-bolszewickiej (1919–1921), bitwy warszawskiej (13–25 VIII 1920 r.) – wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej – omawia wizje odrodzonej Polski w koncepcjach Józefa Piłsudskiego i Romana	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: koncepcja inkorporacji, koncepcja federacji – zna daty: pierwszego powstania śląskiego (VIII 1919 r.), drugiego powstania śląskiego (VIII 1920 r.), plebiscytu na Śląsku (20 III 1921 r.), trzeciego powstania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: orlęta lwowskie, bunt Żeligowskiego – zna daty: plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920 r.), buntu Żeligowskiego (1920 r.), przyłączenia Litwy Środkowej do Polski (1922 r.) – identyfikuje postać gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego	Uczeń: – charakteryzuje spór dotyczący koncepcji państwa polskiego – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa – ocenia znaczenie Bitwy Warszawskiej – porównuje, w jaki sposób kształtowała się wschodnia, a w jaki sposób zachodnia granica	Uczeń: – ocenia zaangażowanie obywateli w walki o granice odrodzonej Polski

		Dmowskiego	śląskiego (V–VII 1921 r.), pokoju w Rydze (III 1921 r.) – identyfikuje postać Wojciecha Korfantego – omawia przebieg i skutki powstania wielkopolskiego – opisuje przebieg walk Polaków o Śląsk – wskazuje na mapie etapy wojny polsko-bolszewickiej	– wskazuje na mapie zmiany zasięgu kolejnych powstań śląskich, obszar Śląska włączony do Polski w 1921 r. – omawia okoliczności przeprowadzania plebiscytów na Warmii, Mazurach, Powiślu i Górnym Śląsku – przedstawia przebieg walk o granicę wschodnią II Rzeczypospolitej – wyjaśnia okoliczności zajęcia przez Polskę Wileńszczyzny	II Rzeczypospolitej	
3. Demokracja czy sanacja?	1. Kto powinien rządzić w odrodzonej Rzeczypospolitej? 2. Rządy parlamentarne 3. Zamach majowy	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sanacja, – zna daty: uchwalenia konstytucji marcowej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: mała konstytucja, zamach majowy – zna daty uchwalenia małej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: nowela sierpniowa, wybory brzeskie – zna daty noweli sierpniowej	Uczeń: – przedstawia założenia programowe i działalność głównych partii politycznych w 20-leciu	Uczeń: – ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w kształtowaniu oblicza politycznego Polski międzywojennej

	4. Rządy sanacji	(17 III 1921 r.), uchwalenia konstytucji kwietniowej (23 IV 1935 r.) – identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego, – charakteryzuje ustrój państwa polskiego przed i po przewrocie majowym	konstytucji (1919 r.), wyboru prezydenta Gabriela Narutowicza (1922 r.), zamachu majowego (V 1926 r.), wyboru prezydenta Ignacego Mościckiego (1926 r.) – identyfikuje postacie: Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego – omawia genezę, przebieg i skutki zamachu majowego – prezentuje cechy charakterystyczne rządów sanacyjnych	(VIII 1926 r.), powstania Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (1927 r.), wyborów brzeskich (1928 r.), procesu brzeskiego (1931/1932) – identyfikuje postać Macieja Rataja – opisuje przyczyny i przejawy słabości polskiej demokracji w 20-leciu międzywojennym – wyjaśnia, co wpływało na demokratyczny charakter konstytucji marcowej – określa, co wpływało na autorytarny charakter konstytucji kwietniowej	międzywojennym – omawia zalety i słabości polskiej sceny politycznej II Rzeczypospolitej	
5. II	1. Reformowanie	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

Rzeczpospolita	kraju – zna datę w dokonania polskich Rzeczypospolitej odbudowie Polski – wielonarodowego 4. Sport w mapie niepodległej Polsce	– przedstawia – przedstawia – przedstawia 2. Gospodarka II wprowadzenia znaczenie trudności korzyści i reformy walutowej terminów: powojennej sportowców zagrożenia 3. Rzeczpospolita (1924 r.) hiperinflacja, omawia kulturę wynikające z wielonarodowa – wskazuje na Centralny Okręg – omawia międzywojennej obszary największego uprzemysłowienia II Rzeczypospolitej	Przemysłowy działalność Polski i charakteru – identyfikuje postacie: Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego – charakteryzuje skutki reformy walutowej – charakteryzuje strukturę narodową II Rzeczypospolitej	Władysława Grabskiego i Eugeniusza Kwiatkowskiego – prezentuje osiągnięcia polskiej gospodarki w okresie międzywojennym i	charakteryzuje jej główne dziedziny oraz twórców	II Rzeczypospolitej
5. Polacy podczas II wojny światowej	1. Kampania polska 2. Rząd polski na emigracji 3. Polskie Siły Zbrojne identyfikuje Ribbentrop-ZSRR	Uczeń: – zna daty: agresji III Rzeszy na Polskę (1 IX 1939 r.), ataku ZSRR na Polskę (17 IX 1939 r.) – zna datę podpisania paktu (28 IX 1939 r.), Władysława	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu pakt Ribbentrop-Mołotow – zna daty: układu granicznego – wyjaśnia uwarunkowania Mołotow	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu układ Sikorski-Majski – określa na Zachodzie polityczne 4. Polacy u boku układu Sikorski-	Uczeń: – podaje okoliczności powstania armii Andersa – postać gen. powstania	Uczeń: – ocenia działalność rządu polskiego na emigracji

	Sikorskiego	(23 VIII 1939 r.)	Majski	1. Dywizji im.	

		– omawia polski czyn zbrojny podczas II wojny światowej	– identyfikuje postacie: Władysława Raczkiewicza, Stanisława Mikołajczyka, gen. Władysława Andersa – wskazuje na mapie miejsca walk Polaków na frontach II wojny światowej – wymienia polskie formacje zbrojne na zachodzie i u boku ZSRR obronnej – charakteryzuje szlak bojowy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie	(30 VII 1941 r.), katastrofy gibraltarskiej (VII 1943 r.) – identyfikuje postacie: gen. Edwarda Rydza-Śmigłego, Stefana Starzyńskiego, gen. Kazimierza Sosnkowskiego, gen. Stanisława Maczka, gen. Stanisława Sosabowskiego – przedstawia, w jaki sposób doszło do utworzenia rządu polskiego na emigracji oraz omawia jego działalność	T. Kościuszki w ZSRR – na przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa	
6. W okupowanej Polsce	1. Polityka okupantów 2. Polskie organizacje podziemne 3. Powstanie warszawskie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Armia Krajowa – zna daty powstania warszawskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Polskie Państwo Podziemne – zna daty mordu katyńskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akcja AB, plan „Burza” – zna daty aresztowania	Uczeń: – wyjaśnia kontrowersje wokół oceny powstania warszawskiego – na wybranych	Uczeń: – omawia i ocenia postawy Polaków wobec polityki okupantów – omawia znaczenie i historię

		(1 VIII–2 X 1944 r.) – opisuje politykę niemieckich i radzieckich okupantów wobec narodu polskiego	(IV–V 1940 r.), przemianowania ZWZ na AK (1942 r.) – identyfikuje postacie: gen. Stefana Grota-Roweckiego, gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego – wskazuje na mapie obszary okupowane przez III Rzeszę i ZSRR – podaje przykłady martyrologii narodu polskiego – wymienia polskie organizacje podziemne – określa uwarunkowania, przebieg i skutki powstania warszawskiego	wykładowców akademickich w Krakowie (XI 1939 r.), akcji AB (V–VI 1940 r.) – identyfikuje postacie: Witolda Pileckiego, Ireny Sendlerowej – charakteryzuje organizację i działalność Armii Krajowej – przedstawia założenia i realizację planu „Burza” – przedstawia motywy polityki okupantów wobec polskich elit	przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa	polskich elit
7. Polska Ludowa – niepodległa czy zależna?	1. Wizje powojennej Polski 2. Przejęcie władzy przez komunistów	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Partia Robotnicza,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akcja „Wisła”, Wolność i	Uczeń: – identyfikuje postacie: Karola Modzelewskiego, Henryka Szlajfera	Uczeń: – przedstawia i ocenia działalność powojennego podziemia

	3. Pod rządami politycznego i	Robotnicza,	Ziemie	Odzyskane,	Niezawisłość–	porównuje wizje

PZPRsocrealizm„żołnierze wyklęci”– zna daty: niepodległej Polski „żołnierzy 4. W walce o – zna daty: – zna daty: ogłoszenia w koncepcjach wyklętych” prawa i wolnośćwypadków powołania Manifestu politycznych rządu– ocenia motywy i
poznańskich Tymczasowego Polskiego Komitetuemigracyjnego i postawy tych (28–30 VI 1956r.), Rządu Jedności Wyzwolenia polskiej lewicyPolaków, którzy protestów Narodowej Narodowego – opisuje rolę zdecydowali się społecznych na (VI 1945 r.), (22 VII 1944 r.), propagandy w popierać Wybrzeżu referendum procesu szesnastu kształtowaniu komunistów
(XII 1970 r.)ludowego (VI 1945 r.), akcji postaw wobec – ocenia, czy – wymienia etapy (30 VI 1946 r.), „Wisła” (1947 r.)władzy powojenna Polska przejmowania powstania PZPR – identyfikuje komunistycznej była krajem pełni władzy w (1948 r.), postacie: Józefa – omawia wpływ suwerennym Polsce przez wystąpień Cyrankiewicza, powstania komunistówstudenckich Jacka Kuronia, węgierskiego w światowej(III 1968 r.), Adama Michnika 1956 r. i
protestów – określa wpływ interwencji w robotniczych w wielkich mocarstw Czechosłowacji na Radomiu, Płocku i na sprawę polskąsytuację w Polsce
Ursusie (VI 1976 r.)– wyjaśnia, jakie – na wybranych – identyfikuje skutki miały przykładach postacie: gen. masowe migracje przedstawia i
Leopolda ludności na ocenia wpływ
Okulickiego-ziemiach polskich jednostki na losy
Niedźwiadka, po II wojnienarodu
Stanisława – wyjaśnia, oraz państwa
Mikołajczyka, dlaczego PSL jako Bolesława Bieruta, opozycja legalna kard. Stefana poniosła klęskę Wyszyńskiego, – charakteryzuje

			Władysława Gomułki, Edwarda Gierka – wskazuje na mapie zmiany granic Polski po II wojnie światowej, Ziemie Odzyskane – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń poznańskiego Czerwca, polskiego Października 1956 r. oraz Grudnia 1970 r.	przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń Marca 1968 r. i Czerwca 1976 r.		
8. Drogi do wolności	1. Początki Solidarności 2. Jak powstała Solidarność 3. Władza kontra społeczeństwo 4. Stracona dekada? 5. Okrągły Stół 6. Wybory czerwcowe	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” – zna daty: porozumień sierpniowych (31 VIII 1980 r.), ogłoszenia stanu wojennego (13 XII 1981 r.),	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Komitet Obrony Robotników, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego – zna daty powstania Komitetu Obrony Robotników (1976 r.), strajków	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „drugi obieg”, „sejm kontraktowy” – zna daty powstania Wolnych Związków Zawodowych (1978 r.), powstania Niezależnego Samorządnego	Uczeń: – charakteryzuje stosunek władz komunistycznych do ruchu związkowego i opozycji	Uczeń: – ocenia historyczne znaczenie Okrągłego Stołu – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa

wybor

	ów czerwcowych (4 VI 1989 r.) – identyfikuje postacie: Karola Wojtyły, Lecha Wałęsy, gen.	Wojciecha

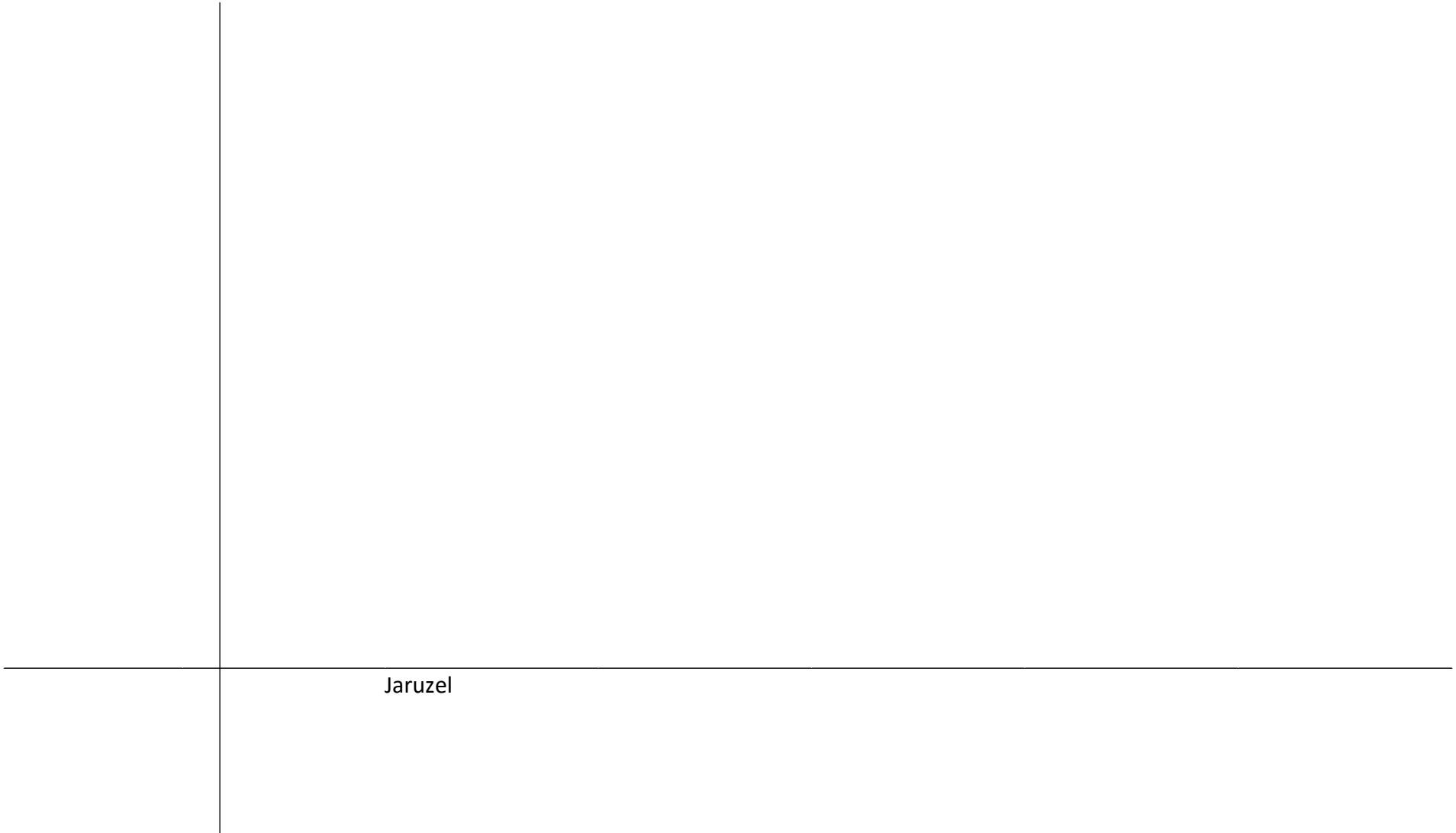
Jaruzel

	skiego – opisuje przyczyny, przebieg oraz skutki polityczne i społeczne wydarzeń Sierpnia 1980 r. robotniczych na Wybrzeżu (VIII 1980 r.), pacyfi	kacji robotników w kopalni „Wujek” (16 XII 1981 r.), obrad Okrągłego Stołu (II– IV 1989 r.), powołania Tadeusza Mazowieckiego na urząd premiera	(VIII 1989 r.) – identyfikuje postacie: ks. Jerzego Popiełuszki, Tadeusza

Mazowieckiego – przedstawia genezę wprowadzenia stanu wojennego, jego cechy charakterystyczne i skutki – podaje przebieg i skutki wyborów czerwcowych w	1989 r. oraz Związku Zawodowego „Solidarność” (IX 1980 r.), zniesienia stanu wojennego (2 VII 1983 r.), wyboru gen. Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta (VII 1989 r.) – identyfikuje postać Anny Walentynowicz – wymienia najważniejsze organizacje opozycyjne lat 70. i 80. oraz ich działalność – omawia organizację, cele i działalność NSZZ „Solidarność” – opisuje genezę i		kluczowe decyzje obrad Okrągłego Stołu

			okoliczności powołania rządu Tadeusza Mazowieckiego			

Historia i społeczeństwo. Europa i świat

Wymagania na poszczególne oceny

Wymagania podstawowe – oceny: dopuszczająca i dostateczna.
Wymagania ponadpodstawowe – oceny: dobra, bardzo dobra, celująca.

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań
Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować wiedzę i umiejętności z poprzedniego poziomu.

Temat	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny lekcji dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra
celująca					
1. Początki świata	1. Skąd się wzięła nazwa „Europa”?	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *polis*,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kultura	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „wieki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: system	Uczeń: – ocenia rolę **greckiego** Morza
2. Początki mykeńska, Hellada, Grecja –	wielka kolonizacja, minojska, kultura ciemne”, Wielka kabotażowy, pajdeja Śródziemnego w cywilizacji kolonia, metropolia omawia rolę świecie greckiej – omawia rolę faktoria, – omawia rolę postaci: Hekatajosa z starożytnym 3. Morze w postaci Herodota barbarzyńca postaci: Miletu, Klaudiusza – ocenia stosunek świecie – zna daty wielkiej – zna daty istnienia Eratostenesa, Ptolemeusza Greków do greckim kolonizacji greckiej kultury minojskiej Strabona – przedstawia wpływ barbarzyńców.					
	4. Kolonizacja	(VIII–VI w. p.n.e.) – przedstawia mykeńskiej (ok. epokę klasyczną (V–	(ok. 2000–1470 r. p.n.e.) i kultury 1200–800 r. p.n.e.), wspólnoty Hellenów. – opisuje zmiany rozumienia terminu Europa – wymienia skutki wielkiej kolonizacji greckiej – charakteryzuje kultury: minojską i mykeńską.	– sytuuje w czasie: „wieki ciemne” (ok. kształtowanie się – przedstawia IV w. p.n.e.) – wskazuje na mapie legendarne przekazy na temat Minosa i Agamemnona – wskazuje na mapie zasięg wielkiej kolonizacji greckiej – opisuje początki cywilizacji greckiej – przedstawia handlu morskiego i Greków do żeglugi.	konfliktów i różnic kulturowych na barbarzyńcy 5. Grecy i Europa – prezentuje stosunek Greków do innych ludów świata starożytnego.	grecka genezę pojęcia 1600–1200 r. p.n.e.) geograficznego granice państw starożytnych leżących w basenie przyczyny i Śródziemnego
2. Kultura	1. Złoty wiek	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

grecka i jej Aten – wyjaśnia znaczenie – wyjaśnia znaczenie – wyjaśnia znaczenie – omawia rolę – ocenia wpływ **dziedzictw** 2. Greckie terminów: filozofia, terminów: Akademia terminów: postaci: Kallimacha, filozofii na życie

I. Świat śródziemnomorski

okorzenie naukihellenizmPlatona, Liceum hedoniści, cynicy, Teokrytastarożytnych						

3. Architektura– omawia rolę Arystotelesaretoryka, sofiści, – wyjaśnia, dlaczego Greków i sztukapostaci: Sokratesa, – omawia rolę synkretyzmGrecy przejmowali – ocenia 4. Kultura Platona, postaci: Peryklesa, – omawia rolę elementy kultury cywilizacyjne hellenistycznaArystotelesa, Tukidydesa, postaci: Protagorasa ludów Wschoduskutki rozwoju 5. Synkretyzm Herodota, Ajschylosa, z Abdery, Gorgiasza z– opisuje wpływ kultury religijnyArchimedesa, Sofoklesa, Leontinoj, kultów wschodnich hellenistycznej 6. Aleksandria FidiaszaEurypidesa, Talesa z Ksenofonta, na religię grecką– ocenia rezultaty – stolica nauki– zna datę Miletu, EuklidesaArystofanesa, – przedstawia rolę polityki władców greckiej w pierwszych igrzysk – zna daty istnienia Parmenidesa, Aleksandrii jako hellenistycznych

Egipcieolimpijskich (776 r. kultury Eratostenesakulturowego wobec ludności
p.n.e.)hellenistycznej (323— wskazuje na mapiecentrum świata podbitych krain.
– charakteryzuje 30 r. p.n.e.)centra kultury hellenistycznego.
gatunki dramatyczne– przedstawia hellenistycznej powstałe w osiągnięcia – charakteryzuje
starożytnej Grecjihistoriografów okres klasyczny w – prezentuje greckichhistorii starożytnej
osiągnięcia – wyjaśnia rolę Grecji
architektury i sztuki filozofii w – przedstawia greckiejstarożytnej Grecjiosiągnięcia filozofów –
przedstawia – prezentuje rolę greckich przyczyny teatru w świecie – prezentuje wpływ
ukształtowania się greckimGreków na rozwój
kultury – wymienia cechy nauki
hellenistycznejcharakterystyczne – wyjaśnia, na czym
– wymienia stylu klasycznego w polegał synkretyzm osiągnięcia sztucereligijny w epoce
kulturalne i – wyjaśnia, co hellenistycznej.
naukowe, które wpłynęło na rozwój cywilizacja kultury

		europejska zawdzięcza starożytnym Grekom.	hellenistycznej.			
3. Podboje rzymskie	1. Wpływy etruskie 2. Rzym – główna potęga Italii 3. Powstanie Imperium Rzymskiego 4. Rzymianie w Grecji – zdobywcy i uczniowie 5. Podziały świata rzymskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu forum – omawia rolę postaci: Romulusa, Horacego, Cycerona – zna datę założenia Rzymu (753 r. p.n.e.) – przedstawia legendarne początki Rzymu – podaje przykłady wkładu starożytnych Rzymian w rozwój cywilizacji europejskiej – wymienia wzorce greckie przejęte przez Rzymian.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Eneasza, Publiusza Korneliusza Scypiona, Wergiliusza, Owidiusza – zna daty: I wojny punickiej (264–241 r. p.n.e.), II wojny punickiej (218–201 r. p.n.e.), III wojny punickiej (149–146 r. p.n.e.) – charakteryzuje stosunek Rzymian do podbitych ludów – przedstawia organizację Imperium Rzymskiego – prezentuje wpływ osiągnięć starożytnych Greków na kulturę Rzymian.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie zasady: *Divide et impera* i terminu bazylika – omawia rolę postaci: Pyrrusa, Katona Starszego, Tacyta, Swetoniusza – wskazuje na mapie zasięg rozwoju terytorialnego państwa rzymskiego do II w. n.e. – opisuje wpływ kultury etruskiej na społeczeństwo Italii – przedstawia etapy rozwoju terytorialnego Imperium Rzymskiego – omawia podział kulturowy i gospodarczy państwa rzymskiego.	Uczeń: – opisuje i ocenia skutki podbojów prowadzonych przez Rzymian w świecie śródziemnomorskim – wymienia czynniki, które wpłynęły na trwałość podbojów rzymskich.	Uczeń: – ocenia skuteczność rzymskiej zasady: *Divide et impera.*

f)			**4.** 1. *Pax Romana*Uczeń:Uczeń:Uczeń:Uczeń:Uczeń:				

Europa 2. Rzymscy – wyjaśnia znaczenie– wyjaśnia znaczenie– wyjaśnia znaczenie– opisuje techniki i – ocenia wpływ **staje się** budowniczowiterminów: *pax* terminów: limes, terminów: mitraizm, materiały stosowaneromanizacji na e Europy*Romana*, *Prawo XII tablic*, saduceusze, przez Rzymian w kulturę **rzymska** 3. Romanizacjaromanizacja, *Kodeks Justyniana*, faryzeuszebudownictwiewspółczesnej 4. Prawo urbanizacja, *Ewangelia*, apostoł– wymienia wady i – omawia znaczenie Europy rzymskieakwedukt, – omawia rolę zalety umocnień limesu dla Imperium– ocenia znaczenie 5. Początki chrześcijaństwopostaci: Konstantynagranicznych Rzymskiego i jego prawa rzymskiego chrześcijaństw– zna daty Wielkiego, wzniesionych przez sąsiadów.dla dalszego autrzymywania się Teodozjusza Rzymianrozwoju cywilizacji 6. „pokoju rzymskiego”Wielkiego, – wyjaśnia, w jaki europejskiej. Chrześcijaństw(27 r. p.n.e. – 180 r. Justynianasposób drogi o religią n.e.)– zna daty: wydania przyczyniły się do imperium– omawia rolę *Edyktu* rozwoju państwa postaci: Jezusa z *mediolańskiego* (313rzymskiego Nazaretu, św. Pawła r. n.e.) oraz edyktów – charakteryzuje z TarsuTeodozjusza religie wyznawane w – wyjaśnia, na czym Wielkiego (380 i 392 starożytnym Rzymie polegał proces r. n.e.)– omawia proces romanizacji– wyjaśnia znaczenieprzekształcania się – przedstawia skutki *pax Romana* dla chrześcijaństwa w romanizacji świata rzymskiegoreligię państwową. widoczne – przedstawia rozwój współcześnie w sieci dróg i mostów krajach Europyw państwie – wyjaśnia, dlaczego rzymskim chrześcijaństwo – opisuje rozwój rozpowszechniło się prawodawstwa wśród mieszkańców rzymskiego i jego Imperium ponadczasowe Rzymskiego. zalety.					
			II. Kształtowanie się Europy			
1. Na	1. Podział	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

gruzach Imperium – wyjaśnia znaczenie terminów: schizma, postaci: Konstantyna Wielkiego, głagolica (330 r.), społeczno**o** 3. Bizancjum 4. Początki państw germańskich i Imperium r.), Hunów bitwy pod okoliczności zachodniorzymskie (1453 r.) Europa	– omawia rolę ludów wędrówka ludów postaci Karola Wielkiego – zna daty: upadku – zna daty: najazdu – omawia powstałych na gruzach cesarstwa następcami okoliczności i skutki wędrówki ludów dla Imperium Rzymskiego – wymienia nazwy cesarstwa w. wskazuje na mapie następstwa powstałych na terenach dawnego cesarstwa okoliczności i skutki Bizancjum w Europę o.	– omawia rolę Teodozjusza Wielkiego, postaci: Justyniana, Karola Młota – zna daty: podziału na Lechowym Polu z państw germańskich wczesnym średniowieczu 6. Frankowie Konstantynopola (751 r.), najazdów skutki podziału Rzymskiego – przedstawia przyczyny upadku o – wyjaśnia – opisuje proces budowy państwa Franków	– wyjaśnia znaczenie arianizm, Konstantynopola Odoakra, Cyryla, Metodego, Czyngis-chana Europę (IX w.), bitwy – prezentuje słowiańskich Imperium Europę (IX–XI w.), powstania imperium mongolskiego (XIII państ kierunki wędrówek ludów – przedstawia rozwój	– zna daty: założenia – ocenia skutki **Imperium** Rzymskiego przemian **Rzymskieg** 2. Wędrówki renesans karoliński, splądrowania Rzymu politycznych w przez Wizygotów Europie we (410 r.), najazdów wczesnym węgierskich na średniowieczu słowiańskich cesarstwa zachodniorzymskieg Rzymskiego (395 o (476 r.), schizmy bitwy pod Poitiers (375 r.), wschodniej (1054 r.), (732 r.), misji Cyryla i Adrianopolem (378 Metodego (863 r.) r.), przejęcia władzy powstania państw przez Karolingów germańskich i go miały Rzymian najważniejsze 7. Niespokojna – przedstawia zasięg znaczenie. i skutki najazdów normańskich na Europę zachodniorzymskieg – najazdów Bułgarów, Węgrów i schizmy wschodniej – wyjaśnia, na czym polegała idea „przeniesienia		

				– charakteryzuje i znaczenie Kościoła imperium” w osiągnięcia w średniowiecznej państwie renesansu Europie Zachodniej Karolingów karolińskiego. – prezentuje proces – określa wpływy chrystianizacji kulturowe Europy Środkowej i docierające do Wschodniej Bizancjum. – wyjaśnia, dlaczego Frankowie zostali następcami Rzymian.		
islamu	**2. W kręgu** islamu – wyjaśnia znaczenie terminów: hidżra, arabeska, minaret astrolabium – omawia rolę Alego ibn **3.** Podboje datę ucieczki **4.** Handel i rzemiosło – wskazuje na mapie i zasięg wymienia 6. Wpływ muzułmanów muzułmańskiej	1. Początki – wyjaśnia znaczenie terminów: kalifat, szyici, *Sunna*, szariat, cywilizację go europejską. postaci Mahometa – prezentuje okoliczności Mahometa z Mekki do Medyny (622 r.) Mahometa judaizmem i muzułmanów dynamicznej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: sunnici, neoplatonizm – omawia rolę postaci: Awicenny, Awerroesa pojawienia się islamu po śmierci chrześcijaństwem i polega podział przyczyny, zasięg i	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu muzułmańskiej na muzułmańskie – omawia rolę Abi Taliba, Chalduna – opisuje historię państwa arabskiego 5. Architektura sztuka islamu. przyczyny kultury – prezentuje rozwój	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie kultury świata postaci Omara I Ibn arabskie – prezentuje związki między islamem, arabskie – przedstawia główne założenia kierunki ekspansji – wyjaśnia, na czym – przedstawia wśród ekspansji islamu w	Uczeń: – ocenia wpływ 2. Podział islam, muzułmanin, *Koran*, meczet– omawia rolę postaci: – zna

	na cywilizację arabskiego	skutki podbojów – przedstawia	handlu i rzemiosła	średniowieczu europejską	arabskich	
			– charakteryzuje architekturę i sztukę islamu – wymienia najważniejsze cechy funkcjonalne i kultury muzułmańskiej na cywilizację wobec wyznawców religii.	– wymienia różnice między doktrynami sunnitów i szyitów. – wymienia architektoniczne przykłady wpływu meczetów – przedstawia politykę Arabów europejską. różnych		
3. Wyprawy krzyżowe	1. Ekspansja Turków seldżuckich Początki krucjaty (1096 r.), w Europie muzułmanów (1291 3. Pierwsze – przedstawia 4. Państwa średniowiecznej Europy. Bliskim Wschodzie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: krucjata, zakony rycerskie ksenofobia, pogrom, getto Lwie Serce zdobycia Akki przez r.) Saladyna – zna daty: synodu w przyczyny społeczne, łacińskie na ekonomiczne i religijne wypraw krzyżowych	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Lewant, cesarstwo łacińskie, II Augusta, Ryszarda pod Manzikertem – omawia rolę postaci: Urbana II, wyprawy krzyżowej (1147 r.), III wyprawy krzyżowej (1189– Clermont (1095 r.), zdobycia Jerozolimy przez krzyżowców (1099 r.), IV krucjaty	Uczeń: – omawia rolę postaci: Fryderyka I Barbarossy, Filipa – zna daty: bitwy muzułmanami – zna daty: II (1071 r.), bitwy pod Hattin (1187 r.), krucjaty przeciw albigensom (1209– 1202 r.), upadku cesarstwa łacińskiego (1261 r.) – wskazuje na mapie	Uczeń: – omawia rolę postaci Aleksego I Komnena między ruchu chrześcijanami a krucjatowego polityczne i kulturowe krucjat dla 1229 r.) – prezentuje zasięg i skutki ekspansji Turków seldżuckich	Uczeń: – ocenia wpływ krucjat na relacje 2. – zna daty: ludowej – ocenia skutki Zachodniej krucjaty

	5. krucjat dla rycerstwa Wschodzie przez 6. Cesarstwo – charakteryzuje – wyjaśnia, jaką rolę 7. Skutki	– wymienia skutki (1202–1204 r.) – opisuje zwołania, przebieg i skutki II i III – wymienia zmierzch idei krzyżowej łacińskich na Bliskim Wschodzie	państwa utworzone na Bliskim przyczyny oraz muzułmanów krzyżowców – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki IV krucjaty – wymienia przyczyny upadku państw łacińskich na Bliskim Wschodzie.	– przedstawia Kontrofensywa europejskiego. wyprawy krzyżowej łacińskie i organizację państw krzyżowych na tereny poza Ziemią Świętą.	okoliczności skutki I wyprawy przykłady wypraw krucjat krucjat rycerskie – wymienia przyczyny organizowania wypraw krzyżowych – wymienia na tereny poza Ziemią Świętą.
4. Średniowieczna Hiszpania trzech kultur	1. Rekonkwista 2. Chrześcijanie i muzułmanie sefardyjscy	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rekonkwista, Maurowie, diaspora – omawia konflikty	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *fé*, moryskowie mozarabowie, wielu kultur i religii śmierci” (1348–1349 r.), zdobycia Grenady i Aragonii (1479 r.)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *auto da* zjednoczenia Kastylii pierwszego panowaniem	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: **na styku** 3. Żydzi mudejarowie na Półwyspie Iberyjskim pod Współistnienie muzułmanami a chrześcijanami na Półwyspie Iberyjskim stosunek chrześcijan	– ocenia współistnienie inkwizycja – zna daty: „czarnej datę – zna daty: **kultur** 4. między (1492 r.) – wskazuje na mapie pogromu Żydów w arabskim wielu kultur chrześcijanami na rekonkwisty na Iberyjskim, które
			– wyjaśnia wpływ	zmiany terytorialne	Grenadzie (1066 r.),	– ocenia stosunek 5. Kres
				bitwy pod Las Navas	chrześcijan do tolerancji na	– wymienia
				de Tolosa (1212 r.)	wyznawców islamu	

	Półwyspie Iberyjskim 6. Hiszpania po rekonkwiście chrześcijaństwa, Prześladowani przyczyny, władców ej Europie	przykłady pokojowego współistnienia wyznawców arabską religii. – omawia politykę	do wyznawców islamu i judaizmu – opisuje politykę wobec wyznawców różnych średniowieczu a Żydów w średniowieczn Półwyspie Iberyjskim.	zaszły w wyniku rekonkwisty – przedstawia stosunek Maurów do Żydów i judaizmu na przejawy i skutki prześladowania chrześcijańskich Żydów w średniowiecznej Europie.	– wymienia okresy z historii Żydów sefardyjskich na – opisuje iberyjskich wobec wyznawców islamu oraz judaizmu.	i judaizmu w okresie rekonkwisty.
III. Europa odkrywa świat						
1. Krok poza Europę	1. Przednowożytne terminu omawia rolę Polo – omawia rolę – wskazuje na mapie Średniowieczni odkrywcy 3. Podłoże ekonomiczne wypraw odkrywczych nauki i techniki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie karawela terminów: jedwabny szlak laska Jakuba Benedykta Polaka, Marca Polo (1271–1295 r.) – omawia przyczyny, zasięg i skutki wypraw podróżników średniowieczu.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: busola, *terra incognita*, kwadrant, Piano dei Carpini, Żeglarza, Bartolomeu Diaza – zna datę odkrycia Przylądka Dobrej Nadziei (1488 r.) – wskazuje na mapie europejskich w europejskie, których	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie postaci: Giovanniego da strachu przed 2. obszary opanowane przez Portugalczyków w XV w. – omawia średniowieczne państwa wyobrażenia o świecie	Uczeń: – omawia rolę przełamania przez wyobrażenia o Portugalczyków świecie – zna daty wyprawy Odoryka z Pordenone – zna datę przyznania Portugalii monopolu na handel afrykański na wybrzeżach (1452 r.) – opisuje znaczenie	Uczeń: – ocenia znaczenie postaci Marca postaci: Henryka wyprawami – ocenia stosunek żeglarzy portugalskich do ludności tubylczej 4. Rozwój Afryki.

		5. Uwarunkowani postrzegania świata wypraw odkrywczych	mieszkańcy uczestniczyli w zmiany sposobu handlowych między Dalekim Wschodem a Europą w średniowiecza 6. Ekspansja portugalska techniczne, które umożliwiały rozwoju nauki i techniki na wypraw	– wyjaśnia przyczynę połączeń społeczne średniowieczu w handlu u schyłku średniowieczu – wymienia – przedstawia – wymienia wynalazki średniowieczną przyczyny wymianę handlową – określa wpływ władców i szlachty iberyjskiej w organizowanie dalekomorskich organizowanie wypraw – podaje wypraw odkrywczych. ekonomiczne i społeczne przyczyny – wyjaśnia, które zalety karaweli wypraw zadecydowały o odkrywczych powodzeniu wypraw – wyjaśnia, dlaczego oceanicznych. Portugalczycy jako pierwsi podjęli ryzyko wypraw odkrywczych – określa kierunki wypraw odkrywczych Portugalczyków.		
2.	**Wielkie**	1. Wyprawy	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

odkrycia geograficzne	Krzysztofa Kolumba	– omawia rolę postaci: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana i Juana Elcaño (1519–1522 r.), wyprawy Krzysztofa Kolumba (1492 r.), wyprawy Vasco da Gamy (1497–1498 r.), wyprawy Ferdynanda Magellana (1519–1522 r.) – wymienia wypraw Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana.	– omawia rolę postaci: Krzysztofa Vespucciego, Jamesa Cooka Giovanniego Cabota, Verrazana, Pedra Cabrala – ocenia wpływ kontaktów z Indianami – zna daty: pierwszej ekspedycji Jamesa Cooka (1768–1779 – zna daty: trzeciej Brazylii przez Pedra Krzysztofa Cabrala (1500 r.), sytuację polityczną Indii ekspedycji Vasco da Gamy i gospodarczą w Nowego Świata Ferdynanda Magellana i Juana Elcaño (1519–1522 r.), wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana – przedstawia skutki wielkich odkryć geograficznych dla państw europejskich – charakteryzuje proces kolonizowania Nowego Świata	– omawia rolę postaci: Ameriga Núñeza de Balboa, Giovanniego da Świata Europejczyków Magellana – zna daty: odkrycia wielkich odkryć geograficznych na morska do Columba (1492 r.), r.) wyprawy Gamy (1497–1498 trasy wypraw wypraw Vasco Giovanniego da Europie. Núñeza de Balboa (1513 r.), Giovanniego Cabota (1497 r.), Jacques'a Cartiera (1534 r.) i Francisa Drake'a – opisuje trudności, przyczyny oraz skutki Columba i (1577–1580 r.) z którymi zmagali się wypraw Ferdynanda – określa motywy odkrywcy odkrywczych Magellana – przedstawia skutki Nowego Świata wielkich odkryć – charakteryzuje w. geograficznych dla stosunek państw europejskich Europejczyków do – charakteryzuje Indian proces – opisuje wyprawy kolonizowania odkrywcze do Nowego Świata Nowego	– omawia rolę postaci: Vasco Giovanniego da Indian i Nowego kontakty Magellana – zna daty Jacques'a Cartiera, 3. Droga wyprawy Krzysztofa Columba (1492 r.), r.) wyprawy Krzysztofa Columba (1498 r.), wyprawy i 4. Poznawanie Gamy (1497–1498 r.), wyprawy Ferdynanda Magellana i Juana Elcaño (1519–1522 r.) – omawia przebieg Krzysztofa Columba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana.	– ocenia stosunek Europejczyków do Indian i Nowego Świata Europejczyków Magellana – zna daty: odkrycia wielkich odkryć geograficznych na morska do Columba (1492 r.), r.) wyprawy Gamy (1497–1498 trasy wypraw wypraw Vasco Giovanniego da Europie. Núñeza de Balboa (1513 r.), Giovanniego Cabota (1497 r.), Jacques'a Cartiera (1534 r.) i Francisa Drake'a – opisuje trudności, przyczyny oraz skutki Columba i (1577–1580 r.) z którymi zmagali się wypraw Ferdynanda – określa motywy odkrywcy odkrywczych Magellana – przedstawia skutki Nowego Świata wielkich odkryć – charakteryzuje w. geograficznych dla stosunek państw europejskich Europejczyków do – charakteryzuje Indian proces – opisuje wyprawy kolonizowania odkrywcze do Nowego Świata Nowego	**e** 2. Pierwsze kontakty Gamy, Ferdynanda Jacques'a Cartiera, 3. Droga wyprawy Krzysztofa Columba (1492 r.), r.) wyprawy Krzysztofa Columba (1498 r.), wyprawy i 4. Poznawanie Gamy (1497–1498 r.), wyprawy Ferdynanda Magellana i Juana Elcaño (1519–1522 r.) – omawia przebieg Krzysztofa Columba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana. 5. Wyprawa Magellana i Juana Elcaño (1519–1522 r.) – omawia przebieg Krzysztofa Columba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana. 6. Odkrycia wypraw Ferdynanda Magellana – określa motywy odkrywcy odkrywczych Magellana – przedstawia skutki Nowego Świata wielkich odkryć geograficznych dla państw europejskich – charakteryzuje proces kolonizowania Nowego Świata

			– wyjaśnia znaczenie Świata wypraw Krzysztofa zorganizowane w XVI Kolumba, Vasco da w. Gamy, Ferdynanda Magellana i Jamesa Cooka dla rozwoju światowej wymiany handlowej.	– omawia zasięg odkryć Jamesa Cooka.		
3. Europejczy cy w Nowym Świecie	1. Uczeń: Konkwistadorz y w Ameryce postaci: Hernána Cortésa, Francisca Pizarra, Tupaca Amaru II konkwistadorów i konkwistadorzy – przyczyny, sposoby rywalizacji XVI w. 2. Podbój Tudor – zna daty: wobec rdzennych mieszkańców rywalizacji o kolonie w XVI	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Środkowej Ameryce Elżbiety I Habsburga – przedstawia postaci: Montezumy, Karola V Tupaca Inków 3. Początki państwa Azteków (1519 r.),	Uczeń: – omawia rolę postaci: Montezumy, Karola V Habsburga – omawia przebieg i skutki podbojów Hernána Cortésa oraz podboju	Uczeń: – omawia rolę postaci: Montezumy, Karola V Habsburga – omawia przebieg i skutki podbojów Hernána Cortésa oraz podboju	Uczeń: – ocenia politykę państw europejskich wobec rdzennych mieszkańców kolonie w XVI w.	Uczeń: – omawia imperium Hernána Cortésa do Tordesillas (1494 r.) i Saragossie (1529 r.) – omawia traktatów w sprawy podpisania o kolonie w Nowego Świata. – opisuje okoliczności

	wieku	– wymienia nazwy obszarów, na których Europejczycy (1532–1533 r.), Ameryki z XVI–XVII imperium rozpoczęli w XVI w. klęski Wielkiej w. kolonialnego w XVI kolonizację. Armady (1588 r.) – przedstawia w. – wymienia nazwy osiągnięcia – wymienia cywilizacji cywilizacji gospodarcze i prekolumbijskich prekolumbijskich polityczne przyczyny – wyjaśnia, jakie – opisuje kolonialny przystąpienia czynniki miały wpływ podział świata w XVI Anglików, na sukcesy w. Francuzów oraz konkwistadorów Holendrów w XVI w. – charakteryzuje do rywalizacji o stosunek kolonie. zdobywców europejskich do plemion indiańskich.	Inków przez Francisca Pizarra	– wskazuje na mapie podział kolonialny	powstania hiszpańskiego	
4. Początki gospodarki	1. Skutki ekologiczne i kulturowe 2. Handel 3. Rywalizacja towarów, które wymiany gospodarcze w kapitalizmu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „złoty trójkąt”, system Wschodnioindyjskiej pańszczyźniana, manufaktura, giełda, siedmioletniej – wymienia nazwy rozprzestrzeniania – podaje skutki państw	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: terminu wymiana ekologiczna angielskiej z Czarnego Lądu – zna daty wojny (1600 r.) dla – omawia wpływ mocarstw na przemiany – ocenia wpływ gospodarcze europejskiej 4. Początki handlu kolonialnego chorób ekologicznej dla Europie Zachodniej Europy	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Kompanii rozbudowy kolonialny kapitalizm bank kolonialnych o wpływy umożliwiły rozwój się w Ameryce ekspansji – przedstawia skutki kulturowej, Świata – omawia rozwój	Uczeń: – zna datę utworzenia wykorzystywania wielkich pracy niewolników odkryć folwarczno- nakładczy, (1756–1763 r.) handlu kolonialnego rywalizacji państw	Uczeń: – ocenia znaczenie **światowej** gospodarka (kolumbijska) kapitalizm bank gospodarczej i

		europejskich, które osiągnęły największe korzyści ze światowej wymiany handlowej w XVI–XVIII	– opisuje przemiany kulturowe będące efektami kolonizowania Nowego Świata	handlu kolonialnego – opisuje funkcjonowanie wymiany handlowej w „złotym trójkącie”	europejskich o wpływy gospodarcze na świecie.	politycznej na sytuację krajów kolonizowanych.

Świecie2. Początek Przymierze, – omawia rolę – zna daty: zawarcia Iturbide, François mieszkańców

walk o izolacjonizmpostaci: Simona pokoju paryskiego Dominique'a kolonii brytyjskich niepodległość– omawia rolę Bolivara, Jamesa (1763 r.), zebrania Toussainta, Piotra I oraz hiszpańskich

3. postaci Jerzego Monroe'asię Kongresu (cesarza Brazylii)dla kształtowania MiędzynarodoWaszyngtona– zna daty: wojny Kontynentalnego w – zna daty: się nowego układu we skutki– zna daty: wojny o siedmioletniej Filadelfii (1774 r.), wprowadzenia sił na świecie. rewolucji niepodległość USA (1756–1763 r.), proklamowania opłaty stemplowej amerykańskiej(1775–1783 r.), bitwy pod Lexington niepodległości (1765 r.), ogłoszenia 4. Kolonie ogłoszenia (1775 r.), bitwy pod Argentyny, niepodległości Haiti hiszpańskie w *Deklaracji* Yorktown (1781 r.), Paragwaju oraz (1804 r.), bitwy pod Ameryce na *niepodległości* zawarcia pokoju w Republiki Kolumbii Ayacucho (1824 r.), początku XIX *Stanów* Wersalu (1783 r.), (1810–1823 r.), II wojny o wieku*Zjednoczonych* (4 ogłoszenia doktryny Meksyku (1821 r.) i niepodległość USA 5. Zerwanie lipca 1776 r.), Monroe'a (1823 r.)Brazylii (1822 r.)(1812–1814 r.) związków z kongresu – opisuje przebieg – wskazuje na mapie– wymienia Hiszpaniąwiedeńskiegowalk o niepodległośćkierunki ekspansji międzynarodowe

6. Ameryka dla(1814–1815 r.)mieszkańców kolonii amerykańskiej w XIX skutki rewolucji

Amerykanów– przedstawia brytyjskich w w.amerykańskiej

przyczyny dążeń Ameryce Północnej– przedstawia – porównuje niepodległościowych– wskazuje reakcje kolonistów społeczeństwa mieszkańców kolonii przełomowe na restrykcyjną Stanów angielskich w momenty walk politykę Wielkiej Zjednoczonych oraz Ameryce Północnejmieszkańców kolonii Brytaniinowych państw

– wyjaśnia, na czym brytyjskich o – wyjaśnia, co miało Ameryki Łacińskiej z

polegała niepodległośćwpływ na pierwszej połowy amerykańska – prezentuje kształtowanie się XIX w.

polityka zdobywanie amerykańskiej

izolacjonizmu.niepodległości przez świadomości

państwa Ameryki narodowej Łacińskiej– charakteryzuje – określa znaczenie sytuację

postanowień gospodarczouczestników

społeczną w

kongresu koloniach

			wiedeńskiego dla hiszpańskich na utrwalenia starego początku XIX w. porządku w Europie.			
kolonializm	**2. Nowy** handlem niewolnikami – zna daty: zawarcia Królowej Wiktorii **3.** Indie – w Faszodzie (1898 r.), **4.** Państwo Środka i „wiek Francuzów (1830– **5.** Wyścig potędze kolonialnej Australii w imperium Afryce	1. Walka z – omawia rolę postaci królowej niewolnikiem w Indiach (1857–1859 r.), incydentu w II wojny burskiej (1899–1902 r.) – wyjaśnia, co sprawiło, że Francuzów (1910 r.) w. 1847 r.), otwarcia – tłumaczy, dlaczego Indie nazywano „perłą w koronie kolonizatorów do polityki dla państw, które zabiegały o wpływy gospodarcze w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Aborygeni wobec rdzennej ludności Australii – omawia organizację kolonii brytyjskich w XIX w.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu dominium – omawia stosunek oraz skutki jej ustanowienia formalnego zakazu handlu niewolnikami (1815 r.), zniesienia Australijskiego (1901 r.) i Związku Południowej Afryki (1910 r.) przez Algierii przez Francuzów (1830 r.), otwarcia Kanału Sueskiego (1869 r.) – przedstawia rolę kolonialnym Wielkiej Brytanii – wymienia skutki brytyjskiej polityki	Uczeń: – zna daty: traktatu nankińskiego (1842 r.), utworzenia Dominium Kanady (1867 r.), Związku Australijskiego (1901 r.) i Związku Południowej Afryki (1910 r.) – prezentuje etapy znoszenia niewolnictwa w XIX w. – przedstawia kolonialny w Wielkiej Brytanii brytyjskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej oraz skutki jej działalność	Uczeń: – zna daty: Wielkiej Brytanii (1833 r.), Portugalii (1869 r.), Brazylii (1888 r.) i we Francji (1848 r.) XIX w.	Uczeń: – ocenia politykę 2. Imperium Wiktorii – zna daty: ludności ich kolonii – ocenia metody, za których pomocą „perła uzależniły brytyjskiej” obce mocarstwa w koronie brytyjskiej” wojny burskiej od siebie Chiny. zadecydowało o Francuzom metropolii i kolonii.

		Chinach.	– opisuje politykę brytyjską wobec Indii – przedstawia przyczyny i skutki	gospodarczej wobec Indii – prezentuje podział kolonialny Afryki – określa skutki I		

		podbitą a przykłady konfliktów imperium Europejczyków w kolonizatorami kolonialnych w Azji i Brytyjczyków Afryce				
		– wyjaśnia, co przedstawia MahdiegoAmerykanów z ludność tubylczą w z wojen burskich w Afryce.	Afryce – opisuje przyczyny, przebieg i skutki konfliktów ponoszonych przez w Indiach oraz skutki powstań: tajpingów oraz	– przedstawia skutki klęskach zadecydowało o przyczyny, przebieg i skutki buntu sipajów w Indiach oraz przyczyny, przebieg i publicznej na europejskiej opinii bokserów.	– przyczyny, przebieg i skutki powstania Indianami – przedstawia zmaganiach – opisuje reakcję kolonizatorami. południowej powstanie „bokserów”.	
4. Gospodark	1. Rola kolonii w epoce	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
imperializ	industrialnej 2. Szlaki	– wyjaśnia znaczenie terminu industrializacja	– omawia rolę postaci Ferdinanda de	– wyjaśnia znaczenie terminu imperializm	– zna datę ukończenia budowy	– ocenia cele **a w okresie** dokonanych w XIX
skutki	Lessepsa	postaci Leopolda II		– omawia rolę	Kolei w. inwestycji **mu**	oceaniczne – przedstawia
datę	(1916 r.)	światowych w kolonizacja		wpływów państw	Transsyberyjskiej mocarstw 3. Kolej a	kolonizacji Afryki i – zna daty: otwarcia – zna
	koloniach.				Kanału Sueskiego	konferencji – wyjaśnia, na czym
	4.	europejskich na tym		(1869 r.) i Kanału	dyplomatycznej w	polegała
	Administrowan	kontynencie		Panamskiego (1914	Berlinie (1884 r.)	odmienność statusu ie
	koloniami	– wymienia powody		r.)		
		ekspansji kolonialnej		– przedstawia	Konga na przełomie	
		– wskazuje na mapie		rywalizację o	XIX i XX w. od	pozycji w XIX w. Kanał
		Sueski i Kanał		kontrolę nad innych kolonii	– opisuje proces	Panamski oraz szlakami
		europejskich.				
		industrializacji w XIX w.		wyjaśnia ich znaczenie dla rozwoju komunikacji i handlu	oceanicznych i portami w XIX w. – opisuje metody administrowania	

			– przedstawia wpływ kolonizacji na rozwój gospodarczy kolonii.			
5. białego człowieka	**Brzemię** Europejczyków do ludności skolonizowanej – omawia rolę postaci Rudyarda Kiplinga *Brzemię* – wymienia czynniki, które wpłynęły na politykę kolonialną mocarstw do pozaeuropejskich stosunek – przedstawia stosunku 4. kolonializmu – kolonializmu na europejską	1. Stosunek Uczeń: – omawia rolę postaci Cecila Rhodesa – omawia rolę postaci Alberta – wymienia imperialna Kiplinga przykłady postaw wojny światowej. Krytyka przeciwników przedstawia skutki – podaje przykłady	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu orientalizm – ocenia politykę kolonialnej ludności kolonii w XIX i XX w.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu transfer kulturowy 2. Ideologia imperialnej Schweitzera – wymienia krytycznych wobec podstawowe założenia ideologii imperialnej argumenty kolonizatorów do społeczeństw metropolii Europejczyków resztą świata. – określa skutki wykorzystywania w posiadłościach zamorskich	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie brytyjskiej polityki kolonialnej w XIX i XX w. – ocenia stosunek Europejczyków do skolonizowanej ludności 3. Skutki kolonializmu dla ludów kolonializmu – prezentuje wpływ ich kultury na kulturę społeczeństw kolonializmu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie imperializmu dla ludności j – wyjaśnia znaczenie wiersza Rudyarda Kiplinga – wymienia poczucie wyższości Europejczyków nad ludnością kolonii – określa przyczynę światowych ludności kolonii – opisuje stosunek do kolonializmu – wymienia przyczyny nasilania się krytyki kolonializmu – określa przyczynę protekcjonalnego czasu wybuchu I ej wymiany kulturowej oraz w.	

				rozwiązań technologicznych z metropolii.		
6. wobec terminu szogun Perry'ego **h**	**Świat** izolacji do – zna daty – wyjaśnia znaczenie – zna daty: wojny – omawia rolę – ocenia skutki **dominacji** otwarcia na wojny rosyjsko-japońsko-chińskiej postaci: Menelika II, modernizacji **mocarstw** świat japońskiej (1904– – omawia rolę (1894–1895 r.), Mathew Japonii w XIX i na **kolonialnyc** 2. Reformy w 1905 r.) postaci Mutsuhito aneksji Korei przez – zna datę początku XX w. Japonii – wymienia reformy – zna daty: początku Japonię (1910 r.) przymusowego – ocenia wpływ 3. Podboje mające doprowadzić reform cesarza – przedstawia nawiązania przez polityki mocarstw japońskie i do modernizacji Mutsuhito (1867 r.), przyczyny i przejawy Japończyków kolonialnych na wojna z Rosją Japonii w XIX w. bitwy pod Cuszimą polityki izolacji kontaktów z USA radykalizację 4. – określa czynniki (1905 r.) Japonii od reszty (1853 r.) nastrojów Niepowodzeni sprzyjające – określa przyczyny świata – opisuje przebieg społecznych na e europejskich zainicjowaniu reform – omawia przyczyny rywalizacji o wpływy świecie. prób ruchów wprowadzonych oraz skutki wojen w Afganistanie i kolonizacji niepodległościowych przez cesarza Japonii z Chinami i Etiopii 5. Początki w koloniach. Mutsuhito Rosją – wyjaśnia, dlaczego ruchów – wskazuje na mapie – wymienia nazwy Afganistan i Etiopia niepodległości kierunki ekspansji państw afrykańskich zachowały owych w japońskiej z XIX w. i azjatyckich, które w niepodległość w koloniach – opisuje wczesny XIX w. były okresie etap działalności niepodległe. kolonializmu. Mahatmy Gandhiego w północnej Afryce i Indiach – wyjaśnia międzynarodowe znaczenie klęski					

			Rosji w wojnie z Japonią.				
			V. Na drodze do globalizacji				
1. Sojusznik	1. Stany	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	

zza	Zjednoczone w	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– zna datę wojny	– ocenia wpływ

AtlantykuXIX wiekuterminów: secesja, terminów: terminu amerykańsko-USA na przebieg I 2. „Ziemia imigracja, ententa, konfederaci, nieograniczona hiszpańskiej (1898 wojny światowej obiecana”państwa centralne, unioniści, „zasada wojna podwodnar.)– ocenia znaczenie 3. Polityka Liga Narodówotwartych drzwi”, – zna daty: – omawia wpływ programu zagraniczna – zna daty: kinematografia, zakupienia przez wynalazków na życiepokojowego USA w drugiej uchwalenia kultura masowa, USA Alaski (1867 r.), Amerykanów i Wilsona dla połowie XIX konstytucji USA interwencjonizmrozpoczęcia przez gospodarkę USAzapewnienia

wieku(1787 r.), wojny – omawia rolę Niemcy – wymienia główne bezpieczeństwa 4. I wojna secesyjnej (1861–postaci: Thomasa nieograniczonej cele oraz kierunki międzynarodoweg światowa1865 r.), I wojny Woodrowa Wilsona, wojny podwodnej amerykańskiej o.

5. Wspaniałe światowej (1914–Franklina Delano (1917 r.), ogłoszenia polityki zagranicznej lata 20.1918 r.), krachu na Rooseveltaplanu Wilsona (1918u progu II wojny 5. Wielki giełdzie nowojorskiej– zna daty: r.), ogłoszenia światowej. kryzys i *New* (1929 r.)przystąpienia USA programu *lend-lease Deal*– przedstawia do I wojny światowej(1941 r.)

6. Od przyczyny oraz skutki(1917 r.), kapitulacji – określa znaczenie izolacjonizmu imigracji Niemiec (11 wojny secesyjnej dla doEuropejczyków do listopada 1918 r.), rozwoju USA zaangażowaniaUSA w XIX i XX w.zawarcia traktatu – wymienia nabytki – wymienia wersalskiego (28 terytorialne USA z przyczyny czerwca 1919 r.), drugiej połowy XIX dynamicznego ogłoszenia *New Deal*w. rozwoju (1932 r.)– przedstawia rolę gospodarczego USA – prezentuje rozwój USA podczas I wojny pod koniec XIX i nagospodarczy Stanów światowej początku XX w.Zjednoczonych w – omawia pierwszej połowie amerykańską XIX w.politykę zagraniczną – przedstawia po zakończeniu I strukturę społeczną wojny światowej

			imigrantów w USA w drugiej połowie XIX w. – wyjaśnia, na czym polegała i jakie miała	– opisuje życie gospodarcze i społeczne w USA w latach 20. XX w. – wyjaśnia, jakie		

cznym 3. Rywalizacja kurtyna, „bogata „gwiezdne wojny”, wielobiegunowyr.), przejęcia władzy wpływów **supermoca**supermocarstPółnoc”,

„biedne „praska wiosna", – omawia rolę przez Michaiła komunistycznych **rstwem**wPołudnie"Jesień Narodówpostaci: George'a Gorbaczowa (1985 na świecie

4. Stany – omawia rolę – omawia rolę Marshalla, Fidela r.)– ocenia wpływ
Zjednoczone postaci Michaiła postaci Harry'ego Castro, Ronalda – wyjaśnia, dlaczegopolityki Ronalda
wobec GorbaczowaTrumanaReaganaAmerykanie Reagana na rozpad
Ameryki – zna daty: ataku na – zna daty: realizacji – zna daty: wojny sprzeciwiali się ZSRR.
Łacińskiej i AzjiPearl Harbor (1941 planu Marshalla koreańskiej (1950–rządom Fidela
5. Od r.), utworzenia NATO (1948–1951 r.), 1953 r.), wojny Castro na Kubie odprężenia do (1949 r.), załamania utworzenia RFN i wietnamskiej (1959— omawia metody „gwiezdnych się rządów NRD (1949 r.), 1975 r.), kryzysu stosowane przez wojen"komunistycznych w „praskiej wiosny" kubańskiego (1962 Amerykanów w celu 6. „Żandarm państwach Europy (1968 r.), r.), rozpoczęcia zwalczania świata"Wschodniej (1989 r.)zjednoczenia interwencji zbrojnej wpływów
7. Wyzwania – prezentuje Niemiec (1990 r.), w Afganistanie (1979komunistycznych w
geopolityczneprzebieg zimnej rozpadu ZSRR (1991 r.)Azji i Ameryce w XXI wiekuwojnyr.)– podaje przykłady
Łacińskiej

– omawia – prezentuje rolę zastosowania – przedstawia okoliczności USA podczas II wojnydoktryny różnice w rozwoju utworzenia i cele światowejpowstrzymywaniagospodarczym NATO– wyjaśnia, na czym – opisuje rywalizacjęsupermocarstw
– wyjaśnia, dlaczego polegał i jakie miał supermocarstw po II – opisuje politykę
USA są nazywane skutki układ wojnie światowejZSRR w okresach „żandarmem dwubiegunowy – określa przyczyny, odprężenia świata". funkcjonujący w przebieg i skutki międzynarodowego.

powojennym świeciekryzysu kubańskiego – wymienia oraz interwencji
przyczyny wzrostu militarnej USA w znaczenia USA na Wietnamie arenie – wyjaśnia, na czym

			międzynarodowej po 1945 r. – przedstawia przyczyny powstania i główne założenia	polegała polityka odprężenia – przedstawia cechy amerykańskiej polityki zagranicznej		

europejskiejodegrała metoda – przedstawia wpływPakistanu (1947 r.), (1976 r.) biernego oporu.I i II wojny

		światowejkonferencji w – omawia skutki na pozycję mocarstwGenewie (1954 r.), kompromisu kolonialnych oraz na powstania ruchu wypracowanego nasilenie się państw podczas obrad tzw. nastrojów niezaangażowanych indyjskiego niepodległościowych(1955 r.)Okrągłego Stołu w koloniach– określa wpływ – wyjaśnia problem – prezentuje konfliktów suwerenności indyjską drogę do światowych na postkolonialnych niepodległościprzemiany społecznepaństw – omawia przebieg i polityczne w afrykańskich. dekolonizacji w Azjiposiadłościach – wymienia skutki kolonialnych wycofania się – przedstawia Europejczyków z brytyjską politykę kolonii azjatyckichwobec Indii po – wyjaśnia, dlaczego zakończeniu II wojny rok 1960 nazwano światowej rokiem Afryki.– opisuje przyczyny i skutki sporu pomiędzy Indiami a Pakistanem – prezentuje proces dekolonizacji Indochin – wymienia skutki I i II wojny indochińskiej – omawia proces dekolonizacji Afryki.				
4. Między wolnym handlu – wyjaśnia terminów: liberalizm protekcjonizmem a	1. Znaczenie handlowej 3. Współczesny (1929–1933 r.),	Uczeń: znaczenie – wyjaśnia konferencji w różnice między **mem** polityki – zna daty: kryzysu gospodarczego – postaci: Roberta Celnych i	Uczeń: znaczenie – zna daty: – należy znieść **protekcjoniz** wielkiego omawia rolę sprawie Handlu które u	Uczeń: przedstawia – ocenia, czy **handlem a** 2. Modele protekcjonizm gospodarczy, Bretton Woods wolnorynkowa Układu Ogólnego w Taryf – omawia czynniki,	Uczeń: zagranicznego terminu zarcia liberalizmem ograniczenia w gospodarczym handlowej na handel światowy i	Uczeń: wymianie utworzenia

Schumana, Jeana (1947 r.), kryzysu ukształtowanie się jego problemy Europejskiej Monneta paliwowego (1973 układu sił

4. Wspólnoty Węgla i – zna daty: zawarcia r.), utworzenia gospodarczych Porozumienia Stali (1951 r.), traktatów rzymskich Północnoamerykańs zwanego triadą. międzynarodo powstania Unii (1957 r.), utworzenia kiej Strefy Wolnego we dotyczące Europejskiej (1993 r.) Europejskiego Handlu (1992 r.) handlu – wymienia czynniki Stowarzyszenia – wyjaśnia, w jaki

sprzyjające rozwojowi handlu międzynarodowego.	Wolnego Handlu (1960 r.), powstania Światowej Organizacji Handlu (1994 r.) – przedstawia – podaje skutki długofalowe skutki kryzysu paliwowego rozwoju handlu z 1973 r. międzynarodowego – wymienia – wymienia działania najważniejsze służące liberalizacji porozumienia handlu między międzynarodowe państwami dotyczące handlu. członkowskimi EWG	sposób II wojna światowa wpłynęła na zmiany w rozwoju handlu międzynarodowego

			– podaje przyczyny liberalizacji handlu międzynarodowego po II wojnie światowej.			
5. Globalizacja – szanse i zagrożenia	1. Czym jest globalizacja 2. Przejawy globalizacji 3. Skutki globalizacji 4. Krytycy globalizacji 5. Polska w zglobalizowanym świecie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu globalizacja – wymienia czynniki sprzyjające globalizacji – określa społeczne, polityczne i kulturowe skutki globalizacji.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: korporacja międzynarodowa, antyglobaliści – zna datę wybuchu światowego kryzysu gospodarczego (2008 r.) – rozpoznaje przejawy globalizacji – wyjaśnia, które ze skutków globalizacji budzą sprzeciw jej krytyków.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: uniformizacja kultury, makdonaldyzacja – omawia rolę korporacji międzynarodowych w procesie globalizacji – podaje przykłady zagrożeń gospodarczych, społecznych, politycznych i ekologicznych, które wynikają z globalizacji.	Uczeń: – przedstawia różnice w rozwoju globalizacji w różnych regionach świata – omawia miejsce Polski w zglobalizowanym świecie.	Uczeń: – ocenia skutki globalizacji dla społeczeństw na całym świecie – ocenia pozytywne i negatywne aspekty globalizacji w perspektywie przyszłości państwa oraz społeczeństwa polskiego.

Historia i społeczeństwo. Rządzący i rządzeni

Wymagania na poszczególne oceny

Wymagania podstawowe – oceny: dopuszczająca i dostateczna.

Wymagania ponadpodstawowe – oceny: dobra, bardzo dobra, celująca.

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań

Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować wiedzę i umiejętności z poprzedniego poziomu.

Temat	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny lekcji dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra
celująca I. U źródeł demokracji i republiki					
1. Obywatel w *polis* ateńskiej	1. Kto był obywatelem Aten? terminów: *polis*, zgromadzenie hoplici, – omawia rolę sytuację 3. Demokratyczn okresu (621 r. p. sprawował władzę w Atenach? 5. „Jedność w | Uczeń: – wyjaśnia znaczenie „strząśnięcie ostrakon Peryklesa na Atenach – omawia rolę postaci: Peryklesa, strategów, ostracyzm – zna datę n.e.) Peryklesa (451/450 r. p.n.e.) – prezentuje warunki uzyskania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Klejstenesa i ustroj demokracja, tyrania ludowy (heliaja), kolegium dziesięciu prawa przez Drakona postaci: Solona, Klejstenesa – zna daty reform: Solona (594/593 r.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: terminów: dem, reform: owe w oligarchia, Rada Pięciuset, sąd areopag, „zwierzę polityczne” – zna datę spisania obywateli 4. Kto tyranii Pizystratów (561 r. p.n.e.) – wymienia sposoby uzyskiwania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie – ocenia wpływ Solona, 2. Reformy ludowe (eklezja), falanga, agora, Miletu – zna datę reform – omawia rolę – tłumaczy, w jaki sposób zmiana taktyki wojennej wpłynęła na	Uczeń: monarchia, długów”, postaci Aspazji z społeczno-polityczną e Ateny Arystotelesa rozpoczęcia

	różnorodności ”– obywatel i obywatelstwo w ujęciu Arystotelesa	obywatelstwa w starożytnych Atenach – wymienia prawa i obowiązki	p.n.e.) i Klejstenesa (508/507 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie Attykę oraz inne obszary zamieszkane	obywatelstwa *polis* ateńskiej – omawia położenie obywateli ateńskich w VI w. p.n.e. i jego	społeczność *polis* – przedstawia znaczenie agory dla funkcjonowania demokracji w	

	obywatel Rzymu? 4. Podboje rzymskie a upadek republiki 5. Jak można uzyskać obywatelstwo?	– tłumaczy sposób nabywania obywatelstwa w starożytnym Rzymie – przedstawia prawa i obowiązki obywateli rzymskich.	senat, dyktator, konsul, pretor, cenzor, edyl, kwestor, trybun ludowy, *ius sanguinis* (prawo krwi), naturalizacja, *ius soli* (prawo ziemi) – omawia rolę postaci: Oktawiana Augusta, Karakalli – zna okresy istnienia: monarchii rzymskiej (753–509 r. p.n.e.) i cesarstwa (31 r. p.n.e. – 476 r. n.e.) oraz datę wydania przez Karakallę edyktu (212 r. n.e.) – wymienia nazwy urzędów funkcjonujących w republikańskim Rzymie i określa kompetencje urzędników.	postaci: Tarkwiniusza Pysznego, Dioklecjana, Cycerona – zna datę utworzenia urzędu trybunów ludowych (V w. p.n.e.) – pokazuje na mapie rozwój terytorialny Rzymu do II w. n.e. – prezentuje wpływ konfliktu między patrycjuszami a plebejuszami na zmiany ustrojowe w Rzymie – przedstawia ustrój Rzymu republikańskiego – omawia sposoby uzyskiwania obywatelstwa w starożytności i obecnie.	polega zjawisko bezpaństwowości i omawia jego konsekwencje.	państw.
3. Tradycja antycznej demokracji	1. Republiki w średniowieczu 2. Obywatele	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: republika	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: patrycjat,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: doża,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: domicyl,	Uczeń: – ocenia wpływ tradycji

i republiki średniowiecznmiejska, autonomiarada miejska, ława Signoria, Wielka wilkierzdemokratycznej **w** ych miast– wymienia warunki

sądowa, demokracjaRada, Stany – porównuje zasady Grecji i **późniejszyc**3. Republika uzyskiwania szlachecka, Generalneuzyskiwania republikańskiego **h epokach**Niderlandówobywatelstwa sarmatyzm– zna daty: obywatelstwa w Rzymu na

4. miejskiego w – wskazuje na mapieodrodzenia się starożytnych powstanie oraz Demokratycznśredniowieczu.Republikę republik miejskich w Atenach i Rzymie funkcjonowanie
e i Zjednoczonych Italii (VIII w.), oraz w miastach średniowiecznych
republikańskie Prowincji i proklamowania średniowiecznych.republik
tradycje Rzeczpospolitą Republiki kupieckich,
polskiej Obojga NarodówNiderlandów (1588 Republiki
szlachty– omawia przyczyny ir.)Niderlandów i

skutki odradzania się– wskazuje na mapieRzeczypospolitej. republik miejskich w republiki miejskie w

ItaliiItalii i Nowogród

– przedstawia zakresWielki

autonomii – omawia ustrój

średniowiecznych Republiki Weneckiej

miast– tłumaczy wpływ

– prezentuje tradycji antycznych okoliczności na szlachecką powstania
i ideologię funkcjonowanie sarmatyzmu Republiki – opisuje wpływ
Zjednoczonych tradycji antycznych Niderlandówna funkcjonowanie –
wymienia Rzeczypospolitej.
przyczyny ukształtowania się demokracji szlacheckiej w

			Polsce.			
II. Królowie i poddani						
1. Władcy średniowiecznej Europy	1. Królestwo Franków i jego relacje z Kościołem 2. Cesarstwo uniwersalistyczne 3. Cezaropapizm czy papocezaryzm? 4. Wyprawy krzyżowe 5. Jak przedstawiano pochodzenie władzy monarszej?	Uczeń: – omawia rolę postaci: Karola Wielkiego, Ottona I, Ottona III – zna daty koronacji cesarskich: Karola Wielkiego (800 r.) i Ottona I (962 r.) – wymienia obowiązki przypisane w średniowieczu cesarzowi i papieżowi.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Chlodwiga, Pepina Krótkiego, Karola Łysego, Lotara, Ludwika Niemieckiego, Grzegorza VII, Henryka IV, Innocentego III – zna daty: chrztu Chlodwiga (496 r.), traktatu z Verdun (843 r.), ogłoszenia *Dictatus papae* (1075 r.), synodu w Clermont (1096 r.) – pokazuje na mapie podział państwa Franków na mocy traktatu z Verdun oraz Państwo Kościelne – prezentuje założenia cezaropapizmu i papocezaryzmu – opisuje spór	Uczeń: – omawia rolę postaci: Urbana II, Kaliksta II, Henryka V – zna daty: powstania Państwa Kościelnego (756 r.), ukorzenia się Henryka IV w Canossie (1077 r.), zawarcia konkordatu wormackiego (1122 r.) – przedstawia historię Europy po upadku Imperium Rzymskiego – prezentuje relacje między państwem Franków a Kościołem – wymienia postanowienia konkordatu wormackiego – omawia średniowieczne teorie dotyczące pochodzenia władzy	Uczeń: – omawia i ocenia koncepcje cesarstwa uniwersalistycznego: Karola Wielkiego, Ottona I i Ottona III.	Uczeń: – ocenia średniowieczne teorie dotyczące pochodzenia władzy monarszej – ocenia realne możliwości stworzenia cesarstwa uniwersalistycznego w średniowieczu.

			między cesarstwem a papiestwem w średniowieczu – przedstawia rywalizacji poglądy Innocentego III.	monarszej – wyjaśnia, jakie konsekwencje dla cesarzy i papieży miały wyprawy krzyżowe.		
2. Feudalizm w średniowie	1. Czym był feudalizm? 2. Drabina feudalna chłopów – wasala i seniora. średniowiecznej naturalnej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: feudalizm, wasal, lenny, inwestytura, gospodarka *homagium*, suzeren społeczeństwa i **czu** 3. System lenny senior, lenno, drabina feudalna, naturalna, akt – przedstawia gospodarki 4. Poddaństwo pańszczyzna poddaństwo, renta komendacji, akt wpływ systemu europejskiej. omawia obowiązki – opisuje przedstawicieli systemu wasalno- społecznych w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: hołd feudalna, czynsz prekaryjny – omawia zasady gospodarki – tłumaczy, na czym polegało feudalizmu na Europie. gruntowe, osobiste i sądowe chłopów.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wasalno-lennego na sposób życia feudalizmu różnych warstw – prezentuje wpływ średniowiecznej poddaństwo władzę królewską.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: 5. Skutki funkcjonowanie lennego	Uczeń: – ocenia skutki feudalizmu dla
3. Miasta średniowie Europy	1. Od upadku do rozkwitu 2. Lokacje miejska	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: lokacja, cech, gildia, rada rajca, ławnik, ratusz,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wójt, ława, burmistrz, konsul, doża,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Związek lokacyjne, zasadźca, – omawia przyczyny	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie Hanzeatycki (Hanza) gospodarczego w	Uczeń: – ocenia znaczenie **cznej** miast urbanizacji dla rozwoju miejskie 3. Prawo – prezentuje patrycjat,

	„partacze”, początku	hanza	upadku miast na współcześnie.	średniowieczu i lokacyjne	przebieg procesu	pospólstwo, plebs – zna daty
	4. Samorząd miejski	lokacji miasta i wymienia korzyści, jego kompetencje	– omawia organizację i (1037 r.) i lubeckiego (1225 r.) e miasto i jego przedstawia proces	ustanowienia praw: magdeburskiego 5. Średniowieczn – przedstawia cechy zadania oraz funkcje	średniowiecza. które uzyskiwali mieszkańcy samorządu – wymienia cechy – charakterystyczne	odradzania
	charakterystyczne	średniowiecznych cechów i gildii.		średniowiecznego miasta	w średniowiecznej Europie	
	6. Cechy i które przynosiła	– opisuje strukturę		– wymienia korzyści, gildie mieszczaństwa.	średniowiecznego miastom przynależność do hanz.	
4. **Kształtowa** terminów: **parlamenta**	1. Początki parlamentaryz angielskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: stan, monarchia stanowa,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *Wielka karta swobód*,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kortezy, Izba	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Althing, landtagi, sobór	Uczeń: – ocenia wpływ **nie się** mu przemian *Wielka karta Leónu*, organizacji i **ryzmu** 2.
Organizacja	parlament, Stany Generalne	Lordów, Izba Gmin – omawia rolę	ziemski Hoftag, Riksdag, – omawia rolę	funkcjonowania **europejskie** i działanie		
	postaci: Jana bez VIII	postaci Bonifacego – omawia rolę	parowie, lordowie współczesny 3. Stany	angielskiego na parlamentu Pięknego	angielskiego powstania: – zna datę	Ziemi, Filipa IV postaci: Henryka II, parlamentaryzm
	Generalne	angielskiego (1265	– zna datę wydania	powstania soboru	Tomasza Becketa,	– ocenia skutki we Francji
	r.) i Stanów 4.	*Wielkiej karty*	ziemskiego w Rosji	Szymona de	ukształtowania się	
	Generalnych we	*swobód* (1215 r.)	(1549 r.)	Montfort	reprezentacji	

		Kompetencje Stanów – wymienia cechy ukształtowania się monarchii stanowej. Zgromadzenia stanowe pozycję działanie angielskiej i angielskich z prezentuje – prezentuje działanie Stanów	Francji (1302 r.) – wskazuje na mapie stanowej dla reprezentacje stanowe w Anglii (ok. 1188 r.) – przedstawia przyczyny i skutki powstania kortezów w innych krajach stanów społecznych parlamentu we Francji które musiały	– przedstawia przyczyny powstania pierwszych obrad organizację i organizację i zgromadzeń Generalnych we Francji.	– zna daty: pierwszych obrad parlamentu francuskiej organizację i organizację i powstały w nich	stanowej dla pańśtwa i władzy Generalnych charakterystyczne powstały Althingu (ok. 930 r.), stanowe w Królestwie Leónu – omawia konfliktu królów duchowieństwem we Francji – porównuje reprezentacje stanowe. – omawia okoliczności powstania zgromadzeń stanowych w Anglii
1. Obywatele czy poddani?	prawa społecznej i angielska i jej	1. Prawa człowieka i terminów: poddaństwo *Deklaracja praw* – omawia rolę rewolucja”, umowa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: nawigacyjne, wigowie 3. Rewolucja „chwalebna Ludwika XIV, Karola	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „prochowy”, torysi, na temat umowy parlamentarna *Corpus Act*, Jeana Richelieu, Guya Fawkesa,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akty oświeceniowych we Francji 2. Absolutyzm monarchia postaci: Armanda Smitha, Jakuba I, współczesne	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „spisek poglądów dyktatura, protektor, *Habeas* – omawia rolę postaci: Thomasa pańśtwa na skutki	Uczeń: – ocenia wpływ rewolucja, państwowe, lord *Corpus Act* – omawia funkcjonowania postaci: Johna

4. Nowożytne Locke’a, Charles’a de społeczna I, Karola II, Jakuba II, Ludwika III, Jules’a systemy

	teorie umowy społecznej	Montesquieu (Monteskiusza), Jeana-Jacques'a Rousseau, Woltera – zna datę ogłoszenia republiki w Anglii (1649 r.) – wymienia cechy charakterystyczne angielskiej monarchii parlamentarnej.	– omawia rolę postaci: Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Olivera Cromwella, Thomasa Hobbesa – zna daty: wybuchu wojny domowej w Anglii (1642 r.), zatwierdzenia *Habeas Corpus Act* (1679 r.), „chwalebnej rewolucji" (1688 r.) – prezentuje okoliczności „chwalebnej rewolucji" – przedstawia poglądy filozofów dotyczące umowy społecznej i jej realizacji.	Marii II Stuart, Wilhelma III Orańskiego – zna daty: bitwy pod Naseby (1645 r.), uchwalenia aktów nawigacyjnych (1651 r.) – tłumaczy, jak w XVI i XVII w. rozumiano prawa człowieka oraz prawa obywatela – opisuje cechy charakterystyczne monarchii absolutnej na przykładzie Francji – wymienia przyczyny rewolucji angielskiej – przedstawia przebieg angielskiej wojny domowej i jej wpływ na przemiany ustrojowe w Anglii.	Mazarina – zna daty: „spisku prochowego" (1605 r.), wydania *Instrumentu rządzenia* (1653 r.), objęcia tronu angielskiego przez Karola II (1660 r.) – prezentuje poglądy filozofów na temat mającego u podstaw idee oświeceniowe funkcjonowania nowoczesnego państwa.	demokratyczne oraz udział obywateli w rządzeniu państwem.
2. Elementy feudalizmu w czasach	1. Dualizm gospodarczy w Europie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: dualizm	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów:	Uczeń: – ocenia wpływ systemu

nowożytny2. Szlachta a gospodarka gospodarczy, folwarkpańszczyzna połowiczny system gospodarczego na **ch**pozostałe folwarczno-						

pańszczyźniany, sprzężajna, dzierżawy, życie ludności w grupy pańszczyźniana, uwłaszczeniekomornicygospodarka czasach społecznepańszczyzna– zna daty: – zna datę wydania dzierżawna nowożytnych i 3. Folwark – wymienia cechy zniesienia *Statutu toruńskiego* (czynszowa)obecnych.

szlacheckicharakterystyczne poddaństwa (1520 r.)– porównuje rozwój 4. Jak zanikło gospodarki osobistego w – przedstawia gospodarczy na poddaństwo europejskiej na Księstwie przyczyny przemian zachodzie i chłopów?zachód i wschód od Warszawskim (1807 społeczno-wschodzie Europy w Łaby.r.), uwłaszczenia w ekonomicznych w XVI–XVIII w. oraz Galicji (1848 r.), XVI w.ocenia następstwa uwłaszczenia w – prezentuje rolę dostrzeżonych Królestwie Polskim gospodarczą i różnic. (1864 r.)społeczną szlachty – wskazuje na mapie– wyjaśnia znaczenie umowną granicę *Statutu toruńskiego* podziału dla rozwoju gospodarczego gospodarki Europyfolwarczno- – omawia pańszczyźnianej w gospodarcze skutki Polsce wielkich odkryć – omawia przemiany geograficznychspołeczno– opisuje gospodarcze oraz funkcjonowanie polityczne, które folwarku doprowadziły do szlacheckiegoeliminacji – wymienia elementów powinności chłopówfeudalizmu w wobec panów Europie.

			feudalnych – przedstawia etapy procesu uwłaszczenia na ziemiach polskich pod trzema zaborami.			
3. Rzeczpospolita – królestwo czy republika?	1. Początki polskiego parlamentaryzmu 2. Obrady sejmu walnego 3. Wolna elekcja 4. Sejmiki ziemskie 5. Sądy ziemskie i trybunały szlacheckie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: sejm walny, senat, izba poselska, *liberum veto*, *Nihil novi*, sejmik ziemski – zna daty: zwołania pierwszego dwuizbowego sejmu walnego (1493 r.), uchwalenia konstytucji *Nihil novi* (1505 r.), pierwszego zastosowania *liberum veto* (1652 r.) – omawia strukturę i zasady działania sejmu walnego.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: sąd ziemski, *Artykuły henrykowskie*, sejm zwyczajny (ordynaryjny), sejm nadzwyczajny (ekstraordynaryjny), sejm konwokacyjny, sejm elekcyjny – omawia rolę postaci: Jana Olbrachta, Władysława Sicińskiego, Stefana Batorego – zna datę uchwalenia *Artykułów henrykowskich* (1573 r.) – prezentuje	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja, rugi poselskie, Trybunał Koronny, Trybunał Litewski, interreks – prezentuje genezę polskiego parlamentaryzmu – tłumaczy wpływ konstytucji *Nihil novi* na funkcjonowanie polskiego parlamentaryzmu – omawia kompetencje szlacheckich sądów ziemskich – przedstawia rolę, uprawnienia oraz zasady funkcjonowania	Uczeń: – porównuje organizację parlamentu angielskiego i sejmu walnego w Rzeczypospolitej – ocenia skutki stosowania przez szlachtę *liberum veto*.	Uczeń: – porównuje oraz ocenia uprawnienia parlamentów: francuskiego, angielskiego i Rzeczypospolitej.

			okoliczności zwołania pierwszego sejmu – wymienia i opisuje poszczególne etapy szlacheckich prac sejmu walnego sejmików ziemskich i – wymienia rodzaje prezentuje ich sejmów funkcje. – tłumaczy, w jaki sposób przywileje wpłynęły na potęgę polityczną szlachty.	sejmów konwokacyjnych i elekcyjnych – wymienia rodzaje		
4. Szlachta i magnateria	1. Jak powstał stan szlachecki? 2. Przywileje szlacheckie 3. – omawia rolę „gołota”, herb, Rzeczypospolitej szlacheckiego 4. Wzrost magnaterii wobec	Uczeń: Uczeń: Uczeń: Uczeń: Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: przywilej szlachecki, oligarchia magnacka klientelizm, (zaściankowa), postaci: Samuela Zborowskiego, polityczną e stanu Węgierskiego, – omawia rolę zawołanie, ordynacja Hieronima Kazimierza Olbrachta, postaci: Janusza Krzysztofa Władysława Jagiełły, postaci: Jana – omawia rolę Radziejowskiego, – omawia i ocenia postawy potęgi Jagiellończyka Aleksandra Radziwiłła, Opalińskiego, magnatów – zna daty nadania Jagiellończyka, Jana Bogusława Andrzeja Karola zagrożenia 5. Oligarchia przywilejów: Kazimierza Radziwiłła Grudzińskiego państwowości magnacka koszyckiego (1374 – zna daty nadania – przedstawia – przedstawia polskiej r.), jedlnieńsko- przywilejów: przyczyny i skutki (1430– czerwińskiego (1422 rozwarstwienia	– wyjaśnia znaczenie terminów: magnaci, średnia szlachta, infamia, banicja, nobilitacja, szlachta zagrodowa wpływ kryzysu w XVII w. na przemiany	– wyjaśnia znaczenie terminu nowa magnateria magnatów na sytuację społeczną, – omawia rolę – przedstawia – ocenia wpływ krakowskiego oligarchii 1433 r.), cerekwicko-	– ocenia wpływ wzrostu potęgi latyfundium – omawia i ocenia

		r.), warckiego (1423 r.), piotrkowskiego (1496 r.), radomskiego (1505 r.) – wymienia cechy przywilejów obywatelskie i jakie tego skutki państwie. oligarchii magnackiej.	stanu szlacheckiego społeczne i – tłumaczy, w jakich polityczne w okolicznościach szlachcic mógł postanowienia utracić prawa przywilejów na rolę charakterystyczne szlachty i króla w szlachty jako stanu społecznego – przedstawia proces – prezentuje styl cech kształtowania się życia polskiej charakterystyczne – wymienia i charakteryzuje warstwy stanu szlacheckiego – prezentuje przyczyny, przejawy i skutki wzrostu potęgi magnatów.	magnackiej na funkcjonowanie Rzeczypospolitej – prezentuje wpływ szlacheckich były magnaterii.	nieszawskiego (1454 r.), państwa polskiego.
5. Z królem lub przeciw niemu	1. Uczeń: Konfederacje i rokosze	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: egzekucja	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: elekcja	Uczeń: – omawia rolę postaci: Stanisława	Uczeń: – ocenia postawy przywódców
	2. Rokosz konfederacja, rokosz, praw i dóbr, rokosz *vivente rege*, „wojna Lanckorońskiego, rokoszy Zebrzydowskie elekcja *viritim*, Zebrzydowskiego, kokosza", Józefa Pułaskiego, – ocenia zjawisko go konfederacja barska, rokosz Lubomirskiego konfederacja Michała Krasińskiego oligarchizacji życia 3. Rokosz konfederacja – omawia rolę tyszowiecka – wyjaśnia, dlaczego politycznego w Lubomirskiego targowicka postaci: Mikołaja – omawia rolę rokosze i Rzeczypospolitej 4. W obronie – omawia rolę Zebrzydowskiego, postaci: Jana konfederacje miały – ocenia różne kraju postaci: Zygmunta I Jerzego Sebastiana Zamojskiego, destrukcyjny wpływ postawy polskiej 5. Starego, Zygmunta Lubomirskiego, Stefana na życie polityczne szlachty wobec					

Konfederacja Augusta, Zygmunta Stanisława Czarnieckiego w Rzeczypospolitej. władzy królewskiej targowicka III Wazy, Jana Szczęsnego – zna daty: „wojny i racji stanu. Kazimierza, Potockiego, kokoszej” (1537 r.),

		Stanisława Augusta Poniatowskiego – zna daty konfederacji: barskiej (1768–1772 r.) i targowickiej (1792 r.) – tłumaczy, dlaczego targowica (konfederacja targowicka) stała się symbolem zdrady narodowej.	Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego – zna daty rokoszy: Zebrzydowskiego (1606–1607 r.) i Lubomirskiego (1665–1666 r.) – wymienia cechy charakterystyczne konfederacji i rokoszy jako wyrazów szlacheckiego buntu – przedstawia przyczyny, cele i skutki konfederacji: barskiej i targowickiej.	bitwy pod Guzowem (1607 r.), konfederacji tyszowieckiej (1655 r.), bitwy pod Mątwami (1666 r.) – wymienia przyczyny, cele i skutki „wojny kokoszej” – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszy: Zebrzydowskiego oraz Lubomirskiego – prezentuje przyczyny, cele i skutki konfederacji tyszowieckiej.		
6. Polskie wzorce obywatela	1. Obywatel w Rzeczypospolitej Obojga Narodów 2. Propozycje reform ustrojowych 3. Nowa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sarmatyzm – omawia rolę postaci: Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Piotra Skargi – zna datę wydania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „czarna procesja”, prawo o miastach – omawia rolę postaci: Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława	Uczeń: – prezentuje wpływ reformacji na rozwój nowych idei społecznych na ziemiach polskich – omawia przyczyny krytyki szlacheckiej idei „złotej	Uczeń: – omawia rolę postaci: Kallimacha, Biernata z Lublina, Jana Ostroroga – porównuje i ocenia postulaty reform: S. Leszczyńskiego, S.	Uczeń: – ocenia XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych – omawia i ocenia wpływ wydarzeń z przełomu XVIII i XIX w. na

	koncepcja narodu	*Konstytucji 3 maja* (1791 r.) – przedstawia społeczne i obywatelskie idee A. Frycza Modrzewskiego – prezentuje założenia sarmatyzmu.	Konarskiego, Stanisława Staszica, Jana Dekerta – zna daty: „czarnej procesji” (1789 r.), uchwalenia prawa o miastach (1791 r.) – tłumaczy, dlaczego termin obywatele początkowo dotyczył jedynie przedstawicieli stanu szlacheckiego – prezentuje XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych – przedstawia proces nabywania praw przez mieszczan w XVIII w.	wolności” – wyjaśnia, na czym polegała nowa koncepcja narodu ukształtowana w XVIII w. – przedstawia ewolucję pojęcia obywatel na gruncie polskim.	Konarskiego i S. Staszica – porównuje rozważania na temat pozycji obywatela w państwie w polskiej i zachodnioeuropejskiej publicystyce politycznej.	przemiany społeczne na ziemiach polskich.
IV. Wiek rewolucji						
1. Wielkie rewolucje	1. Dlaczego wybuchła rewolucja amerykańska? 2. Wojna o niepodległość 3. Wybuch rewolucji 4. Francja	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *Deklaracja niepodległości Stanów Zjednoczonych*, *Deklaracja praw człowieka i*	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*, jakobini, przewrót termidoriański – omawia rolę	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „bostońskie picie herbaty”, Zgromadzenie Narodowe, Konstytuanta, Zgromadzenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: sankiuloci, I koalicja antyfrancuska, „konstytucja roku III” – omawia rolę postaci: Thomasa	Uczeń: – ocenia wpływ *Deklaracji praw człowieka i obywatela* na współczesne prawa człowieka – ocenia wpływ rewolucji:

	republiką*obywatela*postaci: Tadeusza Prawodawcze Paine’a, Marie amerykańskiej oraz 5. Terror – omawia rolę Kościuszki,					

(Legislatywa), Josepha de La francuskiej na jakobinów postaci: Jerzego Kazimierza Konwent Narodowy Fayette'a, Wilhelma koncepcje państwa i upadek Waszyngtona, Pułaskiego, Ludwika – omawia rolę von Steubenai prawa. rewolucjiBenjamina FranklinaXVI, Maximiliena de postaci: Thomasa – zna daty: bitwy – zna daty: wybuchuRobespierre'aJeffersona, Johna pod Lexington (1775

wojny o – zna daty: Adamsar.), traktatu
niepodległość uchwalenia – zna daty: pokojowego,
Stanów *Konstytucji Stanów* „bostońskiego picia którego zawarcie
Zjednoczonych *Zjednoczonych* herbaty" (1773 r.), zakończyło wojnę o
(1774 r.), ogłoszenia *Ameryki* (1787 r.), bitwy pod Saratogą niepodległość *Deklaracji*
ogłoszenia Francji (1777 r.), bitwy pod Stanów *niepodległości* republiką (wrzesień Yorktown
(1781 r.), Zjednoczonych *Stanów* 1792 r.), dojścia do zwołania Stanów (1783 r.), wybuchu
Zjednoczonych (4 władzy jakobinów Generalnych (1789 powstania w lipca 1776 r.), (1793 r.),
przewrotu r.), uchwalenia Wandei (1793 r.) zburzenia Bastylii (14termidoriańskiego
pierwszej konstytucji– omawia relacje lipca 1789 r.), (lipiec 1794 r.)francuskiej
(wrzesieńpomiędzy Wielką uchwalenia – wymienia 1791 r.), egzekucji Brytanią a koloniami
Deklaracji praw bezpośrednie Ludwika XVI (styczeńangielskimi w *człowieka i* przyczyny
wojny 1793 r.), uchwalenia Ameryce Północnej
obywatela (26 kolonii angielskich o „konstytucji roku III" – prezentuje losy
sierpnia 1789 r.)niepodległość(1795 r.)Ludwika XVI w

– przedstawia zasady– prezentuje zasady – wskazuje na
mapieczasie rewolucji spisane w *Deklaracji*ustrojowe Stanów obszary
Francji, na – przedstawia i

praw człowieka i Zjednoczonych których doszło do ocenia dyktatorskie
obywatela.Amerykiwystąpień rządy jakobinów.

			– omawia kontrrewolucyjnych okoliczności wybuchu rewolucji wojny kolonii francuskiej przedstawia Ameryce społeczeństwa do rewolucji – wymienia główne w XVIII w. francuskiej.	– opisuje przebieg brytyjskich w – Północnej stosunek o niepodległość – prezentuje sytuację społeczno-ekonomiczną we etapy rewolucji Francji – tłumaczy realne i symboliczne znaczenie zdobycia Bastylii.		
2. Rewolucje	1. Wiosna	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
terminów: Wiosna	Ludów – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja w służbie Ludów, *komunistyczny*, socjalistyczna – demokratycznej Lenina Ludwika zna daty wybuchu bolszewików w	– wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja przemysłowa, bolszewicy, skuteczność omawia rolę naukowy omawia rolę ideologii i latach 1905– Napoleona II, Metternicha, – ocenia rządzy w Rosji r.), rewolucji lutowej Rosji (marzec 1917 r.), rewolucji październikowej	– wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, *Manifest* mienszewicy, reformizm *październikowy* w Rosji w Marksa, Fryderyka Engelsa, Piotra Stołypina Ludów (1848–1849 – zna daty rewolucji: we Francji i w Belgii (1830 r.), a także w Rosji (1905–1907 r.)	– wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucji na sztukę lutowa, rewolucja socjalizm, *Manifest* reformizmu – ocenia wpływ 3. Ideologia październikowa komunizm, socjalizm rewizjonizm, *Manifest* 4. Rewolucja postaci: Karola – omawia rolę – postaci: Giuseppe Garibaldiego, Mazziniego, Mikołaja Klemensa von Franciszka Józefa I państwach włoskich (styczeń 1848 r.), we Francji (luty 1848 r.), w państwach	– ocenia cele i skutki 2. Sztuka w Ludwika Filipa, socjalistycznej na ruchy rewolucyjne 5. Rok 1917 – zna daty: Wiosny Ludów: w – zna daty: pokoju w Brześciu Litewskim (marzec 1918 r.), zamordowania cara	Uczeń: **społeczne** Bonapartego, – zna Ferdynanda I Rosji. w

		(listopad 1917 r.) – wymienia przyczyny i skutki Wiosny Ludów – prezentuje skutki lutowej i październikowej w Rosji.	– wskazuje na mapie kraje, w których doszło do rewolucji w 1830 r. i wystąpień Wiosny Ludów – omawia skutki rewolucji przemysłowej i ich wpływ na rozwój ideologii – przedstawia znaczenie XIX-wiecznych rewolucji dla demokratyzacji Europie. – wymienia skutki rewolucji w Rosji z lat 1905–1907 – prezentuje rządy bolszewików w Rosji.	niemieckich i Austrii (luty 1848 r.) – wymienia przyczyny oraz skutki rewolucji: we Francji i w Belgii w 1830 r. – porównuje przebieg Wiosny Ludów: we Francji, w państwach włoskich, niemieckich i Austrii – przedstawia założenia socjalizmu utopijnego i ukształtowanie się socjalizmu, rewizjonizmu i reformizmu.	Mikołaja II i jego rodziny (lipiec 1918 r.) – tłumaczy, jaką rolę – odgrywała sztuka w czasach rewolucji – przedstawia okoliczności, które wpłynęły na życia w komunizmu	przyczyny oraz skutki rewolucji: rewolucyjny terror jakobinów i nowych bolszewików – przedstawia znaczenie XIX-wiecznego socjalizmu, – przedstawia dla ukształtowanie się
3. Społeczeńs two bez	1. Początki anarchizmu – wyjaśnia znaczenie terminu anarchizm terminu anarchokomunizm, Lucheniego,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: postaci: Luigiego Leona	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie anarchistów państwa i władzy.	Uczeń: – omawia rolę do **państwa**	Uczeń: – ocenia stosunek czy komunizm?	Uczeń: 2. Anarchizm – omawia rolę antyglobalizm

3. Anarchizm postaci: Michaiła – omawia rolę anarchosyndykalizm, Czolgosza, Jeana w XX wieku Bakunina, Piotra postaci: Pierre'a związki zawodowe Jacques'a Élisée 4. Anarchiści Kropotkina Proudhona, Edwarda – omawia rolę Reclusa na ziemiach – wymienia Abramowskiego postaci Williama – przedstawia polskich przyczyny – przedstawia Godwina wpływ 5. Anarchiści ukształtowania się ideologiczne – wyjaśnia, za jakim anarchosyndykalizm współcześnie anarchizmu podstawy modelem organizacji u na działalność

		– przedstawia metody działania anarchistów.	anarchizmu – omawia działalność anarchistów na ziemiach polskich – prezentuje przyczyny rozwinięcia się doktryny anarchistycznej w drugiej połowie XIX w.	społeczeństwa opowiadał się Pierre Proudhon – wskazuje główną przyczynę sporu pomiędzy anarchistami a komunistami.	związków zawodowych w Hiszpanii i Stanach Zjednoczonych – prezentuje i ocenia wpływ anarchizmu na współczesne subkultury młodzieżowe oraz ruch antyglobalistyczny.	
4. Komuna Paryska	1. Powstanie III Republiki Francuskiej 2. Okoliczności proklamowania Komuny Paryskiej 3. Upadek Komuny Paryskiej 4. Represje wobec komunardów 5. Kobiety we francuskich rewolucjach	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Komuna Paryska – zna okres walk Komuny Paryskiej (18 marca – 18 maja 1871 r.) – przedstawia cele i skutki walk Komuny Paryskiej.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Komuny, komunardzi – omawia rolę postaci Jarosława Dąbrowskiego – zna daty: powstania III Republiki Francuskiej (wrzesień 1870 r.), wojny francusko-pruskiej (1870–1871 r.) – przedstawia przyczyny walk Komuny Paryskiej – prezentuje	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu *Międzynarodówka* – omawia rolę postaci: Napoleona III, Louisa Adolphe'a Thiersa, Floriana Trawińskiego, Walerego Wróblewskiego – zna daty: klęski Francuzów pod Sedanem (wrzesień 1870 r.), zawarcia traktatu pokojowego w Wersalu (maj 1871 r.)	Uczeń: – omawia rolę postaci Léona Gambetty – przedstawia rolę kobiet w rewolucjach francuskich.	Uczeń: – ocenia znaczenie walk Komuny Paryskiej dla XIX-wiecznego ruchu rewolucyjnego.

1. Obywatele odrodzonej	1. Odbudowa państwowości – 2. Powszechne prawo konstytucja – marcowa, postaci ławkowe”, strajk kwietniowej. sanacji 4. Wybory Piłsudskiego – tereny zwartego osadnictwa w II konstytucjach 1918 r.), uchwalenia konstytucji: – (1930 r.), procesu 6. Konflikty – przedstawia ustrój Rzeczypospolit Rzeczypospolitej	Uczeń: wyjaśnia znaczenie terminów: omawia rolę Jędrzeja powszechnego w – omawia rolę postaci Józefa – wskazuje na mapie (listopad 1918 r.), pierwszych wyborów Polskę (11 listopada Rzeczypospolitej przedstawia wyborów kwietniowej (1935 r.) polityczny II – prezentuje zakres praw obywatelskich	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sanacja brzeskie, proces brzeski, „getto marcowej i demokracji do przewrotu majowego (1926 r.) wobec mniejszości narodowych. w narodowych w II (styczeń 1919 r.), brzeskich ej marcowej (1921 r.) i kształtowania się II 1932 r.) – tłumaczy, na czym polegał działalność Rady Komuny – wymienia walki Komuny Paryskiej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wybory Moraczewskiej – zna datę strajku kwietniowa – zna daty: powołania rządu J. Moraczewskiego Rzeczypospolitej obywatelskie niepodległości przez Rzeczypospolitej II Rzeczypospolit brzeskiego (1931–	Uczeń: – omawia rolę postaci Zofii obywatelskich w konstytucjach: 3. Od – zna datę rolny – przedstawia i ocenia politykę II brzeskie – zna daty: ogłoszenia mniejszości do sejmu	Uczeń: – porównuje oraz ocenia zakres praw **olitej** wyborcze konstytucja Moraczewskiego Krakowie (1923 r.)

Komuny Paryskiej.	– tłumaczy, dlaczego w walkach Komuny Paryskiej brali udział Polacy.

V. Ku demokratycznej Rzeczypospolitej

	7. Konflikty narodowościo kwietniowej początku jej istnienia ej	ustanowiony w konstytucjach: Rzeczypospolitej na	w konstytucjach: marcowej i Rzeczypospolit wielonarodową strukturę społeczną II Rzeczypospolitej.	demokratyczny charakter II we w II marcowej i kwietniowej. – opisuje – omawia okoliczności zamachu majowego.		
2. Władza i Komunistyczne terminów: poznański Tymczasowy Rząd **w PRL**	1. – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Jedności Narodowej, roku 2. Wydarzenia poznańskie i ’70 rolę – omawia postaci: Józefa stanowisko I opozycja? – zna daty: 5. Grudzień ’70	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Gomułki na 3. Jak powstała Gierka Kuronia, Adama uchwalenia Michnika Tymczasowego *Rzeczypospolitej* powstania Polskiej Zjednoczonej Partii Narodowej (1945 r.), przeprowadzenia władzy przez czerwca 1956 r.), wydarzeń marcowych (1968 r.),	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie postaci: Antoniego Robotnicza, kult jednostki, odwilż „partyzanci”, czarny czwartek – omawia rolę powołania W. a Wyszyńskiego, Jacka – zna daty: październikow utworzenia (1964 r.) przejmowania Robotniczej (1948 r.), przemian październikowej (1956–1957 r.) – przedstawia przyczyny, przebieg i	Uczeń: – omawia rolę postaci: PZPR wobec **wo** Polski, „mała stabilizacja”, październikowa Gomułki, Edwarda Cyrankiewicza (październik 1956 r.), powstania *Listu 34* poznańskiego Czerwca (28–30 r.), odwilży ludowego (1946 r.), uchwalenia „małej konstytucji” (1947 r.), czarnego	Uczeń: – ocenia politykę **społeczeńst** do 1956 Czerwiec, Zjednoczona Partia Mieczysława Moczara, Karola odwilż – omawia postaci: Bolesława Bieruta, Władysława Stefana Mikołajczyka, kard. Różańskiego, Józefa sekretarza KC PZPR 4. Marzec ’68 – zna daty: *Konstytucji Polskiej* (1952 r.), referendum komunistów w powojennej Polsce – przedstawia proces formowania się opozycji w	Uczeń:

		grudniowych na Wybrzeżu (1970 r.) – przedstawia skutki przejęcia władzy w Polsce przez	skutki poznańskiego Czerwca – omawia przyczyny, przebieg i skutki Marca ’68	czwartku w Gdyni (17 grudnia 1970 r.) – prezentuje stosunek władz komunistycznych do	powojennej Polsce.	

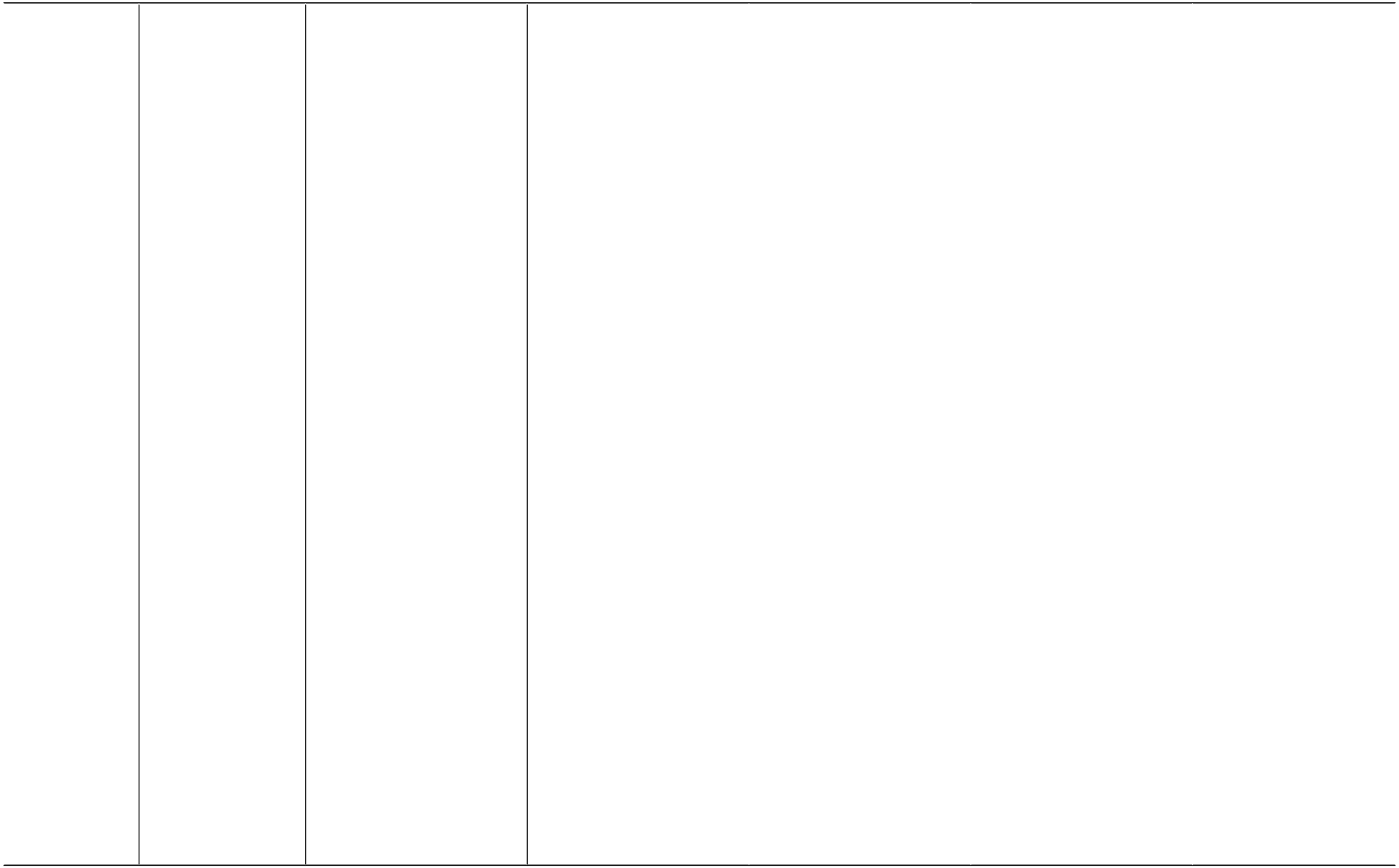

p

ostaci: Edward a Gierka, Lecha a Wałęsy, kard.	Karola Wojtyły, gen. Wojciecha Jaruzelskiego	i jego – znana z dat y: wyborukarard. Kr. Wojt	jtyłynapapieża (1978r.), straj

kuwStoczniGdańskiej(14–31sierpnia1980r.),wprowadzeniastanuwojennegow grudniu 1981 r.) – przedstawia 19

	8 0 r.	Popiełuszki – zna strajków czerwcowych (1976 powstania KOR r.), ogłoszenia postulatów sierpniowych (17 1980 r.), podpisania porozumień w Gdańsku (31 1980 r.), utworzenia	daty: r.), (1976 sierpnia sierpnia

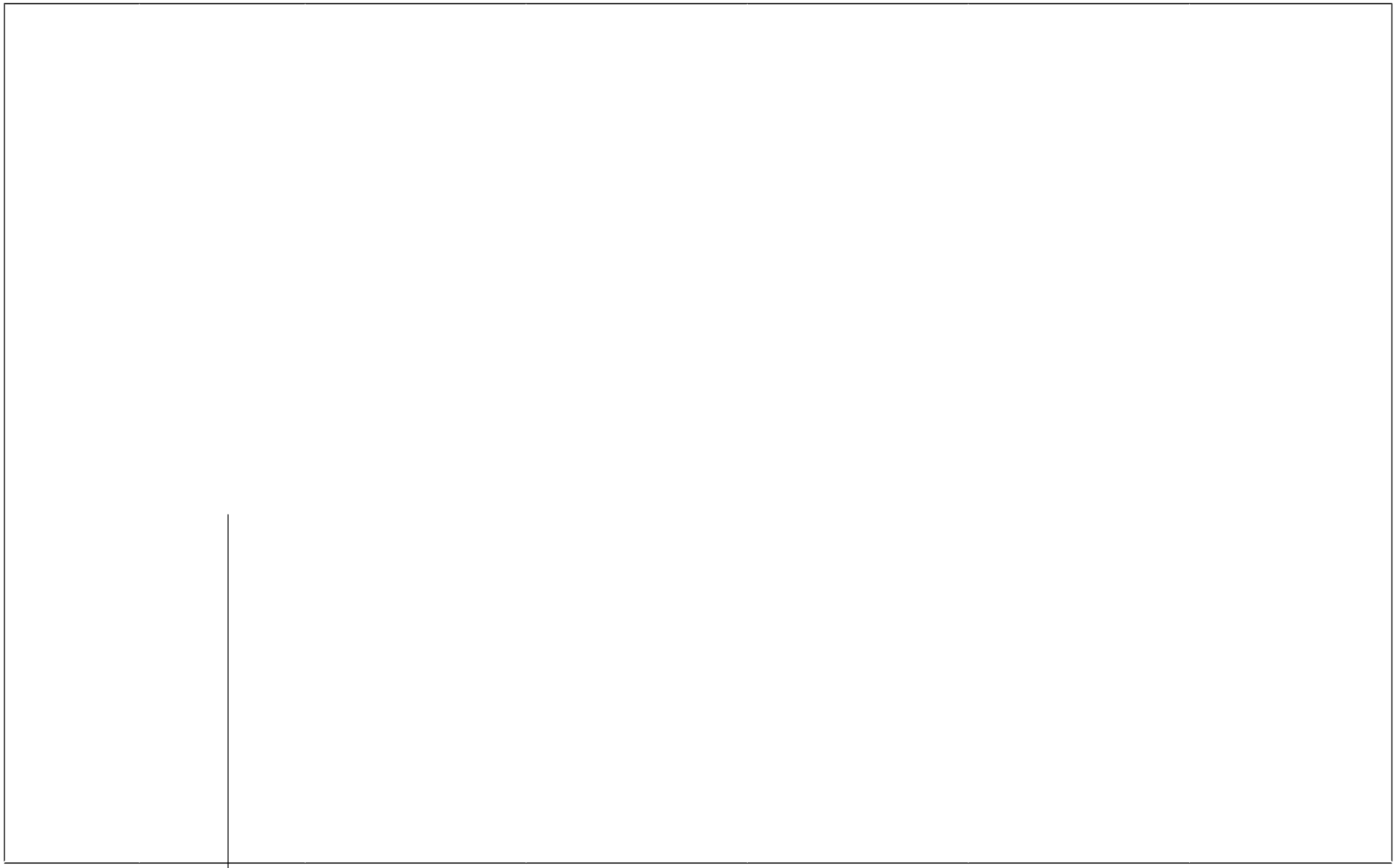

NSZZ „Solidarność” (wrzesień

1980 r.), pacyfikacji górników z kopalni Wujek (16 grudnia 1981 r.), obrad Okrągłego Stołu (6 lutego – 5 kwietnia 1989 r.) – wymienia cele i przedstawia charakter działalności KOR – omawia postulaty wysunięte przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy – przedstawia okoliczności Stanisława Pyjasa, Anny Walentynowicz, Grzegorza Przemyka	

– zna daty: założenia WZZ (1978

r.), pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do ojczyzny (1979 r.), podpisania porozumień w Szczecinie (30 sierpnia 1980 r.), zniesienia stanu wojennego (22 lipca 1983 r.) – przedstawia okoliczności powstawania organizacji opozycyjnych w latach 70. XX w. – opisuje wpływ problemów życia codziennego w epoce E. Gierka na stosunek społeczeństwa do władz PRL – wymienia nazwy Antoniego Sokołowskiego, Bogdana Borusewicza, Andrzeja Kołodzieja – zna daty powstania: Studenckiego Komitetu Solidarności (1977	r.) i ROPCiO (1977 r.) – przedstawia rolę Kościoła w walce z władzami komunistycznymi – opisuje postawy społeczeństwa polskiego wobec polityki władz komunistycznych.

			wprowadzenia stanu organizacji wojennego w Polsce opozycyjnych – prezentuje działających w PRL w okoliczności latach 70. i 80. XX w. zwołania obrad Okrągłego Stołu i decyzje polityczne ich uczestników.			
4. Między utopią a antyutopią	1. Wizje idealnego świata – antyutopia a utopijny, rolę Tommasa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: utopia, eugenika Henriego de Saint-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm Thomasa More'a, Auguste'a Blanqui,	Uczeń: – omawia rolę postaci: Platona,	Uczeń: – omawia rolę postaci: Louisa	Uczeń: – ocenia aktualny stopień rozwoju technologii i nauki 2. Utopia w myśli – przedstawia – omawia
			politycznej przyczyny oraz postaci: Aldousa Campanelli, Francisa Simona, Charles'a zagrożenia 3. Antyutopia sposoby			
			George'a Bacona, Ignacego Fouriera, Jeana- powstaniem świata 4. Antyutopie wykorzystywania Orwella, Stanisława Krasickiego,			
			Roberta Baptiste'a Godina przypominającego w kinie idei eugenicznych w Lema Owena, Janusza – przedstawia ten przedstawiony			
		5. Eugenika – XIX i XX w. – wymienia Zajdla, Francisa znaczenie idei w antyutopiach.				
		realizacja antyutopii	przykłady antyutopii (literackich i filmowych) – porównuje utopie i antyutopie.	Galtona – przedstawia wizje idealnego państwa tworzone na przestrzeni dziejów – wyjaśnia, dlaczego stosowanie zasad eugeniki stanowi zagrożenie dla demokracji oraz przyczyny ukształtowania się antyutopii.	polityczne – przedstawia cechy charakterystyczne (literackich i filmowych) antyutopii – wyjaśnia praw człowieka.	utopijnych w myśli

Historia i społeczeństwo. Wojna i wojskowość

Wymagania na poszczególne oceny

Wymagania podstawowe – oceny: dopuszczająca i dostateczna.
Wymagania ponadpodstawowe – oceny: dobra, bardzo dobra, celująca.

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań
Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować wiedzę i umiejętności z poprzedniego poziomu.

Temat	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny lekcji dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Od falangi do legionu						
1. Wojny w starożytnej Grecji	1. Konflikty w antycznej Grecji terminów: hoplita, falanga omawia rolę armie greckie? postaci: Miltiadesa, Temistoklesa, daty: Persami pod Maratonem (490 r. p.n.e.), w (480 r. p.n.e.), Kserksesa (480 r.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Związek Hellenów – omawia rolę postaci: Miltiadesa, Wielkiego, Kserksesa – zna daty: wyprawy powstania jońskiego (499–494 r. p.n.e.), bitwy pod Platejami (492 r. p.n.e.), wyprawy armii Kserksesa (480 r. p.n.e.) Salaminą (480 r. p.n.e.) p.n.e.), wojny (431– p.n.e.) – wyjaśnia obowiązujące w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Nieśmiertelni – omawia rolę postaci: Dariusza I Wielkiego – zna daty: bitwy u ujścia Ajgospotamoj Morskiego (478 r. Mykale (479 r. 404 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie zasięg imperium perskiego, obszary	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu szyk skośny – omawia rolę postaci Cyrusa II Wielkiego – zna daty: bitwy u wojsk Dariusza I wojnach z Persją – przedstawia hegemonii Aten po	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie wybranych przykładach – omawia rolę Epaminondasa – zna daty: bitwy u ujścia Ajgospotamoj (405 r. p.n.e.), bitwy pod Platejami (479 r. p.n.e.), bitwy pod Mykale (479 r. p.n.e.) – przedstawia zasady postępowania w	Uczeń: – ocenia na 2. Jak były zorganizowane aspekty starożytnych Greków z 3. Zmagania Leonidasa – zna oblężenia Aten (404 r. p.n.e.), bitwy pod wąwozie Termopile (480 r. p.n.e.), pod utworzenia Związku peloponeskiej (490 – 479 – opisuje przebieg peloponeskiej wojny – przedstawia okoliczności i skutki tradycje militarne *polis* spartańskiej	Uczeń: – wybranych – omawia rolę aspekty – zna daty: bitew. peloponeska (490 – 479 – przedstawia wojny peloponeskiej – wyjaśnia skutki świecie greckim objęte

		powstaniem upadku	– przedstawia trakcie wojen. – omawia jońskim i miejsca okoliczności			
			organizację armii greckiej – prezentuje czym przyczyny wojen polegała przewaga wykorzystywania ich przebieg falangi wymienia czynniki ustawieniem falangi. decydujące o potędze militarnej Sparty i Aten – podaje zalety i wady wykorzystywania falangi.	bitew stoczonych w trakcie wojen grecko-perskich – opisuje sposób szyku skośnego nad podczas walki – omawia przebieg bitew: pod Maratonem i Termopilami – opisuje przebieg wojny peloponeskiej – tłumaczy, czym była „wyprawa dziesięciu tysięcy”.	hegemonii Sparty w świecie greckim – tłumaczy, na opisuje tradycyjnym	
2. Imperium Aleksandra Wielkiego	1. Podporządkowanie Grecji 2. Podboje omawia rolę – Wielkiego postaci Macedońskiego, Nikatora Aleksandra r. p.n.e.), pod Issos	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu kultura hellenistyczna dia omawia rolę – zdobywania przez Jed podbitych nad Gran pod Cheroneją (338	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu dochowie macedońska postaci: Filipa II nookiego, ocenia postawy władcy wobec hegemonii w Grecji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: hetajrowie, falanga Lizymacha, Ptolemeusza I nad Granikiem – zna daty: Sotera, Antygona I – zna daty bitew: bitwy Macedońskiego – skutki bitwy pod Dariusza III	Uczeń: – omawia rolę postaci: Kassandra, Wielkiego w bitwie	Uczeń: – ocenia postawę Aleksandra – porównuje i 3. Strategia III Filipa II Seleukosa I Wielkiego oraz obszarów 4. Rozpad (333 r. p.n.e.), pod r. p.n.e.),

podboju (359–336 r. p.n.e.), Cheroneją, ocenia jej bitwach: pod Issos imperium Gaugamelą (331 r. imperium perskiego podboju wschodnich znaczenie i Gaugamelą

	Aleksandrap.n.e.)przez Aleksandra prowincji Persji przez– przedstawia i – porównuje – wymienia Wielkiego (334–331 Aleksandra					

ocenia sposób taktyki: Aleksandra przyczyny sukcesów r. p.n.e.), śmierci Wielkiego (330–327 stłumienia przez Wielkiego w bitwie

Aleksandra Aleksandra (323 r. r. p.n.e.), wyprawy Aleksandra buntu pod Gaugamelą Wielkiego podczas p.n.e.)wojsk Aleksandra Grekóworaz
podboju Persji.– wskazuje na mapieWielkiego do Indii – charakteryzuje i Epaminondasa w miejsca (327–325 r. p.n.e.), ocenia politykę starciu pod największych bitew wojen diadochów Aleksandra Leuktrami. wojsk Aleksandra z (321–281 r. p.n.e.) Wielkiego wobec Persami– wskazuje na mapiepodbitych ludów.
– prezentuje miejsca okoliczności największych bitew
sięgnięcia po wojsk Aleksandra z hegemonię w Persami
świecie greckim – tłumaczy, co przez Macedoniędecydowało o –
omawia przebieg zwycięstwach sił wyprawy armii macedońskich w
Aleksandra starciach z innymi
Wielkiego przeciwko armiami

Persom.– omawia przebieg
bitwy pod Issos – opisuje przebieg i
skutki bitwy pod
Gaugamelą
– przedstawia losy imperium macedońskiego
po śmierci Aleksandra Wielkiego.

3.	1. Jak doszło Uczeń:Uczeń:Uczeń:Uczeń:Uczeń:					

Ekspansja do podboju – wyjaśnia znaczenie– wyjaśnia znaczenie– wyjaśnia znaczenie– wyjaśnia znaczenie– omawia i ocenia **Rzymu w** Italii?terminu legion terminów: ekwici, terminu abordażterminów: *velites*, zastosowanie w **czasach** 2. I wojna – omawia rolę manipuł– omawia rolę *hastati*, *triarii*, szyk praktyce zasad:

republikipunickapostaci Hannibala – omawia rolę postaci: Pyrrusa, „żółw", szyk *Divide et impera*; 3. II i III wojna Barkasapostaci Gajusza Scypiona manipularny*Si vis pacem, para* punicka– zna daty: I wojny MariuszaAfrykańskiego – zna daty: sojuszu *bellum*

4. Dalsza punickiej (264–241 r.– zna daty: StarszegoRzymu z miastami – ocenia wpływ ekspansja p.n.e.), II wojny zakończenia podboju– zna daty: zdobycia latyńskimi (493 r. różnych formacji rzymska i jej punickiej (218–201 r.Italii przez Rzymian Tarentu (272 r. p.n.e.), najazdu zbrojnych na skutkip.n.e.), III wojny (264 r. p.n.e.), bitwy p.n.e.), bitwy pod Galów na Rzym (390 przebieg bitew na punickiej (149–146 r.pod Kannami (216 r. Mylae (260 r. p.n.e.),r. p.n.e.), zdobycia przykładzie starcia p.n.e.)p.n.e.), bitwy pod bitwy koło przylądka przez Rzymian pod Kannami. – prezentuje Zamą (202 r. p.n.e.)Eknomos (256 r. Nowej Kartaginy w przyczyny i skutki – wskazuje na mapiep.n.e.), bitwy nad Hiszpanii (209 r. rywalizacji rzymsko-tereny zdobyte przezTrebbią (218 r. p.n.e.) kartagińskiej.Rzymian w wyniku p.n.e.), bitwy nad – wskazuje na mapie wojen punickichJeziorem szlak wojsk – opisuje organizacjęTrazymeńskim (217 r.kartagińskich armii rzymskiejp.n.e.)podczas II wojny – porównuje – wskazuje na mapiepunickiej uzbrojenie legionistyetapy ekspansji – tłumaczy zależność rzymskiego i hoplity terytorialnej Rzymumiędzy pozycją greckiego – omawia przyczyny ispołeczną i – tłumaczy, dlaczego przebieg ekspansji majątkową Rzymianie zyskali terytorialnej Rzymu obywateli rzymskich przewagę nad na Półwyspie a rodzajem ich Kartagińczykami Apenińskim oraz służby w armii podczas walk na etapy podboju Italii – omawia rodzaje morzuprzez Rzymianszyków w armii

			– prezentuje najważniejsze etapy rzymskiej ekspansji terytorialnej w okresie republiki – przedstawia przyczyny i skutki reform wojskowych wprowadzonych przez Gajusza Mariusza – omawia zmiany zachodzące w armii rzymskiej w okresie republiki.	– przedstawia okoliczności powstania floty rzymskiej i sposoby jej walki – opisuje przebieg i skutki wojen punickich – prezentuje przebieg bitwy pod Kannami i zastosowaną w jej trakcie strategię Kartagińczyków – przybliża przebieg bitwy pod Zamą i zastosowaną w jej trakcie strategię Rzymian.	rzymskiej – wyjaśnia znaczenie rzymskich zasad: *Divide et impera*; *Si vis pacem, para bellum*.	
4. Juliusz Cezar i Imperium Rzymskie	1. Kryzys republiki i podbój Galii 2. Wojny domowe u schyłku republiki 3. Idea *pax Romana* i jej znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu gladiator – omawia rolę postaci: Juliusza Cezara, Spartakusa, Oktawiana Augusta – zna daty: zawiązania I triumwiratu (60 r. p.n.e.), powstania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: triumwirat, „pokój rzymski” (*pax Romana*), limes – omawia rolę postaci: Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza – zna daty: wojny	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu liktor – omawia rolę postaci: Lucjusza Kornelisza Sulli, Marka Krassusa, Wercyngetoryksa, Kleopatry VII, Lepidusa, Marka Aureliusza, Trajana,	Uczeń: – zna daty: ostatecznego podboju Galii przez wojska Cezara (51 r. p.n.e.), wkroczenia armii Cezara do Italii (49 r. p.n.e.), bitwy pod Dyrrachium (48 r. p.n.e.) – omawia strategię	Uczeń: – ocenia polityczne oraz militarne skutki rywalizacji wybitnych wodzów na przykładzie Juliusza Cezara i Gnejusza Pompejusza

		Spartakusa (73–71 r. galijskiej (58–51 r. HadrianaJuliusza Cezara – ocenia strategię p.n.e.), zawiązania II p.n.e.),				

wojny Cezara– zna daty: dyktaturywykorzystaną w bitewną Juliusza triumwiratu (43 r. z Pompejuszem (49–Sulli (82–79 r. p.n.e.),trakcie oblężenia Cezara na
p.n.e.), bitwy pod 45 r. p.n.e.), bitwy powstania Alezjiwybranych
Akcjum (31 r. p.n.e.) pod Farsalos (48 r. Wercyngetoryksa – wyjaśnia wpływ przykładach.
– przedstawia rolę p.n.e.), zabójstwa (53–52 r. p.n.e.), zmian gladiatorów w Cezara (44 r.
p.n.e.), bitwy pod Alezją (52 wprowadzonych w starożytnym Rzymieogłoszenia „pokoju r.
p.n.e.), bitwy pod armii rzymskiej w I i
– omawia rzymskiego" (27 r. Filippi (42 r. p.n.e.), II w. n.e. na życie
okoliczności p.n.e.)wojny Oktawiana z społeczne w przejęcia władzy w – przedstawia
Markiem państwie.
Rzymie przez przebieg i skutki Antoniuszem (32–31 Juliusza Cezarawojny galijskiejr. p.n.e.)
– tłumaczy, dlaczego – wyjaśnia, jakie – tłumaczy, w jakich wojska Juliusza korzyści i straty
okolicznościach Cezara odnosiły przynosiła surowa Lucjusz Korneliusz zwycięstwa w
dyscyplina Sulla wprowadził w starciach z mającymiwprowadzona w Rzymie dyktaturę nad
nimi przewagę legionach rzymskich– omawia przebieg liczebną siłami – tłumaczy, na czym
wojny między przeciwników.polegała idea *pax* Juliuszem Cezarem a *Romana*, wymienia
Pompejuszem skutki jej – przedstawia wprowadzenia w taktykę
Imperium Rzymskim.wykorzystaną przez Juliusza Cezara w trakcie
bitwy pod Farsalos
– prezentuje zmiany, które wprowadzono

				w armii rzymskiej w I i II w. n.e. – wyjaśnia rolę rzymskiego limesu w podziale starożytnego świata na „cywilizowany” i „barbarzyński”.		
II. Czasy rycerskie						
1. Od drużyny książęcej do rycerstwa	1. Europa Zachodnia na początku średniowiecza 2. Armia Franków 3. Drużyny książęce w Polsce 4. Początki rycerstwa w Europie Zachodniej i Polsce	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rycerstwo, drużyna – omawia rolę postaci: Mieszka I, Karola Wielkiego – zna datę bitwy pod Cedynią (972 r.) – przedstawia organizację wojsk w państwie piastowskim.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: pancerni, pospolite ruszenie – omawia rolę postaci Karola Młota – zna datę bitwy pod Poitiers (732 r.) – przedstawia znaczenie bitwy pod Poitiers – opisuje zmiany wprowadzone w armii frankijskiej w czasach panowania Karola Wielkiego – prezentuje rolę, organizację i sposób finansowania drużyny Mieszka I – omawia przebieg i	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: tarczownicy, legendy arturiańskie – przedstawia przyczyny i przejawy upadku znaczenia armii rzymskiej – omawia sytuację militarną w Europie Zachodniej na początku średniowiecza – prezentuje organizację i sposób walki armii Franków – opisuje relacje między władcami piastowskimi a drużynnikami	Uczeń: – opisuje proces rezygnacji z drużyny książęcej na ziemiach polskich w średniowieczu – podaje przykłady wpływu symboliki przekazów arturiańskich na średniowieczne legendy polskie – przedstawia związek pomiędzy wprowadzeniem systemu lennego a zmianami w organizacji średniowiecznych armii.	Uczeń: – ocenia walory militarne drużyny książęcej w państwie piastowskim.

		– tłumaczy, dlaczego stałych drużyn i służbę wojskową	znaczenie bitwy pod Cedynią władców ze stałych nadawania ziemi w nadawali ziemię w wojskową.	– wymienia wady i zalety rezygnacji władcy zrezygnowali – omawia proces kształtowania się rycerstwa i znaczenie tego nowego stanu w monarchii polskiej – przytacza legendy arturiańskie.	drużyn na rzecz ze zamian za służbę	zamian za
2. Etos rycerski	1. Kształtowanie się rycerstwa turniej, kultura krzyżowe i rycerska 4. Rycerstwo w Królestwa krzyżowej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: herb, rycerski, zakon rycerski – zna daty: (1096–1099 r.), IV rozpoczęcia krucjat wojska tureckie (1291 r.)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: etos Bouillon, Saladyna Fryderyka rycerskie wyprawy krzyżowej (1202–1204 r.), utworzenia (1095 r.), II wyprawy Jerozolimskiego (1099 r.), utworzenia krzyżowej (1189– krzyżackiego 1192 r.),	Uczeń: – omawia rolę postaci: Gotfryda z Ludwika VII, Fryderyka kształtowanie się zakony – zna daty: I wyprawy krzyżowej postaci Urbana II do Lwie Serce, 1149 r.), III wyprawy – przedstawia i ocenia znaczenie następnych	Uczeń: – omawia rolę postaci: Konrada III, Ludwika IX Świętego	Uczeń: – ocenia wpływ wypraw 2. Wyprawy krzyżowych na chrześcijan przez Augusta, Ryszarda europejskiego 3. Herby i turnieje wyprawy krzyżowej Jerozolimy i wezwania Barbarossy, Filipa II średniowiecznego kulturze zdobycia Akki przez Hohenstaufa, etosu rycerskiego kulturę w – wyszczególnia zakonu elementy (1191 r.), upadku na obyczajowość i krzyżowej

		(1217– wypraw krzyżowych epokach. obyczajowości cesarstwa 1221 r.), VI wyprawy dla Europy rycerskiej łacińskiego (1261 r.) krzyżowej (1248– – porównuje – wymienia cnoty – wymienia cechy 1254 r.), VII wyprawy turniejowe i bitewne rycerskie. charakterystyczne krzyżowej (1270 r.) wyposażenie etosu rycerskiego – przedstawia proces rycerzy. – analizuje elementy kształtowania się obyczajowości rycerstwa rycerskiej w – podaje przykłady średniowieczu nieprzestrzegania – tłumaczy, jaką rolę etosu rycerskiego w odgrywały w średniowieczu średniowieczu zamki – prezentuje etapy i rycerskie. skutki wypraw krzyżowych – analizuje zmiany uzbrojenia rycerstwa w średniowieczu.			
3. Wojny sprawiedli	1. Początki polskiego rycerstwa 2. Konflikt z zakonem – omawia rolę postaci Konrada Mazowieckiego – zna daty: omawia rolę – zna daty: soboru w 3. Sobór w	Uczeń: – omawia rolę terminów: wojna sprawiedliwa, wojna niesprawiedliwa poglądów religijnych Krzyżaków do Polski	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie postaci: Zawiszy Czarnego z Garbowa, Pawła Włodkowica postaci: Władysława	Uczeń: – omawia rolę – wyjaśnia znaczenie prowadzenia Konstancji (1414–	Uczeń: – zna datę utworzenia Związku Pruskiego (1440 r.) sposobu krzyżackim i politycznych dla	Uczeń: – ocenia poglądy **we i** Pawła Włodkowica **niesprawie** na temat przyczyn i **dliwe** sprowadzenia – wojen

Konstancji (1226 r.), wielkiej Łokietka, Kazimierza 1418 r.), powstania definiowania wojen: – ocenia znaczenie 4. Klęska wojny z zakonem Wielkiego, antykrzyżackiego w sprawiedliwych i dla sporu polskozakonu krzyżackim (1409– Władysława Jagiełły, Prusach (1454 r.), niesprawiedliwych krzyżackiego: bitwy

krzyżackiego 1411 r.), bitwy pod (15 Jagiellończyka, Zygmunta I Starego, Kazimierza bitwy pod w średniowieczu pod Płowcami, Grunwaldem Chojnicami (1454 r.), – ocenia, czy wojna bitwy pod lipca 1410 r.), wojny ostatniej wojny z może być Grunwaldem,

		trzynastoletniej (1454–1466 r.), hołdu pruskiego (1525 r.) – opisuje okoliczności sprowadzenia Krzyżaków do Polski.	Albrechta Hohenzollerna – zna daty: zajęcia Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków (1308–1309 r.), bitwy pod Płowcami (1331 r.), pokoju w Kaliszu (1343 r.), I pokoju toruńskiego (1411 r.), II pokoju toruńskiego (1466 r.) – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-krzyżackich toczonych w czasach panowania ostatnich Piastów – przedstawia przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – podaje okoliczności sekularyzacji zakonu krzyżackiego.	Krzyżakami (1519–1521 r.) – wskazuje na mapie kierunki działań wojsk polsko-litewskich i krzyżackich w czasie wielkiej wojny z zakonem oraz zmiany terytorialne będące następstwami zawarcia I pokoju toruńskiego – przedstawia proces kształtowania się średniowiecznego rycerstwa polskiego – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – przybliża postawy posłów polskich w trakcie soboru w Konstancji – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojny trzynastoletniej.	sprawiedliwa, i uzasadnia swoją opinię.	wystąpienia Pawła Włodkowica na soborze w Konstancji.
4. Koniec	1. Wojna	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

epoki rycerstwa	stuletnia 2. Zmierzch rycerstwa 3. Początki broni palnej	– zna daty: wojny stuletniej (1337–1453 r.), zdobycia Konstantynopola przez Turków (1453 r.) – omawia przyczyny i skutki wojny stuletniej.	– omawia rolę postaci: Joanny d'Arc, Jana Husa – zna daty bitew: pod Crécy (1346 r.), pod Azincourt (1415 r.) – wyjaśnia, dlaczego bitwy: pod Crécy i Azincourt oznaczały koniec epoki rycerstwa – przedstawia wpływ Joanny d'Arc na przebieg wojny stuletniej – wskazuje okoliczności wprowadzenia broni palnej – prezentuje zmiany organizacji armii europejskich w XV w.	– omawia rolę postaci: Filipa VI, Edwarda III, Karola VII, Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki – zna daty: spalenia Joanny d'Arc na stosie (1431 r.), utworzenia Konfederacji Szwajcarskiej (1291 r.), bitwy pod Lipanami (1434 r.) – charakteryzuje technikę wojenną stosowaną przez wojska husyckie – wyjaśnia, jakie znaczenie miało wykorzystywanie przez husytów wozów bojowych – przedstawia sposoby zastosowania broni palnej podczas prowadzenia działań wojennych w XV w.	– omawia rolę postaci Arnolda von Winkelrieda – zna daty: bitwy pod Morgarten (1315 r.), bitwy pod Dornbach (1499 r.), odsieczy Pragi przez wojska Jana Žižki (1420 r.) – przedstawia przebieg wojen Szwajcarów o zachowanie suwerenności i wpływ tych konfliktów na sposób prowadzenia działań wojennych w nowożytnej Europie – wyjaśnia, na czym polega symbolika postaci Winkelrieda.	– ocenia militarne skutki zastosowania broni palnej.
III. Wojny religijne i dynastyczne						

1. Wojny 1. Reformacja i	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	

religijne w początki – wyjaśnia znaczenie– wyjaśnia znaczenie– wyjaśnia znaczenie– zna daty: wojen – ocenia, czy
XVI wiekukonfliktów terminu wojna terminów: tzw. noc terminów: Związek szmalkaldzkich postanowienia religijnychreligijnaśw. Bartłomieja, Szmalkaldzki, *Sacco* (1546–1552 r.), *Edyktu*

2. Wojny – omawia rolę Wielka Armada*di Roma*wyprawy wojsk *nantejskiego* włoskiepostaci Marcina – omawia rolę – omawia rolę Karola VIII do Włochmogły stanowić 3. Konflikty Lutra postaci: Thomasa postaci: Karola V, (1494 r.), wyprawy podstawę religijne we – zna daty: Münzera, Katarzyny Karola VIII, Ludwika sił Ludwika XII do pokojowego Francjiwystąpienia MarcinaMedycejskiej, XII, Franciszka I, Włoch (1499 r.), współistnienia

4. Klęska Lutra (1517 r.), Henryka de Burbon, Francisa Drake'abitwy pod protestantów i Wielkiej pokoju w Augsburgu Elżbiety I– zna daty: sejmu w Marignano (1515 r.),katolików Armady(1555 r.), tzw. nocy – zna daty: Spirze (1529 r.), pokoju w Cateau- – ocenia, czy św. Bartłomieja powstania utworzenia Związku Cambrésis (1559 r.), reformacja musiała (1572 r.), wydania chłopskiego w Szmalkaldzkiego wydania edyktu oznaczać *Edyktu nantejskiego* Niemczech (1524–(1531 r.), bitwy pod tolerancyjnego w wciągnięcie (1598 r.)1525 r.), bitwy pod Pawią (1525 r.), Saint-Germain-en-państw

– podaje przyczyny i Frankenhausen *Sacco di Roma* (1527Laye (1562 r.), wojnyeuropejskich w skutki konfliktów (1525 r.), klęski r.), tzw. wojny trzech między hugenotami konflikty o podłożu religijnych w Wielkiej Armady Henryków (1574–a katolikami we religijnym. Europie. (1588 r.)1589 r.)Francji (1562–1594

– tłumaczy, w jaki – przedstawia r.), pokoju w Saintsposób reformacja przebieg i skutki Germain-en-Laye wpłynęła na wojen religijnych w (1570 r.) radykalizację Niemczech– prezentuje nastrojów – tłumaczy, jaką rolę przyczyny, przebieg i społecznych w odegrało użycie skutki wojen Niemczechbroni palnej w włoskich

– prezentuje trakcie bitwy pod – omawia wpływ przyczyny,
przebieg i Pawiąwojen włoskich na skutki wojny – podaje skutki
sposób prowadzenia

			chłopskiej w Niemczech – wskazuje wady i zalety prowadzenia działań wojennych z	polityczne *Sacco di Roma* – wymienia przyczyny sukcesów i klęsk armii	konfliktów zbrojnych w epoce nowożytnej – opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojen religijnych we	

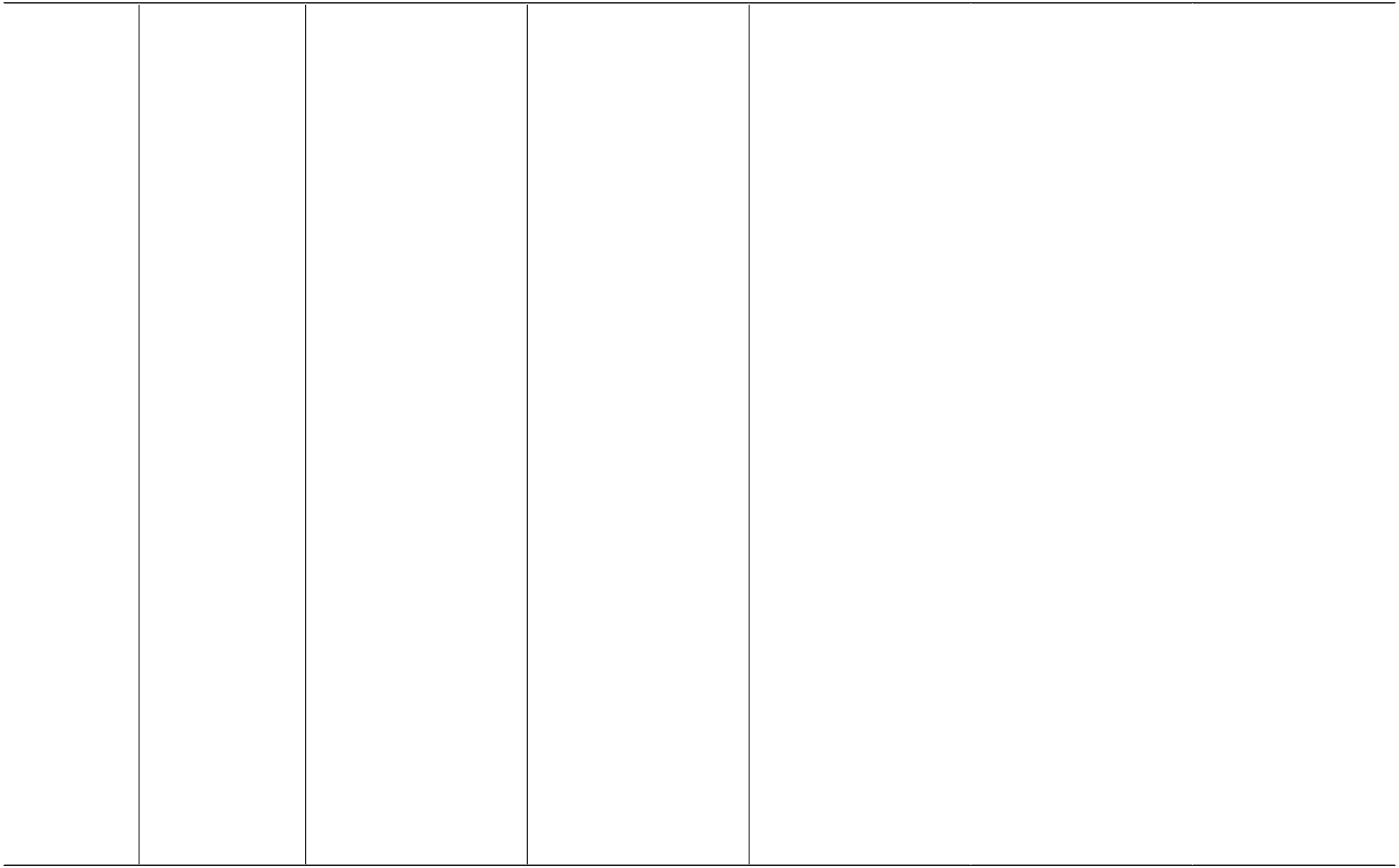
L

	ützen(1632r.), pokojuwestfals	kiego(1648r.)–wskazujenamapi	eobszarykrajówzaangażowanych

wojnę trzydziestoletnią – przez

dostawiaspособy prowadzenia wal

kwXVIIw. – wymienianazwyformac

jizbrojnychwalczących XVIIIw.

– prezentujezna czenie fortyfik

acji dla prowadzenia działań wojsk

	Niderlandach (1566 r.), zawarcia tzw. pacyfikacji gandawskiej (1576 r.), wkroczenia wojsk duńskich do Rzeszy (1625 r.), bitwy pod Rocroi (1643 r.), odwołania *Edyktu nantejskiego* (1685 r.) – przedstawia i przyczyny, przebieg Villa w.	

skutki konfliktu w Niderlandach – wymienia

i charakteryzuje okresy wojny trzydziestoletniej – tłumaczy, dlaczego zwycięstwo Szwedów pod Lützen można określić jako pyrrusowe – omawia przyczyny i skutki odwołania *Edyktu nantejskiego* we Francji – określa wady i zalety sposobów Nowego Wzoru nad innymi wojskami zaciężnymi – tłumaczy, dlaczego wojna trzydziestoletnia trwała tak długo i czemu angażowali się w nią władcy kolejnych państw sąsiadujących z Rzeszą.

				zaopatrywania wojsk w XVII w.		
3. Armia polska za polsko-litewska w XVI wieku	1. Armia husaria – wyjaśnia znaczenie terminów: wojsko terminów: obrona Inflanty 3. Wojny ze Szwedami 4. Wojny z Rosją i Turcją (1605 r.), pod Kircholmem (1605 r.), pod Kłuszynem (1610 r.), pod Cecorą (1620 r.), pod Chocimiem (1621 r.)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wojsko terminów: obrona przyłączenia Estonii do Rzeczypospolitej skuteczność **elekcyjnych** 2. Wojny o Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego – zna daty bitew: (1577–1582 r.), Dywilinie (1619 r.) – wskazuje na mapie inwazji wojsk szwedzkich na	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu działalność i postaci: Jana Karola postaci Stefana Batorego – zna daty: wojny z Moskwą o Inflanty wybranieckiej (1578 rozejmu w Jamie Zapolskim (1582 r.), wojny z Rosją (1609– 1619 r.), rozejmu w Łuki (1580 r.), wyprawy pskowskiej (1581–1582 r.), trakcie walk pod Chocimiem miała wyprawy sił Dymitra Rzecząpospolitą a Szwecją – określa cechy charakterystyczne – wskazuje na mapie kierunki wypraw – Stefana reformy wojskowe	Uczeń: – zna datę – ocenia **pierwszych królów** wieku – omawia rolę – omawia rolę Aleksandra Lisowskiego – omawia rolę wybraniecka lisowczycy, kwarciane, piechota potoczna, rota, koncerz (1600 r.) lisowczyków jako wojska najemnego – ocenia wartość bojową husarii – ocenia skuteczność na początku podczas wielkich bitew z pierwszej połowy XVII w. – wymienia cechy charakterystyczne – tereny, przynależność Inflanty (1604 r.), wpływ żołnierzy polskich. Samozwańca na Moskwę (1604 r.), Smoleńska (1611 r.) armii polsko-litewskiej w XVI w. – przedstawia wojsk Batorego		

			wprowadzone przez Stefana Batorego – omawia strategię Jana Karola Chodkiewicza wykorzystaną w trakcie bitwy pod Kircholmem – analizuje strategię Stanisława Żółkiewskiego wykorzystaną w trakcie bitwy pod Kłuszynem – prezentuje w. uzbrojenie i sposób walki husarii.	– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny o Inflanty toczonej w czasach panowania Stefana Batorego – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-szwedzkich, polsko-tureckich, które toczono na przełomie XVI i XVII –		
4. Od potęgi do olitej	1. W walce z Gustawem Adolfem 2. Kozacy 3. Reformy armii polskiej drugiej Sobieskiego	Uczeń: – omawia rolę Władysława IV, Jana Kazimierza, Jana III Sobieskiego – wyjaśnia znaczenie terminu rejestr – omawia rolę postaci: Gustawa II Adolfa, Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Janusza Radziwiłła,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rejestr terminów: postaci Arendta Dickmanna – omawia rolę postaci: Jeremiego Wiśniowieckiego, Michała Korybuta	Uczeń: – omawia rolę Rzeczpospolita w XVII w. – omawia rolę komputowe postaci: Bohdana Chmielnickiego, kozacki autorament, wojsko – omawia rolę utworzenia rejestru kozackiego (1572 r.), bitwy pod Walmojzą (1626 r.), kapitulacji Sobieskiego 4. Potop	Uczeń: **Rzeczyposp kryzysu** – ocenia, czy połowie XVII wieku potrzebowała silnej i dużej floty w	Uczeń: – zna daty: decyzja Jana III bitwy pod Oliwą (1627 r.), bitwy pod Trzcianą

	Fryderyka Wilhelma,	wojsk polskich pod	dotycząca szwedzki	(1629 r.), wybuchu	Wiśniowieckiego Jerzego II
	Rakoczego	Ujściem i w	zaangażowania się		
5. Schyłek	powstania	– zna daty: zajęcia	– zna daty: wojny	Kiejdanach (1655 r.),	w działania

	polskiej oblężenia 1622 r.), – sytuacji finansowej	potęgi Koldyngi wojenne (1658 r.)Turcji i przedstawia wiedeńskiej była słuszna.	Chmielnickiego przeciwko rozpoczęcia odsieczy bitwy pod (1683 r.)Targu	Pomorza militarnej(1648 r.), Chocimiem (1673 Wiedniemrozejmu (1629 r.),	Gdańskiegopolsko- bitwy pod przez r.),(1626–1629 r.), w Starym (1649 r.), bitwyBatohem	szwedzkiej Szwedów (1621– oblężenia Zbaraża bitwy pod wpływ (1652 r.),

		– wymienia nad Żółtymi Wodamikonfederacji Rzeczypospolitej na przyczyny sukcesów i(1648 r.), bitwy pod tyszowieckiej (1655 wyniki zmagań jej porażek Szwedów w Korsuniem (1648 r.), r.), bitwy pod armii. wojnach z bitwy pod Warszawą (1656 r.), Rzecząpospolitą.Beresteczkiem (1651zerwania związków r.), ugody w lennych Perejasławiu (1654 Brandenburgii z r.), oblężenia Jasnej Polską (1656 r.), Góry (1655 r.), bitwy układu w Radnot pod Warką (1656 r.), (1656 r.), wojny pokoju w Oliwie Rzeczypospolitej z (1660 r.), pokoju w Turcją (1672–1676 Andruszowie (1667 r.), traktatu w r.), traktatu w Żurawnie (1676 r.) Buczaczu (1672 r.), – opisuje przebieg i pokoju w skutki wojen polsko- Karłowicach (1699 r.)szwedzkich – tłumaczy, co było toczonych w podstawą siły pierwszej połowie bojowej Kozaków i XVII w. jak wykorzystywali ją– prezentuje oni w praktyceprzebieg i skutki – omawia reformy potopu szwedzkiego wprowadzone w – przedstawia armii polskiej w przebieg i skutki drugiej połowie XVII wojen polsko- w. tureckich toczonych w drugiej połowie XVII w. – omawia strategię wykorzystaną przez Jana III Sobieskiego w trakcie bitwy pod Wiedniem.				
5. Upadek	1.	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

Rzeczyposp olitej	Konfederacja barska – omawia rolę konfederacji barskiej, – wymienia przyczyny klęski konfederacji barskiej (1788–1792 r.), – omawia przebieg działań politycznych i walk prowadzonych przez konfederatów barskich – określa przyczyny,	– wyjaśnia znaczenie terminu kosynierzy – wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacja barska, utworzenia wojska w XVIII powstania, r.), ogłoszenia – wymienia postaci: Stanisława Kościuszki – omawia rolę Stanisława Augusta Poniatowskiego a powstaniem kościuszkowskim Rzeczypospolitej w 4. Powstanie (1768–1772 r.), I rozbioru Polski (1772 – zna daty: utworzenia Szkoły kościuszkowskiego.	– zna daty: Sejmu Niemego (1717 r.), wojnie o Sejm Niemy, (1769 r.), różnice niepodległości USA (1776 r.), Sejm Wielki (1788–1792 r.), uchwalenia Konstytucji 3 Maja (1791 r.), konfederacji barskiej (1768–1772 r.), Dąbrowskiego (1789 r.), bitwy pod Dubienką (18 lipca 1792 r.), bitwy pod Zieleńcami (18 czerwca 1792 r.), przysięgi Tadeusza Kościuszki w Krakowie (24 marca	– wyjaśnia, dlaczego Polacy brali udział w walkę o niepodległość USA (1776 r.), – wymienia różnice pomiędzy konstytucją 3 Maja a konstytucją Rycerskiej (1765 r.),	– ocenia wkład militarny Polaków w walkę o zachowanie niepodległości 3. Wojna w obronie Tadeusza Kościuszki i powstania kościuszkowskiego	**olitej** 2. Reformy wieku Augusta Poniatowskiego, rzeź Pragi (1794 r.), – porównuje przyczyny klęski konfederacji barskiej i powstania kościuszkowskiego

		Polski (1795 r.) – przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego.	1794 r.), bitwy pod Racławicami (4 kwietnia 1794 r.), bitwy pod Szczekocinami (6	przebieg i skutki wojny w obronie *Konstytucji 3 maja* – przedstawia strategię		

awpływ na	postaci przemiany w	Napoleona	terminu tzw. 100	dniterminów: tzw.	terminów: taktyka	militarny

BonapartegoNapoleonabitwa trzech cesarzy,linearna, taktyka Napoleona.
wojsku– zna daty: wybuchu– omawia rolę tzw. bitwa narodówkolumnowo2. Początki rewolucji francuskiejpostaci Aleksandra I– omawia rolę tyralierska kariery (1789 r.), bitwy pod – zna daty: koronacjipostaci: Franciszka I, – omawia rolę Napoleona Austerlitz (1805 r.), cesarskiej Horatia Nelsona, postaci: Louisa
Bonapartegowyprawy armii Napoleona (1804 r.), Michaiła Kutuzowa, Nicolasa Davouta, 3. Wielkie
Napoleona na Rosję bitwy pod Borodino Arthura WellesleyaMichela Neya zwycięstwa (1812 r.) (1812 r.),
bitwy pod – zna daty: objęcia – zna daty: I koalicji Napoleona– podaje przyczyny i Lipskiem (1813 r.), przez
Napoleona antyfrancuskiej
4. Wyprawa naskutki klęski wojsk abdykacji Napoleonadowództwa nad (1792–1797 r.),
MoskwęNapoleona w Rosji.(1814 r.), bitwy pod Armią Włoch (1796 utworzenia armii
5. Upadek Waterloo (1815 r.)r.), wyprawy wojsk narodowej we cesarza – przedstawia wpływNapoleona do EgiptuFrancji (1793 r.), Francuzówrewolucji francuskiej(1798 r.), bitwy pod zdobycia przez siły 6. Armie w na przemiany w piramidami (1798 r.),Napoleona Tulonu epoce wojskubitwy pod Abukirem (1793 r.), II koalicji
napoleońskiej– wymienia bitwy, (1799 r.), bitwy pod antyfrancuskiej
które miały Marengo (1800 r.), (1799–1802 r.),
przełomowe bitwy pod pokoju w Amiens
znaczenie w Frydlandem (1807 (1802 r.), wybuchu kampaniach r.),
bitwy pod Jeną wojny francuskonapoleońskich(1806 r.), bitwy pod
angielskiej (1803 r.),
– charakteryzuje Auerstädt (1806 r.), III koalicji
rodzaje wojsk bitwy pod antyfrancuskiej
tworzących armię Trafalgarem (1805 (1805 r.), IV koalicji
Napoleonar.), bitwy pod antyfrancuskiej – prezentuje Wagram (1809
r.)(1806–1807 r.), przebieg i skutki – omawia początki bitwy pod
Iławą wyprawy sił kariery Napoleona Pruską (1807 r.), V

			Napoleona na Moskwę.	Bonapartego – wymienia czynniki, które zadecydowały o zwycięstwie Francuzów w wojnie	koalicji antyfrancuskiej (1808–1809 r.), VI koalicji antyfrancuskiej	

			polskich na Santo Domingo (1801–1802 r.) – prezentuje politykę francuską w państwach europejskich. zależnych od Francji w czasach rządów Napoleona – przedstawia stosunek Napoleona do podbitej ludności „czarną i białą legendę” – opisuje wkład militarny Polaków w kampanie armii Napoleona.	w Wielkopolsce (1806 r.) i w innych obszary państw – przedstawia słabości i zalety Księstwa Warszawskiego – analizuje ludności	pomiędzy ocenami Napoleona w Polsce – wskazuje na mapie Hiszpanii	korzyści.
3. Od kongresu wiedeńskiego do *pax Britannica*	1. Nowy ład w Europie w połowie XIX wieku 2. Rewolucje w połowie XIX wieku 3. Wojna krymska i wojny burskie, tzw. wojny kolonialne	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu kongres Przymierze, *pax* wiktoriańska, rządy r.), powstań – zna daty obrad kongresu Wiedeńskiego (1814–1815 r.) Ludów, wojna trzech cesarzy, powstanie sipajów, oblężenia Sewastopola (1854–1855 r.), powstanie bokserów – ocenia politykę Wielkiej Brytanii w XIX i na początku XX w. 4. Konflikty terytorialne	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Święte epoka Algierii (1830–1847 we uczestników kongres terminów: *Britannica*, Wiosna reakcji, tzw. sojusz wojny opiumowej (1839–1842 r.), kongresu berlińskiego na ład berliński postanowienia polityczne i Aleksandra II	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie – zna daty: podboju Włoszech (1831 r.), I wojny europejski krymska i berliński – wymienia – omawia rolę postaci: Aleksandra I, Wiktorii I, Giuseppe	Uczeń: – ocenia wpływ **wiedeńskie** go **do *pax*** pierwszej wiedeński kongresu wieku 3. Wojna wiedeńskiego (1814–1815 r.) berliński – omawia rolę powstanie bokserów postaci: Mikołaja I, 1855 r.), rosyjsko-tureckiej XX w. (1877–1878 r.),	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie – ocenia wpływ **wiedeńskie** 2. Rewolucje w połowie XIX wieku

uczestników – zna daty: Mazziniego, Józefa pokoju w San kongresu utworzenia Świętego Bema Stefano (1878 r.),
wiedeńskiego. Przymierza (1815 r.), – zna daty: rewolucji dwuprzymierza

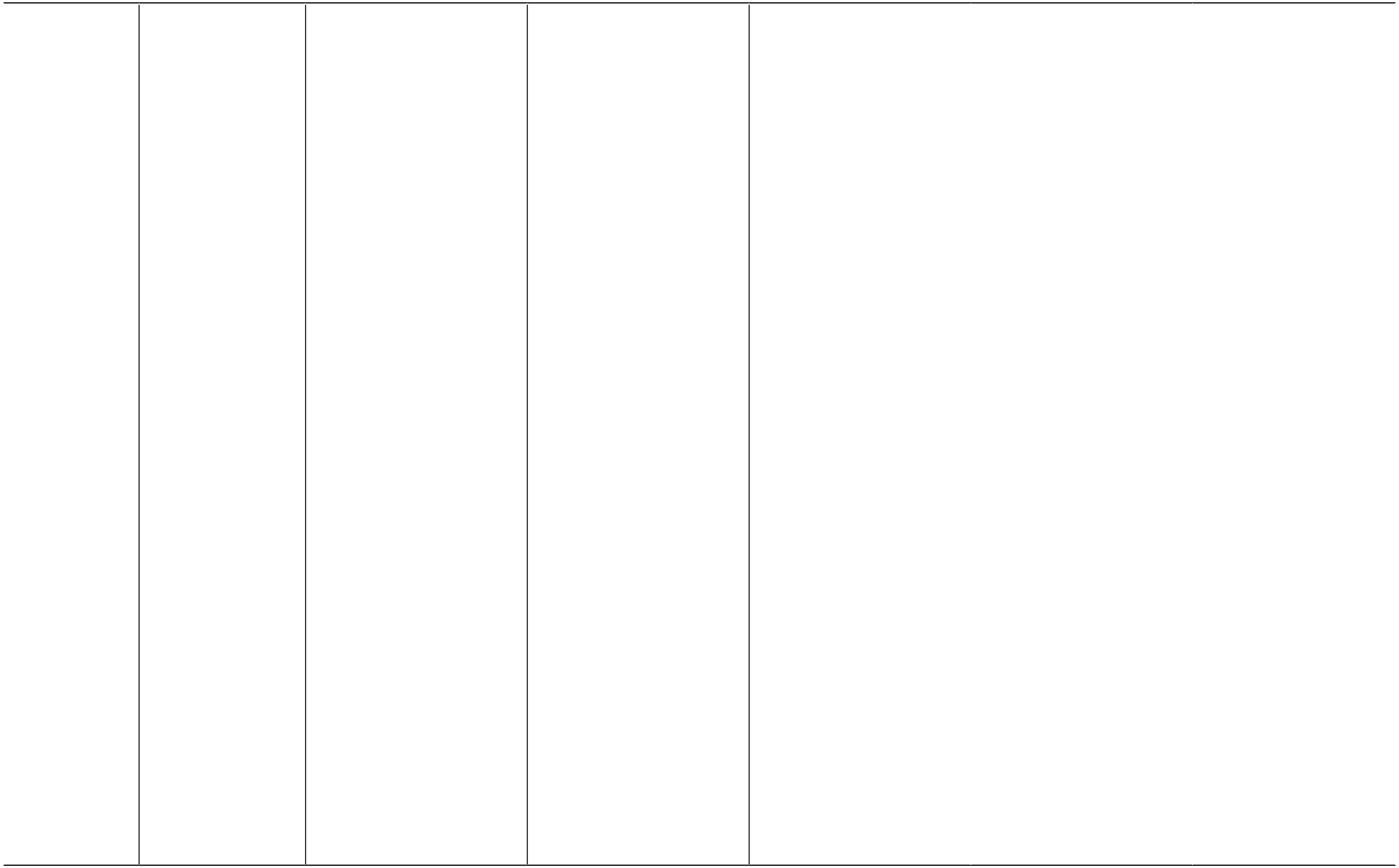
w

	y	(	4
	b	1	9
	u	8	r
	c	3	.
	h	0	)
	u	r	,
	p	.	w
	o	)	o
	w	,	j
	s	W	n
	t	i	y
	a	o	k
	n	s	r
	i	n	y
	a	y	m
	l	L	s
	i	u	k
	s	d	i
	t	ó	e
	o	w	j
	p	(	(
	a	1	1
	d	8	8
	o	4	5
	w	8	3
	e	–	–
	g	1	1
	o	8	8

	56r.), kongresu berlińskiego (1	878r.) – omawiało kolejno znoś cizwo	łaniakongresuwiedeńskiego–tł

umaczy, komusłużyły, akogoogra

niczałypostanowienia uczestni

kówkongresów: wiedeńskiegoibe

rlińskiego–przedstawiarolę, j

akąmiałoodgrywaćŚwiętePrzymi

erze–wyjaśniania, naczympolegał *p*

	a	y	j
	x	r	–
	B	y	p
	r	w	r
	i	a	e
	t	l	z
	a	i	e
	n	z	n
	n	a	t
	i	c	u
	c	j	j
	a	i	e
	–	r	
	o	o	
	k	s	
	r	y	
	e	j	
	ś	s	
	l	k	
	a	o	
	p	t	
	r	u	
	z	r	
	y	e	
	c	c	
	z	k	
	y	i	
	n	e	

we Francji i w Belgii sipajów (1857– tzw. sojuszu trzech wojny burskiej powstania (1899 r.), II wojny 1902 r.)	(1830 r.), powstania 1859 r.), zawarcia cesarzy (1873 r.), I (1880–1881 r.), tzw. bokserów burskiej (1899–

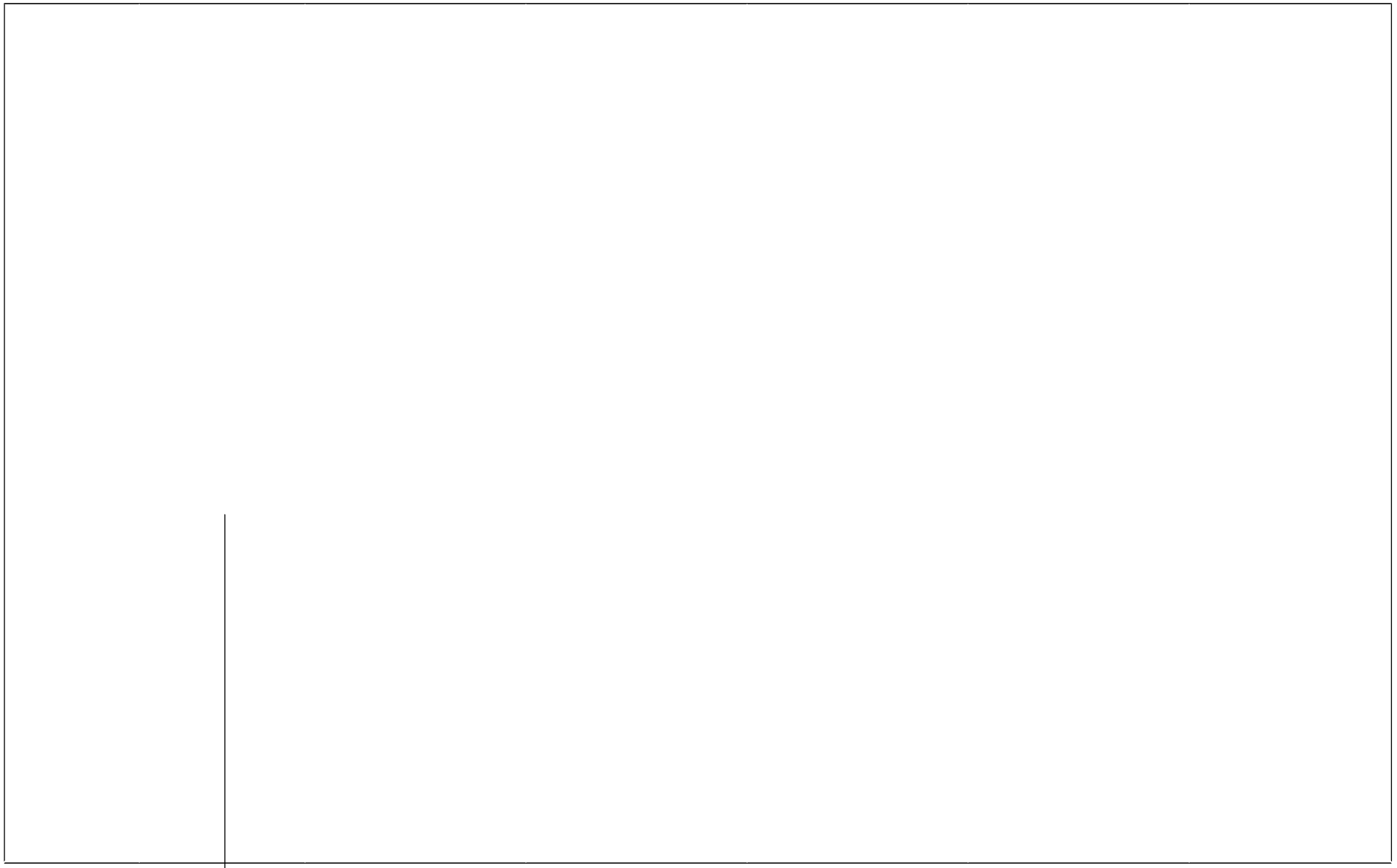

– wyjaśnia, co leżało u podstaw potęgi

Wielkiej Brytanii – określa przyczyny, przebieg i skutki rewolucji europejskich z pierwszej połowy XIX w. – wymienia rewolucje z pierwszej połowy XIX w. – tłumaczy, dlaczego władcy państw Europy Zachodniej ingerowali w konflikt rosyjsko-turecki Niemiec i AustroWęgier (1879 r.), wojny Brytyjczyków z Zulusami (1879 r.), I	wojny włoskoetiopskiej (1887– 1889 r.), II wojny włosko-etiopskiej (1895–1896 r.), bitwy pod Aduą (1896 r.) – opisuje przebieg działań zbrojnych w trakcie wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878 r.)	– omawia konflikty kolonialne w Afryce – przedstawia konflikty kolonialne w Azji – prezentuje ekspansję kolonialną Francji, Niemiec i Włoch.

			postanowienia uczestników kongresu berlińskiego.	– omawia przebieg i skutki wojny krymskiej – wymienia konflikty kolonialne, w które		

		– wymienia wady i zalety wprowadzenia armii narodowych z poboru.	Menem (1871 r.) – podaje cechy charakterystyczne i skutki powstania armii narodowych	wojny francusko-austriackiej (1859 r.), wyprawy „czerwonych koszul” (1860 r.), wojny	– wymienia przyczyny wzrostu strat osobowych na polach bitew w drugiej połowie XIX	

	2. Walki na zwycięstwo	ententa froncie	chemiczna,	Hindenburga, r.),	przystąpienia	

(trójporozumienie), nieograniczona Aleksieja BrusiłowaTurcji do wojny po – ocenia wschodnimLiga Narodówwojna podwodna– zna daty: stronie państw skuteczność 3. Walki na – zna daty: I wojny – omawia rolę pierwszego centralnych (1914 działań Ligi pozostałych światowej (1914–postaci Thomasa zastosowania broni r.), przystąpienia Narodów. frontach1918 r.), podpisania Woodrowa Wilsonachemicznej (1915 r.),Rumunii do wojny 4. I wojna rozejmu na froncie – zna daty: bitwy przystąpienia Włoch po stronie ententy światowa na zachodnim (11 nad Marną (1914 r.), do wojny po stronie (1916 r.), morzachlistopada 1918 r.), bitwy pod ententy (1915 r.), przystąpienia Grecji 5. Zmiany w rewolucji lutowej Tannenbergiem bitwy na półwyspie do wojny po stronie technice (1917 r.), rewolucji (1914 r.), bitwy pod Gallipoli (1915–1916ententy (1917 r.), wojskowejpaździernikowej Ypres (1915 r.), bitwyr.), pierwszego buntu niemieckich 6. Skutki (1917 r.), utworzeniapod Gorlicami (1915 zastosowania marynarzy w Kilonii społeczne I Ligi Narodów (1920 r.), bitwy pod Verdunczołgów (1916 r.), (1918 r.)
wojny r.)(1916 r.), bitwy nad bitwy jutlandzkiej – przedstawia
światowej– przedstawia skutki Sommą (1916 r.), (1916 r.), II bitwy przebieg walk na 7. Powstanie społeczne I wojny ofensywy Brusiłowa nad Marną (1918 r.)frontach I wojny
Ligi Narodówświatowej.(1916 r.), – prezentuje światowej innych niż

przystąpienia USA przebieg działań wschodni i zachodni do wojny po stronie wojennych na – wskazuje, które ententy (1917 r.), froncie zachodnimrodzaje broni pokoju w Brześciu – wyjaśnia, z jakich zastosowane w nad Bugiem (1918 r.)powodów konflikt natrakcie I wojny – wskazuje na mapiefroncie zachodnim światowej miały obszary państw przekształcił się w charakter uczestniczących w wojnę pozycyjnądefensywny, a które wojnie po stronie – przedstawia ofensywny
ententy i państw przebieg działań – porównuje centralnych wojennych na okoliczności
– wyjaśnia znaczeniefroncie wschodnimzakończenia działań

			bitew: nad Marną, pod Verdun i nad Sommą dla przebiegu działań wojennych na	– tłumaczy, jakie znaczenie dla przebiegu I wojny światowej miało przystąpienie USA	zbrojnych na frontach: wschodnim i zachodnim.	

wschodnimświatowej (1939— zna daty: bitwy – omawia rolę 1939 r.), kapitulacji 3. Walki w 1945 r.), ataku III

nad Bzurą (9–19 postaci: Erwina SGO „Polesie” (5
AfryceRzeszy na Polskę (1 września 1939 r.), Rommla, Bernarda października 1939 4. Front września 1939 r.),
kapitulacji WarszawyMontgomery’ego, r.), kapitulacji Francji zachodni w agresji ZSRR na (28 września 1939
Stanisława (czerwiec 1940 r.),
latach 1943–Polskę (17 września r.), ataku Niemiec na Sosabowskiegozdobycia Krety przez 19451939 r.), bitwy
o Danię i Norwegię – zna daty: Niemców (maj 1941
5. Wojna na Anglię (lipiec – (kwiecień 1940 r.), przystąpienia Włoch r.), operacji Torch
Dalekim październik 1940 r.), ataku Niemiec na do wojny po stronie (listopad 1942 r.),
Wschodzieagresji Niemiec na Francję, Belgię, III Rzeszy (czerwiec zajęcia przez 6. Na czym ZSRR (22 czerwca
Holandię i 1940 r.), ofensywy Japończyków polegała wojna1941 r.), powstania Luksemburg (maj włoskiej w
Afryce Holenderskich Indii totalnawarszawskiego (1 1940 r.), bitwy o (czerwiec 1940 r.), Wschodnich, Filipin i
7. Rozwój sierpnia – 3 Moskwę (1941/1942agresji Włoch na Malajów (1942 r.), techniki października 1944 r.),
ataku na Pearl Grecję (październik kapitulacji wojsk
podczas II r.), kapitulacji III Harbor (7 grudnia 1940 r.), agresji niemiecko-włoskich wojny Rzeszy (8 maja 1945
1941 r.), bitwy o Niemiec na w Afryce (13 maja światowejr.), zrzucenia bomb Midway (czerwiec Jugosławię i
Grecję 1943 r.), bitwy na atomowych na 1942 r.), bitwy o (kwiecień 1941 r.), Morzu Filipińskim Hiroszimę i
Nagasaki Stalingrad (sierpień bitwy pod El-(czerwiec 1944 r.), (6 i 9 sierpnia 1945 1942 – luty 1943 r.),
Alamejn (listopad wyzwolenia Paryża r.), kapitulacji Japoniibitwy na Łuku 1942 r.), bitwy o (sierpień 1944 r.),
(2 września 1945 r.)Kurskim (lipiec – Guadalcanal bitwy o Iwo Jimę – omawia cechy sierpień 1943 r.),
(1942/1943 r.), (marzec 1945 r.), charakterystyczne lądowania w inwazji aliantów na bitwy o Okinawę wojny
totalnej na Normandii (6 Sycylię (lipiec 1943 (kwiecień – czerwiec przykładzie II wojny czerwca 1944 r.) r.),
kapitulacji Włoch 1945 r.), sforsowania światowej.– tłumaczy, jakie (8 września 1943 r.), Renu przez wojska
znaczenie militarne operacji Bagration alianckie (kwiecień miały bitwy: o Anglię(czerwiec 1944 r.), 1945 r.),
odzyskania

			i pod			

	Stalingrademoperacji Market Filipin przez USA – uzasadnia, Garden (wrzesień (1945 r.) dlaczego bitwę na 1944 r.), – przedstawia Łuku Kurskim uznaje kontrofensywy strategie się za moment niemieckiej w wykorzystane przez przełomowy II wojnyArdenach (grudzień armie: niemiecką i światowej1944 r.), ofensywy radziecką w trakcie – wyjaśnia, jakie styczniowej Armii bitwy na Łuku znaczenie militarne, Czerwonej (1945 r.), Kurskim polityczne i kapitulacji Berlina (2 – omawia przebieg humanitarne miało maja 1945 r.), działań wojennych zrzucenie bomb wyzwolenia Włoch w Azji i na Pacyfiku. atomowych na (maj 1945 r.) Hiroszimę i Nagasaki– przedstawia – przedstawia rozwójprzebieg działań techniki podczas II wojennych w wojny światowej i Europie w latach jego konsekwencje1939–1941 – wyjaśnia, dlaczego – opisuje przebieg front wschodni miał działań na froncie decydujące wschodnim znaczenie podczas II – omawia przebieg wojny światowej.walk na froncie zachodnim w latach 1943–1945 – wyjaśnia znaczeniebitwy o Atlantyk dla ostatecznego wyniku wojny – prezentuje przebieg działań wojennych w Afryce – wyjaśnia, dlaczego kobiety dopuszczono do walk na froncie.

3. ONZ i *pax Americana*	1. Powstanie ONZ 2. Rozwój terminów: wielka trójka, prawo humanitarne, NATO, konwencji haskiej o 3. Zimna zimna wojna żelazna kurtyna, *pax* rozstrzyganiu *Americana* prowadzenia 4. Od *pax* do założycielskiej ONZ (25 kwietnia 1945 r.), konwencji – ocenia, czy r.), dokumenty będące	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Dumbarton Oaks (1944 r.), zawarcia *Romana*, *pax* nowych rodzajów pokojowym *Britannica* i *pax* broni oraz metod konferencji – omawia rolę postaci: Winstona Churchilla, Ronalda prawodawstwa *Zjednoczonych* (26 światowego zimnej wojny (1945–1991 r.) ONZ.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie tzw. konferencji w koncepcje ładu światowego: *pax* sporów (1899 r.), – podaje czynniki haskiej mające wpływ na doskonalenie haskich z 1907 r. pozostały aktualne konferencji w Jałcie – wymienia (1907 r.), zawarcia (1949 r.), powstania – przedstawia cele i działania Warszawskiego (1955 r.) – prezentuje okoliczności utworzenia ONZ – wymienia zasady prawa	Uczeń: – zna daty: porównuje trzy podczas obu wojen światowych o działań zbrojnych zapisy konwencji haskich – zna daty: zachowaniu pokoju utworzenia NATO i Układu Warszawskiego w rywalizacji między Wschodem a Zachodem – przedstawia etapy rozwoju	Uczeń: – charakteryzuje i wykorzystania prawa humanitarneg Zjednoczonych, *Narodów Zjednoczonych* genewskich (1949 r.) podstawami prawa humanitarnego – omawia rolę NATO i Układu Warszawskiego supermocarstwo.	Uczeń: – ocenia, czy mimo Organizacja Narodów Układ Warszawski, (luty 1945 r.), bardziej służy dwubiegunowy, zasady czy taki, w którym dominuje jedno

			humanitarnego – wyjaśnia, czym była zimna wojna – tłumaczy, na czym polega *pax*	prawodawstwa humanitarnego.		

			bezpieczeństwa międzynarodowego po II wojnie światowej – wymienia rodzaje	islamskiego – prezentuje wpływ terroryzmu na bezpieczeństwo międzynarodowe i		

			pacyfistycznych – podaje przyczyny klęski polityki USA w Wietnamie – wyjaśnia, na czym polega wojna bez broni.	– określa przyczyny, przebieg i skutki wojny w Wietnamie – tłumaczy, dlaczego warto podejmować działania określane jako wojna bez broni – wymienia przykłady wojny bez broni.		

Wymagania edukacyjne z przedmiotu *Historia i społeczeństwo. Dziedzictwo epok* dla szkoły ponadgimnazjalnej, uwzględniający kształcone umiejętności i treści podstawy programowej

W Ą T E K T E M A T Y C Z N Y – K o b i e t a i m ę ż c z y z n a , r o d z i n a

Temat (rozumiany Uczeń:	**Dopuszczający** Uczeń:	**Dostateczny**	**Dobry**	**Bardzo dobry**	**Celujący jako lekcja)** Uczeń:	Uczeń: Uczeń:
1. Kobieta, mężczyzna i rodzina w Biblii stosować	tematem, potrafi je w kontekście	Zna podstawowe pojęcia związane z powstania Starego i Nowego Testamentu; przedstawia omawianych treści.	Przedstawia kontekst społeczno-kulturowy judaizmie oraz status kobiety i mężczyzny w społeczeństwie izraelskim; obraz rodziny starotestamentowej. Estera, Judyta, prorokinie	Omawia koncepcje miłości, rodziny w wskazuje na recepcję późniejszych wymienia epokach. kobiece bohaterki ST i NT: Miriam, Chulda, Debora, a także kobiety w otoczeniu Jezusa: Marta, Maria z Magdali.	Charakteryzuje obraz rodziny w Biblii i jej w sądy, argumentami.	Zajmuje stanowisko w dyskusji; formułuje **w** samodzielne opinie i popiera
2. Kobieta, mężczyzna i rodzina w starożytnej Grecji i Rzymie	Wymienia wartości życiu kobiety i mężczyzny w społeczeństwie greckich i Rzymian.	Omawia pozycję kobiety w ewolucji pozycji kobiety poglądy filozofów (Platona, Arystotelesa, rodziny w świecie starożytnych greckim i rzymskim; rzymskim; dokonuje wymienia funkcje rodziny greckiej i społeczno-prawnej kobiety, mężczyzny i się do wiedzy mężczyzn w zadania małżeństwa. pozaźródłowej. prokreacyjne, społeczeństwach obowiązek wobec rodu greckim i rzymskim. i państwa); omawia rolę i zadania kobiety oraz	Wskazuje na przyczyny oceny pozycji kobiety i rodzinnym społeczeństwach w porównania sytuacji stoików) na rolę	Charakteryzuje Dokonuje samodzielnej **mężczyzna i rodzina** i ideały w starożytnych greckim i rzymskim; starożytnym, odwołując	

		mężczyzny w rodzinie rzymskiej.			
3. Role kobiet i mężczyzn w średniowiecznym społeczeństwie.	Wskazuje rolę kobiet i mężczyzn oraz rodziny w średniowiecza.	Przedstawia role i znaczenie kobiet i mężczyzn w społeczeństwie gospodarce przedstawia model rodzinie znacznie wykraczające	Charakteryzuje wizerunek kobiety w kulturze europejskiego średniowiecza; i rodziny dokonując ocen wielopokoleniowej.	Charakteryzuje pozycję kobiety i mężczyzny w średniowiecznej i poza treści podstawy odwołując się do przedstawia je w sposób spójny, posługuje się poglądy myślicieli wiedzą z literatury epoki na role kobiety uzupełniającej i źródeł. i mężczyzny.	Samodzielnie **mężczyzn** charakteryzuje problem, **społeczeństwie** na wybranych przykładach. średniowiecznym. informacje średniowiecznej programowej, źródeł. Charakteryzuje
4. Wpływ kultury wiedzą **arabskiej** pozaźródłową, własne wizerunek kobiety w minnesingerów. wybranych	Wymienia ośrodki **i prowansalskiej na europejski model** kultury trubadurów, truwerów, przyczyny trwałości arabskiej na ideał	Wskazuje modelu dworskiej. prowansalskiej. działalność wskazuje charakteryzuje problem, przykładach.	cechy miłości Opisuje miłość na Ukazuje wpływ kultury dworskiej.	Przedstawia cechy i genezę pięknej dworską, Samodzielnie **Trwałość modelu** modelu	Dokonuje analizy literatury przykładów literatury opisującej przedstawiając wnioski podczas dyskusji. **miłości dworskiej.** romansach rycerskich. miłości na
5. Lekcja powtórzeniowa 6. Praca klasowa wg punktacji					
7. Obyczajowość Omawia podział wewnętrzną sarmackich wzorów ideologii.	Charakteryzuje dzień i świąteczny wychowania w rodzinie szlacheckiej, szlacheckiego.	Wyjaśnia hierarchię w staropolskiej obyczaje, szlacheckiej.	Wskazuje genezę rodziny szlacheckiej.	Charakteryzuje formy zachowań i zasady Charakteryzuje	**sarmacka** stanu powszedni staropolskiej rodziny odwołując się do źródeł

		Charakteryzuje ubiór szlachecki.	polityki koligacyjnej. Opisuje ceremoniały sarmackie: śluby, chrzty, pogrzeby. Zna i rozumie pojęcia *sarmatyzm*, *przedmurze chrześcijaństwa*.	ideologię sarmatyzmu.	oraz wiedzy własnej.
8. Edukacja szlachecka w epoce nowożytnej	Podaje najważniejsze cechy edukacji w epoce. Rozumie pojęcie edukacji rycerskiej i dworskiej.	Ogólnie charakteryzuje wychowanie i edukację w epoce nowożytnej – podaje przykłady sposobów nauczania.	Omawia cechy edukacji męskiej młodzieży szlacheckiej okresu staropolskiego. Charakteryzuje edukację dziewcząt – domową i klasztorną. Podaje przykłady podróży edukacyjnych.	Ocenia wpływ reformacji i kontrreformacji na edukację. Omawia poglądy najważniejszych pisarzy pedagogicznych (np. Andrzej Frycz Modrzewski, Sebastian Petrycy z Pilzna). Wymienia reformy edukacyjne w epoce oświecenia.	Ustosunkowuje się do różnych stanowisk dotyczących edukacji – jej zakresu i sposobów działania. Popiera zajęte stanowisko argumentami. Zna współczesne oceny powstań.
9. Lekcja powtórzeniowa					
10. Praca klasowa	wg punktacji				

11. Model rodziny Wskazuje przykłady ideału miłości w literaturze rodziny na przełomie miłości romantycznej informacje zawarte w literaturze romantycznej. XVIII i XIX w. w następnych źródłach, konfrontuje je z romantycznej. Przedstawia sytuację Wskazuje role kobiety i epokach faktami historycznymi, dzieci. mężczyzny w epoce kulturowych. posługuje się wiedzą z			romantycznej.	Wskazuje na przyczyny trwałości wzorca miłości romantycznej.	**epoki romantyzmu** literatury uzupełniającej.
12. Przyczyny oraz Wskazuje wydarzenia **przebieg procesu** praw historyczne, które **emancypacji kobiet** przyczyniły się do zmiany **w dziewiętnastym** na przełomie sytuacji kobiet **stuleciu** przełomie XIX i XX w. sufrażystek; emancypacji kobiet. samodzielnych kobiet. Wymienia kobiecy na ziemiach procesów.	Wyjaśnia pojęcia *feminizm*, *sufrażystki*. Wskazuje formy działalności i cele w kwestii emancypacji	Charakteryzuje pozycję społeczno-prawną kobiet w XIX w. Wymienia przemiany w życiu społecznym sprzyjające emancypacji. Przedstawia ruch kobiecy na ziemiach ocen stowarzyszenia i organizacje kobiece.	Wymienia przemiany w życiu społecznym sprzyjające emancypacji. Przedstawia stanowiska opisywanych Wskazuje konsekwencje wiążące się z	Opisuje proces uzyskiwania politycznych przez kobiety XIX i XX w. dziwiętnastowieczne Omawia zmiany charakteru rodziny aktywnością zawodową kobiet.	Dokonuje polskich.
13. Przemiany Wskazuje Wie, czym były Charakteryzuje cele i Wskazuje genezę Bierze udział w dyskusji **społeczno-** najważniejsze rewolucja seksualna i przebieg rewolty przemian na temat porównania **obyczajowe w XX** cechy przemian feminizm drugiej fali. studenckiej z 1968 r. i obyczajowych w możliwości działania **w.** społeczno- Wymienia ruch hippisowski. świecie zachodnim w kobiet na początku i obyczajowych w XX konsekwencje Wymienia i omawia XX w. – i wyjaśnia końcu XX w. i wyjaśnia w. przemian społeczno- najważniejsze czynniki czynniki polityczne, historyczne determinanty obyczajowych w XX w. rozwoju społecznego ekonomiczne, (od schyłku XIX w.)			Europy XX w.	kulturowe.	kształtujące współczesne społeczeństwo europejskie.

14. Model rodziny najważniejsze Europie Zachodniej po światowej prawne modelu zwracając uwagę na negatywne	Wymienia wojny światowej na i kulturowe mężczyzn społeczeństwie, wojnie światowej. *płeć biologiczna*, *płeć społeczno-kulturowa* wojnie	Wyjaśnia wpływ I modelu rodziny w społeczne, polityczne, w jakie zaszły po I i II *rodzina partnerska*, Wschodniej światowej. (*gender*).	Omawia zmiany konsekwencje charakteryzuje poglądu na role kobiet i *rodzina* po II samotnego Wskazuje na zmiany modelu rodziny w bezdzi wojnie związków światowej.	Wymienia i ocenia zmiany zmiany Zna i rozumie pojęcia *nuklearna*, rodziny w Europie akceptacji dla macierzyństwa, etności, Polsce po II partnerskich.	Samodzielnie **w XX w.** model rodziny. II wojnie oraz zmiany modelu zmiany rodziny, wzrost pozytywne i
15. Lekcja powtórzeniowa 16. Praca klasowa wg punktacji					
17. Dziecko na przestrzeni wieków dokumenty wielopok wymienia narodzi wychowaniu dzieci; wyjaśnia rolę dziecka w na zmiany opiece nad	Charakteryzuje model rodziny oleniowej; nami (ciąża i wydarzenia związane z rolę matki w opiece i dzieciństwa; charakteryzuje zachodzące w omawia ewolucję przestrzeni dziejów.	Przedstawia najważniejsze Charakteryzuje zmiany zakresu władzy ojcowskiej nad dziećmi, postrzegania dziecka i ocenia zakres stosowania we dokumenty współczesnym świecie; dotyczące ochrony relacji praw dziecka;	Charakteryzuje czynniki, wpłynęły na zmianę ich najważniejsze chrzest i imienia); przestrzeni wieków; instytucjonalnej dzieckiem;	Samodzielnie omawia które najważniejsze regulujące kwestie praw narodziny dziecka, nadanie społeczeństwie rodzice – dziecko na	
18. Podsumowanie					

wiadomości	